

SEÐLABANKI ÍSLANDS

ÁRSSKÝRSLA 1991
REYKJAVÍK 1992

Setning, prentun, bókband:
ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA HF.

EFNISYFIRLIT

I. Yfirlit um þróun efnahagsmála	5
1. Efnahagsþróun í umheiminum	6
2. Þjóðhagslegt yfirlit	8
3. Opinber fjármál	17
II. Peningamál og innlendir lánamarkaður	27
1. Lánakerfið	27
2. Stefnan í peningamálum	31
3. Vaxtaþróunin 1991	32
4. Bankakerfið	38
5. Aðrar fjármálastofnanir	45
6. Greiðslu- og verðbréfamíðlun	50
III. Gjaldeyrismál og gengisstefna	53
1. Greiðslujöfnuður og fjármagnshreyfingar	53
2. Stefnan í gengismálum	61
IV. Erlend samskipti og lánamál	67
V. Umsjá sjóða og ýmis starfsemi fyrir ríkissjóð	72
VI. Ýmsir þættir í starfsemi bankans og lagabreytingar ..	78
VII. Annáll peninga- og gjaldeyrismála 1991	84
Tölur (sjá yfirlit á næstu síðu)	89
Efnahagur 31. desember 1991	114
Rekstrarreikningur árið 1991	116
Skýringar við ársreikning Seðlabankans 1991	118
Stjórn bankans og starfslið	121

TÖFLUYFIRLIT

1. tafla. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun	90
2. tafla. Fjármunamyndun	91
3. tafla. Vísitölur verðlags	92
4. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd	93
5. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd – Ársfjórðungsyfirlit	94
6. tafla. Löng erlend lán	94
7. tafla. Staða þjóðarbúsins út á við	95
8. tafla. Gjaldeyrisstaða Seðlabankans og erlend staða innlánsstofn.	95
9. tafla. Þjóðarauðurinn	95
10. tafla. Verðvísitölur og viðskiptakjör	96
11. tafla. Vísitala meðalgengis og raungengis krónunnar	96
12. tafla. Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs	97
13. tafla. Sala ríkisverðbréfa	98
14. tafla. Skuldir ríkissjóðs	98
15. tafla. Seðlar og mynt	99
16. tafla. Skipting seðla og myntar eftir stærðum í árslok	99
17. tafla. Ávísanavelta	100
18. tafla. Úr reikningum Seðlabankans	100
19. tafla. Úr reikningum innlánsstofnana	101
20. tafla. Úr reikningum bankakerfisins	101
21. tafla. Innlán og útlán innlánsstofnana	102
22. tafla. Lánaflokkun innlánsstofnana	103
23. tafla. Samandregið efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða	103
24. tafla. Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða	104
25. tafla. Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða	104
26. tafla. Greiðsluyfirlit lífeyrissjóða	105
27. tafla. Lánakerfið	105
28. tafla. Eignir lífeyrissjóða	106
29. tafla. Gengi erlendra gjaldmiðla skv. skráningu Seðlabanka Íslands	106
30. tafla. Helstu meðalnafnvextir hjá bönkum og sparisjóðum	107
31. tafla. Helstu vextir skv. A- og B-tilkynningum Seðlabankans	108
32. tafla. Helstu innstæðuvextir við Seðlabankann	109
33. tafla. Helstu útlánsvextir við Seðlabankann	109
34. tafla. Lausafjár- og bindiskylduhlutföll	109
35. tafla. Forvextir ríkisvíxla 1991	109
36. tafla. Ávöxtun ríkisbréfa 1991	109
37. tafla. Efnahagsreikningur Seðlabankans 1985-1991	110

SKÝRSLA BANKASTJÓRNAR

I. YFIRLIT UM ÞRÓUN EFNAHAGSMÁLA

Almennt yfirlit

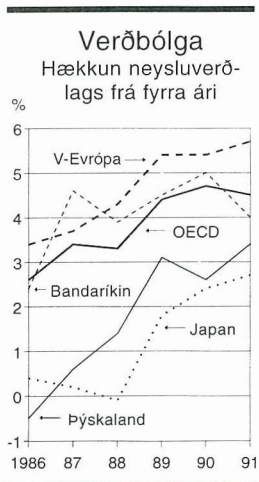
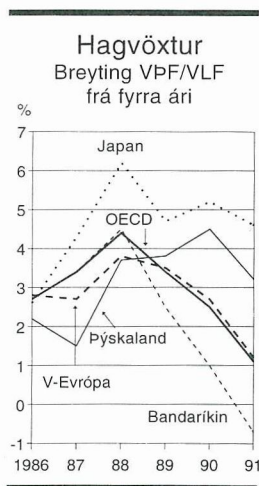
Framleiðsluþróun ársins 1991 sýndi tímabundinn bata frá samdrætti og stöðnun næstu þriggja ára á undan, en undir lok ársins stefndi aftur í samdráttarátt. Fiskaflí minnkaði verulega, en hækkað afurðaverð hélt útflutningsverðmætinu uppi þrátt fyrir annars óhagstæð ytri skilyrði, sem bitnuðu á öðrum útflutningsgreinum. Aukning landsframleiðslu um 1,4% var því að mestu borin uppi af aukningu þjóðarútgjalda um 5,7%, þar af einkaneyslu um 5,6%, samneyslu um 4,6% og fjármunamyndunar um 3%. Bati viðskiptakjara, um 4,4%, bætti framleiðsluna upp í 2,8% aukningu þjóðartekna. Innflutningur vöru og þjónustu jókst sem næst jafnt og þjóðarútgjöld, um 5,9%, en magn heildarútflutnings dróst saman um sama hlutfall. Bæði vöruskiptajöfnuður og þjónustujöfnuður án vaxta snerust frá afgangi síðustu ára í halla, og varð viðskiptahallinn því um 4 ma.kr. meiri en vaxtahallinn eða 4,9% af landsframleiðslu, hinn mesti síðan 1982.

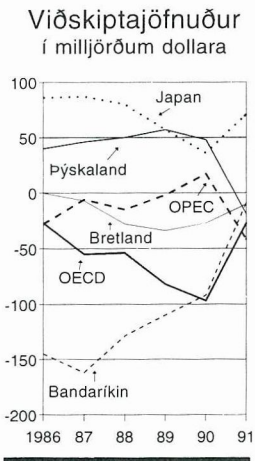
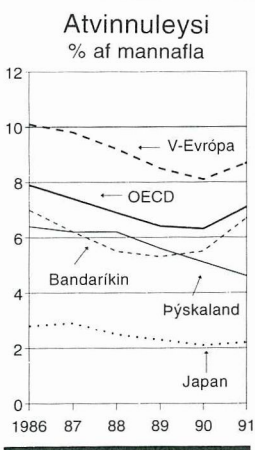
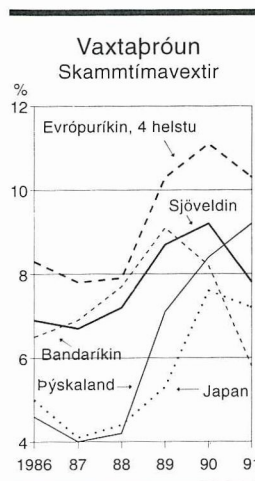
Helstu áhrifavaldar þessarar framvindu voru annars vegar aukning ríkisútgjalda, sem ásamt tekjubresti ollu þreföldun tekjuhalla frá árinu áður í 3,3% af landsframleiðslu, en hins vegar mikil aukning íbúðalána og annarra lána til einstaklinga, sem alls nam meira en helmingi útlánaaukningar lánakerfisins. Að vísu er nú áætlað, að fjársparnaður hafi aukist um 3-4 ma.kr. og náð 9,7% hlutfalli af landsframleiðslu, en á móti jókst sú lánsfjárförf, sem hið opinbera beitti sér fyrir, um 13 ma.kr. Af þessu leiddi annars vegar talsverða hækkun vaxta á innlendum markaði og hins vegar aukningu á erlendum lántökum og annað innstreymi, alls 17,8 ma.kr. fjármagnsjöfnuður eða nærri 6 ma.kr. hækkun frá fyrra ári. Staða langra erlendra lána hélst óbreytt frá fyrra ári, 51% af landsframleiðslu, en hrein skuldastaða hækkaði í tæp 47%, sem er 6 prósentustigum lægra en hún komst hæst áður 1985.

Verðbólga hélt áfram að hjaðna. Framan af árinu féllu til talsverðar launahækkunir frá samningunum í febrúar 1990, og ollu þær 8,3% hækkun á ársmeðaltali launa og 1,5% aukningu kaupmáttar. Þetta ásamt fleiru magnaði upp verðbólgu um mitt árið, en úr því hjaðnaði hún í 7,2% yfir árið, en 2,3% yfir síðasta fjórðunginn. Gengi krónunnar var haldið stöðugu samhliða um 2,7% eða 3,5% hækkun raungengis, eftir því hvort miðað er við verð- eða launakvarða. Samkeppnisstaða atvinnuvega var álíka og 1986, en var tekin að versna síðla árs.

1. Efnahagsþróun í umheiminum

Hínu óvenjulanga samfellda hagvaxtarskeiði, er stóð frá 1983 til 1990 eða í átta ár, lauk með samdrætti eða stöðnun á árinu 1991. Raunar hafði hagvöxtur iðnríkja verið að hægjast nokkuð jafnt og þétt frá 1988 og hagvísar og iðnaðarframleiðsla sýnt stöðnun á ýmsum tímum frá 1987 og tekið að falla með árinu 1990. Sem fyrr gekk hagsveiflan nokkuð á undan í Norður-Ameríku og Bretlandi, þar sem samdráttur varð á bilinu 2-3% á mælikvarða þjóðarframleiðslu á fyrri hluta 1991, en í kringum helmingur þess á árinu sem heild. Nokkur önnur lönd bjuggu við beinan samdrátt á árinu: Finnland, Svíþjóð, Sviss, Ástralía og Nýja Sjáland. Í Þýskalandi var uppgangur af völdum sameiningarinnar yfirsterkari fram til síðari hluta 1991, en þá varð um 2% samdráttur, en þó rúmlega 3% vöxtur á árinu í heild, þ.e. í vesturhlutanum, en í sameinuðu Þýskalandi aðeins 1,2% vöxtur. Hagvöxtur í Japan féll þá niður fyrir 1%, og eru það mikil umskipti þar í landi. Í flestum öðrum iðnríkjum hægði mjög á hagvexti eða niður í um 1% í iðnríkjum í heild og að meðaltali í Evrópulöndum. Umskiptin í Austur-Evrópu að meðtöldum fyrrverandi Sovétríkjum kostuðu um 3% samdrátt 1990 og 17% 1991, og er enn að vænta svipads framhalds í hinum síðargreindu. Enda þótt þróunarlöndum utan þess svæðis hafi farnast vel á heildina litið, er heimsframleiðslan talin hafa minnkað um 0,3%, og hefur slíkt ekki gerst lengi. Hvort sem litið er til iðnríkja eða þróunarlanda, skarar hagvöxtur í Asíu verulega fram úr, í síðari hópnum með 5-6% á ári síðustu þrjú ár og enn meiri þar á undan.

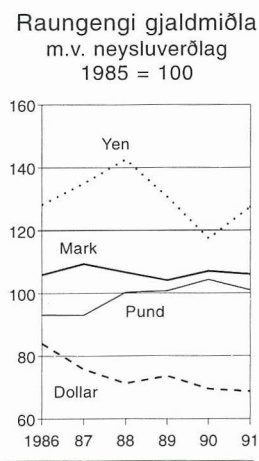

röskun af völdum stríðsins og umbreytinganna í austurvegi hafa svo hert á samdrættinum. Vænst er, að þróun markaðshagkerfis í þessum löndum, studd ráðgjöf og aðstoð alþjóðastofnana og einstakra iðnríkja, muni taka að skila árangri á næstu árum. Grundvallarskilyrði hagvaxtar í vestrænum ríkjum eru að eflast á ný, m.a. fyrir áhrif lækkandi vaxta frá 1990. Horfur eru því taldar á, að hagvöxtur nái sér sæmilega upp á næstu tveim árum.

Um nærfellt áratug hafa stjórnvöld lagt höfuðkapp á að hemja verðbólgu við örfá prósent og helst ekki við herra mark en um 3%. Í þessu efni er verðbólguureynsla áttunda áratugarins og fyrstu ár hins níunda til varnaðar auk þess sem frjálsir fjármagns- og gjaldeyrismarkaðir eru mjög næmir fyrir verðbólgu og vaxtamun. Baráttan við verðbólguuna tókst mjög vel á árunum 1986-88, og varð jafnvel verðhjöðnun í stöku löndum. Síðan slaknaði nokkuð á tókunum, svo að verðbólga iðnríkja náði 4,7% 1990, en í Vestur-Evrópu hæst 5,7% 1991. Þetta ásamt misgengi hagvaxtar átti meginþáttinn í þeim umskiptum, sem orðið hafa í vaxtastefnu. Í stað þess að Bandaríkin héldu hvað hæstum vöxtum og drægju með því til sín fjármagn, hafa stjórnvöld þar ítrekað lækkað leiðandi vexti frá 1990 í því skyni að efla hagvöxt á ný. Þetta hefur enn ekki borið þann árangur, sem vænst var, einkum sökum þess, hve seint áhrifin hafa borist yfir til langtíamavaxta, sem eru mikilvægari fyrir atvinnulífið, auk þeirra tafa, sem almennt hafa reynst á áhrifum vaxta á athafnalífið, allt upp í 1½ ár. Hið gagnstæða hefur átt sér stað í Þýskalandi, þar sem vextir hafa hækkað síðustu þrjú ár, einkum til að mæta þenslu af völdum sameiningarinnar. Skammtíamavextir eru þar því orðnir um tvöfaldir frá 1986-88 og vel hálfu hærri en í Bandaríkjunum. Háir vextir í Þýskalandi hafa og ýtt undir vexti innan Efnahagsbandalagsins og í grannlöndum, umfram það sem efnahagsástand þar hefði gefið tilefni til. Í Japan hefur einnig verið rekin aðhaldssöm stefna í peningamálum að undanfögnu, og komust vextir þar á síðasta ári talsvert hærri en í Bandaríkjunum. Þetta á við um skammtíamavexti, en af langtímakröfum eru vextir mun jafnari bæði milli landa og yfir tíma. Að vegnu meðaltali sjöveldanna lækkuðu dæmigerðir skammtíamavextir um 1,4% frá fyrra ári 1991 og langtíamavextir um 0,7%, en báðar tegundir höfðu hækkað nokkuð árið áður.

Atvinnuástand fór sem vænta mátti versnandi með afturkipnum eftir að hafa farið jafnt og þétt batnandi frá 1983. Að meðaltali iðnríkja jókst atvinnuleysi úr 6,3% 1990 í 7,1% 1991 og var enn að aukast. Það hjaðnaði þó enn nokkuð í V-Þýskalandi, áður en það færðist í vöxt um áramót.

Röskun af völdum stríðs og umbyltinga hefur leitt til þeirrar sérstæðu niðurstöðu, að hið mikla misvægi í viðskiptajöfnuði þjóða, sem verið hefur áhyggjuefni um árábil, jafnaðist að miklu leyti á árinu 1991. Greiðslur fyrir herkostnað Bandaríkjanna jöfnuðu viðskiptahalla þeirra að mestu, en á móti snaraðist jöfnuður OPEC-ríkja um nær 60 ma. dollara úr afgangi í halla. Viðskiptaafgangur Þýskalands minnkaði talsvert 1990 og snerist í 19 ma. dollara halla 1991, en frá miðju ári 1990 eiga tölurnar við um allt Þýskaland. Japan hélt hins vegar sínu striki með nær tvöföldun viðskiptaafgangs milli árunna, en þó náði hann ekki eins hátt og á árunum 1986-88. Halli Bretlands minnkaði í rúman þriðjung. Sumt af þessum breytingum mun ganga að nokkru til baka, nema grundvallarskilyrði breytist.

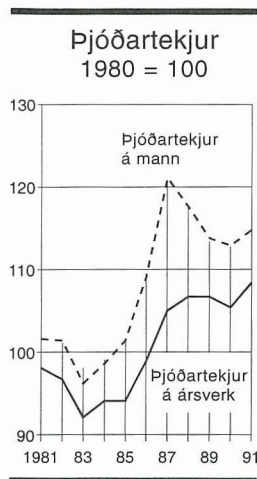
Gengisþróun höfuðmynta hefur ekki verið veigamikill áhrifavaldur milliríkja viðskipta síðustu tvö árin, þar sem tímabundnar breytingar, svo sem veiking dollars á seinni hluta 1990, hafa að mestu gengið til baka. Helst stendur eftir styrking japanska yensins til svipaðs horfs og 1989. Svipuðu máli gegnir um halla í opinberum fjármálum. Tekist hafði að draga úr honum niður í 1,1% af heildarframleiðslu iðnríkja úr 3,2% 1986. Aftur magnaðist hallinn, í 1,8% 1990 og 2,3% 1991, en sú breyting gekk tiltölulega jafnt yfir, t.d. úr 1,7% í Bandaríkjunum í 2,4% og 2,7% þessi ár.

2. Þjóðhagslegt yfirlit

Efnahagsþróun ársins 1991 einkenndist af skammvinnnum bata og raunar verulegum þenslumerkjum fyrri hluta ársins, sem hjöðnuðu heldur, þegar kom fram á haustmánuði. Fyrstu mánuðir ársins sýndu merki þess, að þeirri stöðnun og samdrætti, sem staðið hafði frá 1987/88, væri að ljúka með nýju hagvaxtarskeiði. Horfur voru á, að framkvæmdir við nýtt álver hæfust á árinu, verðlag sjávarafurða var hátt og fór enn hækkandi á erlendum mörkuðum og launafólk taldi aukinn kaupmátt á næsta leiti. Aukin lánsfjárbörf ríkissjóðs fyrri hluta ársins, sem mætt var með yfirdrætti í Seðlabanka, uppsöfnuð eyðslugeta frá fyrra ári, verulegar launahækkanir um miðbik ársins og væntingar um efnahagsbata; allt þetta hefur vafalítið stuðlað að þeirri þenslu, sem m.a. birtist í auknum þjóðarútgjöldum, halla á viðskiptajöfnuði og vaxandi verðbólgu yfir sumarmánuðina.

Hin tímabundna uppsveifla, sem átti sér stað á árinu, virðist í meginatriðum hafa verið borin uppi af aukinni eftirspurn. Skipting útlána-aukningar í lánakerfinu bendir til þess, að aukningu eftirspurnar megi einkum rekja til hins opinbera og heimilanna. Útlán til fyrir-

tækja standa hins vegar u.þ.b. í stað að raungildi. Samsetning innflutnings bendir einnig til þess, að uppruna þenslunnar megi í meginatriðum rekja til heimilanna. Aukin eftirspurn átti sér ekki sterkar undirstöður í útflutningsgreinunum. Þrátt fyrir stórhækkað verðlag sjávarafurða frá fyrra ári stóðu útflutningstekjur af sjávarafurðum nokkurn veginn í stað á föstu verðlagi. Verðlag á áli hélt áfram að lækka og náði lágmarki í nóvember. Verð á kísiljárn sýndi ekki batamerki, og framleiðslan var nálægt þriðjungi minni en 1988.

Síðla sumars varð ljóst, að vonir um varanlegan efnahagsbata höfðu brugðist. Framkvæmdir við nýtt álver voru í óvissu og var síðan frestað um ótiltekinn tíma. Undir haust varð einnig ljóst, að aflaheimildir yrðu enn skertar á næsta fiskveiðiári, sem hófst í september. Vaxandi tregða í sölu ríkisverðbréfa og mikið framboð húsbreifa leiddu til almennrar vaxtahækkunar.

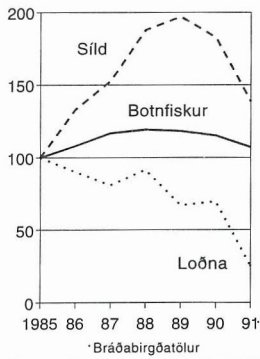
Samverkandi áhrif óbreyttra launa, væntinga um tekjusamdrátt og hærri vaxta munu hafa valdið mestu um, að heldur dró úr þenslumerkjum seinni hluta ársins. Þegar heimilin hafa gengið á sparnað sinn og lagað eignir sínar að nýrri kjörstöðu, dregur aftur úr þeim tímabundnu eftirspurnaráhrifum, sem slíkt hefur. Atvinnuleysi, sem hafði minnkað verulega í upphafi ársins miðað við árið á undan, var orðið með mesta móti á ný í lok ársins. Kjarasamningar losnuðu í september og voru enn lausir í lok ársins. Launataxtar hafa því haldist óbreyttir frá því í júní, en launauppbót var greidd í júlí. Fast gengi og óbreytt laun stuðluðu að lækkandi verðbólgu seinni hluta ársins, og var hún undir lok þess á svipuðu reki og í helstu viðskiptalöndum.

Ytri skilyrði þjóðarbúsins

Þjóðarþúið varð fyrir tvíþættum ytri áföllum á árinu, sem hagstætt verðlag sjávarafurða náði aðeins að vega upp að nokkru leyti. Í fyrsta lagi dróst afli verulega saman. Botnfiskaflinn dróst saman um tæp 7% og er þetta þriðja árið í röð, sem botnfiskaflinn minnkar. Enn meiri samdráttur varð í síldar- og loðnuafli. Síldaraflinn dróst saman um 24% og loðnuafli varð aðeins rúmur þriðjungur þess, sem hann var árið á undan. Um 12% herra verðlag sjávarafurða, reiknað á útflutningsvegnum meðalgengi, en árið á undan gerði ekki meira en bæta þennan samdrátt upp.

Í öðru lagi leiddi almennur efnahagssamdráttur í mörgum helstu iðnríkjunum samhliða miklu framboði frá lýðveldum fyrrverandi Sovétríkja til þess, að málmmarkaðir heimsins ganga nú í gegnum kreppu, sem er ein sú alvarlegasta í hálföld. Þrátt fyrir nokkuð aukinn útflutning á áli leiddi hin mikla verðlækkun til þess, að raunverðmæti álútflutningsins dróst saman um nálægt 20%. Í lok ársins var

Vísitala fiskafla
landsmanna í tonnum
1985 = 100

verð á áli á skyndimarkaði í London tæplega 23% lægra en á sama tíma árið áður. Ekki var ástand kísiljárnsframleiðslunnar betra, því að raunverðmæti útflutningsins dróst saman um u.þ.b. þriðjung frá árinu 1990 og um 45% frá 1989. Annar vöruútflutningur dróst einnig verulega saman. Sömu sögu er að segja um þjónustutekjur svo sem tekjur af ferðamönnum. Tekjur af samgöngum og varnarliði lækkuðu einnig lítillega. Talsverð aukning varð á öðrum þjónustutekjum, og er gerð nánari grein fyrir því í kafla um greiðslujöfnuð o.fl.

Samdrátturinn, sem einkenndi heimsbúskapinn á árinu 1991, kom harðast niður á málmörkuðum, en lét markaðinn fyrir sjávarafurðir að mestu ósnortinn. Má rekja það m.a. til bágs ástands fiskistofna, t.d. í Evrópu. Innflutningsverð hækkaði fremur lítið á árinu. Að stóriðju undanskilinni bötnuðu því viðskiptakjör verulega eða um 7,4% frá fyrra ári. Í heild bötnuðu viðskiptakjörin um 4,4% milli ára.

Þrátt fyrir hagstæð viðskiptakjör, að stóriðju frátalinni, verður að meta hin ytri skilyrði þjóðarbúsins sem fremur óhagstæð á árinu, þegar á heildina er lítið.

Gengisþróun

Vísitala viðskiptakjara
1980 = 100

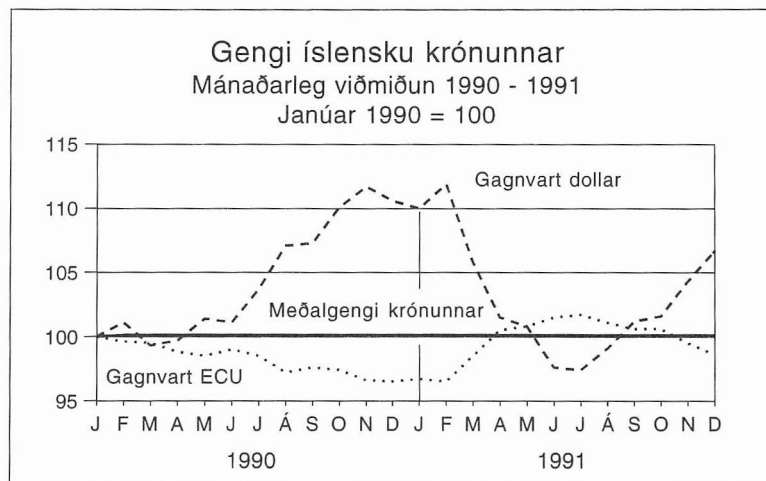

Tafla I.1. Gengi erlendra gjaldmiðla gagnvart krónu.

	Kaupgengi í árslok		Breytingar (%) 1990	
	1990	1991	Milli ára	Yfir árið
Bandaríkjadollar	55,31	55,54	1,4	0,4
Sterlingspund	106,09	103,97	0,3	-2,0
Dönsk króna	9,52	9,40	-2,0	-1,2
Norsk króna	9,36	9,30	-2,2	-0,7
Sænsk króna	9,79	10,02	-0,8	2,3
Finnskt mark	15,19	13,45	-4,2	-11,5
Franskur franki	10,83	10,73	-2,2	-1,0
Þýskt mark	36,78	35,99	0,4	-2,1
Japanskt yen	0,41	0,46	13,2	13,4
SDR	78,50	81,08	1,9	3,3
ECU	75,44	73,54	-0,5	-2,5
Meðalverð erlendra gjaldmiðla			0	0

Bandaríkjadollar hækkaði verulega í kjölfar Persaflóaátakanna, en féll svo á ný og var undir lok ársins álíka hátt skráður gagnvart krónu og í upphafi ársins. Sökum þess að Bandaríkjadollar vegur nú minna í utanríkisviðskiptum og stöðugleiki Evrópugjaldmiðla gagnvart krónu hefur aukist að sama skapi hafa þessar gengisbreytingar, þótt tölurverðar séu, haft mun minni áhrif en á árum áður.

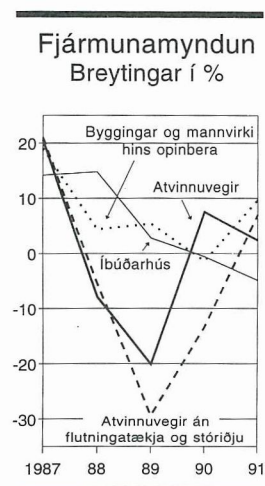
Framleiðsla, fjárfesting og hagur atvinnugreina

Samspil hagstæðs útflutningsverðs og aflasamdráttar, sem getið var um hér að framan, kemur skýrt fram í vísbendingum, sem aflað hefur verið um afkomu í sjávarútvegi. Þessar vísbendingar gefa til kynna mikið misvægi í rekstrarskilyrðum veiða annars vegar og vinnslu hins vegar. Afkoma veiða var verulega jákvæð á sama tíma og flest benti til bágrar afkomu vinnslunnar. Hagstætt verðlag á ísfiskmörkuðum hefur valdið hækkun hráefnisverðs til vinnslunnar, og hefur hlutdeild hráefniskostnaðar af tekjum vinnslunnar aukist um 10% frá fyrra ári, sem þó var í herra lagi.

Staða annarra meginútflutningsgreina einkenndist af verðfalli á erlendum mörkuðum. Þegar hefur verið fjallað um stöðu málmútflutningsgreina. Verðlækkun varð einnig á afurðum skinnaiðnaðarins (7-8%), sömuleiðis á kísilgúr og ýmsum öðrum iðnvörum. Hins vegar hækkðu afurðir ullarvinnslu í verði um 12%. Í heildina má segja, að þjónustugreinar ýmiss konar, innlendir samkeppnisiðnaður og opinber starfsemi hafi haldið uppi hagvexti á árinu 1991.

Þrátt fyrir margvísleg óhagstæð ytri skilyrði og samdrátt í útflutningi varð töluverð fjárfesting á árinu. Samkvæmt bráðabirgðauppgjöri jókst fjármunamyndun um 3% frá fyrra ári, sem er svipuð aukning og árið á undan. Heildarniðurstaðan dylur þó mikil umskipti, sem urðu í samsetningu fjármunamyndunar. Meiri aukning varð nú í fjármunamyndun opinbera geirans en atvinnuveganna. Fjármunamyndun í opinberum mannvirkjum jókst um tæp 10% frá fyrra ári, og munar þar mest um samgöngumannvirki, rafveitur og virkjanir.

**Hagvöxtur,
þjódarútgjöld
og viðskiptajöfnuður**

Fjármunamyndun atvinnuveganna jókst um 2,4% samanborið við 7,5% 1990. Sé hins vegar fjármunamyndun í flutningatækjum og stóriðju undanskilin, var aukningin 7% samanborið við 13,4% samdrátt árið 1990. Hér skipta flugvélakaup Flugleiða mestu máli. Einnig var mikill samdráttur í fjármunamyndun stóriðjufyrirtækjanna, einkum kísiljárnsverksmiðjunnar. Fjármunamyndun í iðnaði öðrum en stóriðju jókst um 16,5% eftir þriggja ára samfelldan samdrátt, þar sem fjármunamyndunin dróst saman um ríflega þriðjung. Fjármunamyndun í landbúnaði jókst nokkuð eftir að hafa dregist saman um næstum 2/3 á undangengnum 4 árum. Fjármunamyndun í fiskvinnslu dróst hins vegar saman um nær fjórðung eftir fimmtungs aukningu árið 1990.

Á sama tíma og heimilin sýndu veruleg tilþrif við kaup á bifreiðum og öðrum varanlegum neysluvarningi dróst fjármunamyndun þeirra í íbúðarhúsnæði saman um tæp 5%.

Þrátt fyrir 5,9% samdrátt í útflutningi vöru og þjónustu á árinu jókst landsframleiðslan um 1,4%. Leiðandi þáttur í þessari aukningu var veruleg aukning í neyslu, einkum einkaneyslu. Á móti vegur, að verulegur hluti þessarar auknu einkaneyslu var í formi innfluttrar vöru og þjónustu. Einkum var áberandi, að innflutningur bifreiða jókst mikið fyrri hluta ársins. Þess verður þó að gæta, að innflutningur árinna 1989 og 1990 hefur sennilega vart dugað til að mæta endurnýjunarþörf bifreiðaflota landsmanna. Samneysla og fjárfesting jukust einnig verulega, þannig að alls jukust þjódarútgjöld um 5,7%. Sökum batnandi viðskiptakjara jukust þjódartekjur talsvert meira en landsframleiðslan eða um 2,8%.

Mat á hagvexti fyrri ára hefur reyndar breyst verulega við endurmat Þjóðhagsstofnunar á viðskiptakjörum árinna 1980-1991. Almenn er niðurstaða þessa endurmatssú, að þróun viðskiptakjara hefur verið óhagstæðari, en hagvöxtur meiri en áður var talið. Mat á magnsamdrætti síðustu ára er nú mun hagstæðara en áður. Nú er talið, að landsframleiðsla hafi einungis dregist saman um ½% alls 1988 og 1989, en í mars 1991 var talið, að samdrátturinn næmi 3,7%. Samdráttur þjódartekna á árunum 1988 og 1989 um samtals 3,5% telst þó verulegur, enda versnuðu viðskiptakjör þá til muna. Fyrir ári var reiknað með 5-6% samdrætti þjódartekna þessi ár.

Sökum þess að lítil innstæða í formi útflutningstekna var fyrir ofangreindri þenslu eftirspurnar, komu einkenni hennar óhjákvæmilega fram í vaxandi halla á viðskiptum við útlönd. Vöruskiptajöfnuðurinn, sem árið 1990 var jákvæður um 4,8 ma.kr. og um 8,3 ma.kr. árið

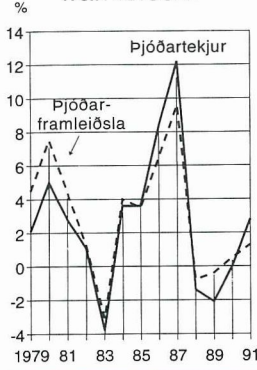
1989, reyndist nú neikvæður um 3,1 ma.kr. Þetta eru mikil umskipti. Svipuð umskipti urðu einnig í þjónustujöfnuði án vaxta, en vaxta-
jöfnuður hélst nokkurn veginn í horfinu. Í heild varð viðskiptajöfnu-
ðurinn neikvæður um 18,7 ma.kr. eða 4,9% af landsframleiðslu.
Árin 1989 og 1990 nam hallinn 1,4% og 2,3%.

Tafla I.2. Hagvöxtur og þjóðarútgjöld.

(Árlegar breytingar í %)

	1961-70	1971-80	1981-90	1989	1990	1991
Einkaneysla	5,5	6,1	2,7	-4,2	-0,6	5,6
Samneysla	6,5	7,0	4,8	2,4	4,1	4,6
Fjármunamyndun	2,9	7,6	0,8	-8,3	2,8	3,0
Þjóðarútgjöld	5,2	6,7	2,5	-4,8	0,9	5,7
Útflutningur	6,6	6,1	2,5	2,4	-0,4	-0,4
Innflutningur	7,4	6,3	2,0	-10,2	0,7	5,9
Landsframleiðsla	4,4	6,4	2,7	-0,2	0,5	1,4
Þjóðarframleiðsla	4,3	6,2	2,5	-0,4	0,5	1,3
Þjóðartekjur	5,5	6,2	2,3	-2,1	0,0	2,8
Þjóðarframl. á mann ..	2,7	5,0	1,4	-1,5	-0,3	0,2
Viðskiptajöfnuður, % af landsframleiðslu	-1,6	-3,4	-3,2	-1,3	-2,2	-4,9

Raunvöxtur þjóðar- tekna og þjóðar- framleiðslu

Ástand á vinnumarkaði

Af einstökum undirflokkum innflutnings varð mest aukning í inn-
flutningi á neysluvöru, einkum bifreiðum og öðrum varanlegum
neysluvörum, þótt talsverð aukning yrði einnig í innflutningi á fjár-
festingarvörum og nokkur á rekstrarvörum til iðnaðar. Á móti
kemur, að verulegur samdráttur varð í verðmæti olíuinnflutnings
sökum verðlækkana og sérstakra innflutningsliða svo sem flugvéla-
kaupa. Aukning innflutnings á neysluvörum nam um 13% að raun-
gildi, þar af jókst bifreiðainnflutningur um rúmlega 40%, en hann
hafði dregist mikið saman árin á undan. Þetta sýnir, að rót eftirspurn-
arþenslunnar liggur að mestu leyti hjá heimilunum. Væntingar um
efnahagsbata á næsta leiti, uppsöfnuð eyðslugeta frá fyrra ári, minnk-
andi sparnaður, mikil útgáfa húsbrefta og töluverð aukning ráðstöf-
unartekna um miðbik ársins eru atriði, sem öll koma til greina sem
orsakavaldur. Til þess að kanna síðasttalda atriðið er við hæfi að líta
nánar á ástand vinnumarkaðarins.

Kjarasamningarnir, sem kenndir voru við þjóðarsátt, runnu sitt skeið
á enda í september 1991. Nýir samningar höfðu ekki náðst í árslok,
og því urðu engar hækkunar á almennum launatöxtum seinni helming
ársins. Eigi að síður hækkuðu laun verulega á árinu. Miðað við launa-
vísitölu Hagstofunnar voru laun 6,4% hærrí í lok ársins en í upphafi
þess. Það segir þó ekki alla söguna, því að laun höfðu þegar hækkað
verulega í desembermánuði 1990 og að auki var greidd veruleg launa-

uppbót í júlímánuði vegna viðskiptakjaraákvæða í kjarasamningum. Að meðaltali má ætla, að laun hafi verið 8,3% hærrí á árinu 1991 en árið áður, en þá hefur ekki verið tekið tillit til breytinga á aflahlut sjómanna, sem að líkindum hefur hækkað talsvert með hækkanði verðlagi sjávarafurða, þótt aflsamdráttur vegi þar auðvitað á móti. Ofangreindar launahækkanir eru talsvert meiri en í helstu viðskiptalöndum Íslands. Áætluð vegin meðaltalshækkun launa í 15 helstu viðskiptalöndum Íslands er rúmlega 5%.

Miðað við framfærslu- og launavísitölur í janúar rýrnaði kaupmáttur launa um 0,7% yfir árið. Er þá ekki tekið tillit til launauppbótar í júlí. Miðað við ársmeðaltöl jókst hins vegar kaupmáttur um 1,5%.

Kaupmáttur atvinnutekna á mann jókst öllu meira eða um 3,9% miðað við verðvísitölu einkaneyslu, en 3%, sé miðað við framfærsluvísitölu. Ráðstöfunartekjur á mann jukust um 2,1%.

*Tafla I.3. Tekjuþróun.
1980 = 100*

	1980-90 ¹⁾	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ⁴⁾
Kaupmáttur greidds tímakaups ²⁾	-0,2%	9,0%	19,3%	1,7%	-6,2%	-6,7%	1,1%
Kaupmáttur atvinnutekna á mann ³⁾	1,2%	10,9%	22,5%	-2,1%	-9,1%	-3,4%	3,9%
Kaupmáttur ráðstöfunartekna á mann ⁴⁾ ..	1,7%	8,4%	22,8%	-2,8%	-7,8%	-4,2%	2,1%
Þjóðartekjur á mann ..	1,3%	7,6%	11,0%	-2,9%	-3,2%	-0,8%	1,8%

1) Breyting frá upphafi til loka tímabils á árs kvarða.

2) Miðað við framfærsluvísitölu. Síðasti fjórðungur ársins 1991 er áætlaður.

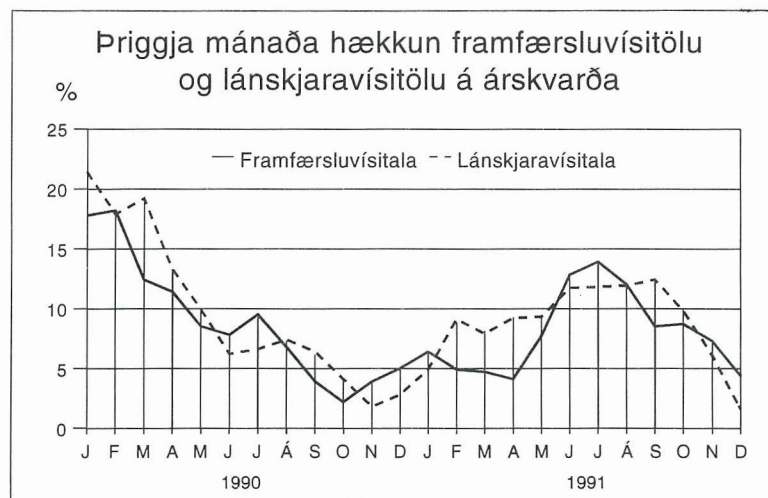
3) Miðað er við breytingar á verðvísitölu einkaneyslu.

4) Þ.e. heildartekjur á mann að frádrögnum sköttum. Kaupmáttur miðast við framfærslukostnað.

Verulega dró úr atvinnuleysi á fyrri hluta ársins og kannanir á atvinnuhorfum bentu til þess, að atvinnurekendur vildu fjölga starfsfólki nokkuð. Í janúar 1991 mældist atvinnuleysi 1,7% miðað við 3,2% í janúar 1990. Þegar kom fram á síðari árshelming, bentu atvinnukannanir til fækkunar starfsfólks á næstu mánuðum, og í desember 1992 var atvinnuleysi komið í 2,4% á ný samkvæmt tölum frá félagsmálaráðuneytinu eða svipað og á sama tíma árið áður. Að meðaltali var atvinnuleysi 1,5% á árinu 1991, en 1,7% árin tvö á undan. Hagstofan hefur gert vinnumarkaðskönnun tvívegis á árinu miðað við staðla Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar (ILO). Sú könnun sýnir heldur meira atvinnuleysi. Atvinnuleysi í nóvember er til dæmis 2,7% í þessari könnun, en 1,6% samkvæmt upplýsingum félagsmálaráðuneytisins.

Verðlagsþróun

Breytileg þenslueinkenni ársins 1991 komu einnig fram í þróun verðlags. Verðbólga var hófleg í upphafi ársins, allt þar til í maí og júní, er framfærsluvísitalan tók verulegan kipp og lánskjaravísitalan í kjölfarið. Að hluta var hér um að ræða hækkun vegna liða, sem teknir eru inn í útreikning vísitölnunnar aðeins einu sinni á ári. Í öðru lagi gætti áhrifa vaxtahækkunar á húsnæðislið framfærsluvísitölu og síðan víxlverkana hækkunar framfærslu- og lánskjaravísitölu, en hækkun á lánskjaravísitölu kemur einnig fram í húsnæðislið framfærsluvísitölu. Í þriðja lagi hækkaði almennt verðlag meira en áður, enda hækkuðu laun talsvert bæði í mars og júní, en sérstök launauppbót var greidd í júlí. Síðustu mánuði ársins hjaðnaði verðbólgan hratt, og í desember lækkaði framfærsluvísitalan í fyrsta sinn um 20 ára skeið. Lánskjaravísitalan lækkaði einnig í desember, er launauppbót vegna viðskiptakjara féll út úr útreikningi launavísitölu.

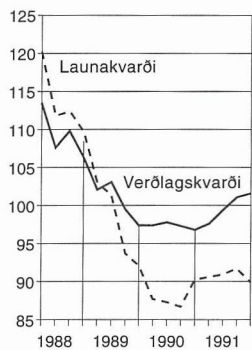

Hækkun framfærsluvísitölu yfir árið varð 7,2% (janúar-janúar), en það er u.þ.b. sama hækkun og árið áður. Lánskjaravísitalan hækkaði um 7,6% á sama tíma.

Raungengi og samkeppnisstaða

Þótt telja verði verðlagsþróun ársins 1991 viðunandi miðað við verðbólgu sögu tveggja undangenginna áratuga, var verðbólgan þó enn nokkru hærri en gengur og gerist í viðskiptalöndunum. Verðbólga hefur verið á undanhaldi í mörgum viðskiptalöndum, þótt hún hafi reyndar aukist í Þýskalandi, t.d. hefur nokkrum fyrrverandi háverðbólgu löndum s.s. Bretlandi og Svíþjóð tekist að lækka verðbólgu verulega. Verðbólga (miðað við ársmeðaltöl) 15 viðskiptalanda, vegin eftir hlutdeild þeirra í vöruviðskiptum, var tæp 4% árið 1991 samanborið við 6,7% á Íslandi. Raungengi miðað við verðlag hækk-

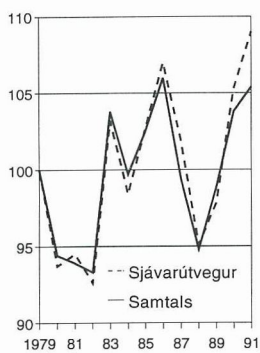
Ársfjórðungslegt raungengi krónunnar 1980 = 100

aði því nokkuð á árinu. Á fjórða ársfjórðungi 1991 var raungengi miðað við verðlag um 5% hærra en á sama tíma árið áður. Miðað við ársmeðaltöl hækkaði raungengi um 2,7%.

Þótt launakvarði raungengis sé að vissu leyti mikilvægari mælikvarði á samkeppnisstöðu innlendrar framleiðslu gagnvart erlendri, er hann jafnframt háður mun meiri óvissu af völdum mæliskekkinga. Því veldur m.a., með hvaða hætti vísitalan er leiðrétt fyrir framleiðnbreytingum, sem eru reiknaðar sem hlutfall landsframleiðslu og vinnuafsl-notkunar jafnframt því sem launavísitalan, sem notuð hefur verið, hefur reynst mjög sveiflukennnd. Því er heppilegra að meta árið í heild sinni fremur en að einblína á einstaka ársfjórðunga. Endurskoðun Þjóðhagsstofnunar á öllum þjóðhagsstærðum frá 1980 hefur leitt í ljós meiri hagvöxt en áður var talinn hafa orðið. Framleiðni hefur því aukist meira en áður var reiknað með og raungengi miðað við laun lækkað miðað við það, sem áður var talið. Miðað við þau gögn, sem fyrir liggja, var hækkun raungengis á launakvarða milli árunna 1990 og 1991 nálægt 3,1%. Gætir þar einkum meiri launahækkunar á Íslandi en í viðskiptalöndunum. Laun á Íslandi hafa líklega hækkað um 3-3,5% umfram erlend laun.

Vísitala samkeppnisstöðu 1979 = 100

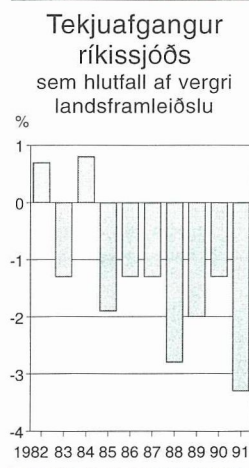
Vísitala samkeppnisstöðu endurspeglar hækkandi verðlag sjávarafurða, og ef útflutningur áls og kísiljárns og afurða ullar- og skinnaiðnaðar er undanskilinn, var árið 1991 hagstætt. Hækkun verðlags sjávarafurða, reiknað á meðalgengi, var 3-4% umfram launabreytingar, en þróun olíuverðs var um tíma óhagstæð vegna átakanna við Persaflóa. Einnig er framleiðniþróun talin hafa verið neikvæð í heild sökum aflasamdráttar. Neikvæð skammtímaáhrif hans á afkomu sjávarútvegsfyrirtækja koma þó engan veginn fram að fullu í vísitölu. Innflutningsverð hækkaði einungis um 3% milli árunna 1990 og 1991 og verðlag innfluttrar neysluvöru enn minna. Þetta er mun minni hækkun en hækkun á innlendum kostnaði og launum. Samkeppnisstaða samkeppnisiðnaðar veiktist því nokkuð á árinu, en telst þó enn með besta móti.

Misvægið í þjóðarbúskapnum

Þótt raungengi hafi hækkað nokkuð á árinu, er það þó enn nálægt meðaltalsþróun síðastliðins áratugar. Orsakir misvægis er því vart að finna í hátt skráðu gengi. Helst er að sjá, að rætur misvægis í þjóðarbúskapnum árið 1991 liggi í samspili tímabundins samdráttar í útflutningsframleiðslu og verulegs hallarekstrar ríkissjóðs, sem fjármagnaður var með yfirdrætti í Seðlabanka og erlendum lánum. Aukning ráðstöfunartekna fyrri hluta ársins og væntingar um efnahagsbata á fyrstu mánuðum ársins ýttu ennfremur undir eftirspurnarþenslu. Á síðari helmingi ársins brugðust forsendur um efnahags-

Yfirlit

bata, væntingar um góðæri snerust upp í andhverfu sína og vonir um launahækkningar urðu að engu. Heldur dró úr misvægi í utanríkisviðskiptum seinni hluta ársins, og verðbólga hjaðnaði ört í nóvember og desember. Við árslok 1991 virtist því sem horfur um jafnvægi í þjóðarbúskapnum hefðu batnað nokkuð þrátt fyrir óhagstæð ytri skilyrði.

3. Opinber fjármál

Fjármál ríkissjóðs á árinu 1991 einkenndust af miklum hallarekstri og skuldaförnum í Seðlabanka Íslands. Tekjuhalli á greiðslugrunni varð um 12,5 ma.kr. eða 3,3% af vergri landsframleiðslu (VLF). Þetta er mesti halli ríkissjóðs á greiðslugrunni, sem sambærilegar heimildir eru til um, en þær ná aftur til ársins 1968. Einna næst kemst árið 1988, þegar hallinn varð 2,8% af VLF. Í þessum samanburði ber þó að hafa í huga, að breytingar á uppgjörsaðferðum skekkja samanburð við fyrri ár sem nemur um 1,1 ma.kr. Sé leiðrétt fyrir þessu, verður hallinn um 3% af VLF. Mikill hallarekstur hafði í för með sér mikla lánsfjárförf ríkissjóðs. Hrein lánsfjárförf nam 3,7% af VLF, og náði hún hámarki í lok ársins, en lækkaði ekki á haustmánuðum eins og í venjulegu árferði. Lengst af árinu var lánsfjárförfinni mætt að mestu leyti með skuldaförnum á hlaupareikningum í Seðlabanka, en á síðustu dögum ársins voru tekin erlend lán til að mæta henni að hluta. Fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð varð því einhver sú mesta, sem um getur á undanförunum árum. Tekjur ríkissjóðs urðu um 100 ma.kr. eða 26,1% af VLF í samanburði við 26,4% árið áður. Hækkun tekna á milli ára nam 8,1%, sem felur í sér um 1% lækkingu að raungildi miðað við verðvísitölu landsframleiðslu, sem hækkaði um 9% milli ára. Útgjöld námu 112,5 ma.kr. og náðu nýju sögulegu hámarki í hlutfalli við VLF eða 29,4% í samanburði við 27,6% árið áður. Tekjur hækkuðu um 16,1% frá árinu áður eða um 6,5% að raungildi m.v. verðlag VLF.

Veitt lán og stofnfjárförframlög námu 5,1 ma.kr., innheimtar afborgningar og hlutafjárþing námu 3,3 ma.kr., og hreint innstreymi varð á viðskiptareikningum. Samtals varð því 1,8 ma.kr. útstreymi á þessum liðum, sem að viðbættum tekjuhalli ársins gefa 14,3 ma.kr. hreina lánsfjárförf. Verg lánsfjárförf, þ.e. hrein lánsfjárförf að viðbættum greiddum afborgunum, nam 21,1 ma.kr. eða 5,5% af VLF samanborið við 3,2% árið áður. Þetta er ein mesta lánsfjárförf, sem um getur á undanförunum árum, en næst kemst árið 1988 með 5,1% af VLF. Þessari lánsfjárförf var mætt með innlendri lántöku sem nam 8,8 ma.kr., erlendri lántöku sem nam 7,3 ma.kr. og fjármögnun í Seðlabanka sem nam nettó 5 ma.kr. Hrein innlend lánsfjárförf að upphæð 14,3 ma.kr. var fjármögnuð með innlendum lántökum

umfram afborganir fyrir 3,3 ma.kr., 6 ma.kr. hreinni erlendri lántöku og áðurnefndri 5 ma.kr. nettófjármögnun í Seðlabanka. Innlend lántaka utan Seðlabankans stóð því ekki undir nema tæplega fjórðungi hreinnar lánsfjárfarfar, sem fól í sér mikil umskipti frá árinu áður, þegar hrein innlend lántaka fjármagnaði að fullu lánsfjárförfina og erlend lántaka umfram afborganir var nýtt að fullu til að bæta stöðu ríkissjóðs í Seðlabankanum. Tafla I.4. gefur nánara yfirlit yfir þróun ríkisfjármála á síðasta ári í samanburði við fjárlög og fyrri ár.

Tafla I.4. Greiðsluyfirlit ríkissjóðs 1988–1991.

	(M.kr. og % af VLF)			Fjárlög Útkoma	
	1988	1989	1990	1991	1991
Tekjur	64.382	80.001	92.453	101.698	99.952
Gjöld	71.583	86.056	96.899	105.767	112.488
Halli	7.201	6.055	4.446	4.069	12.536
Lánveitingar og hlutafé, hreint innstreymi	-895	-655	-645	-1.310	-1.859
Innheimtar afborganir, hlutafjárþala	2.087	2.485	3.127	3.350	3.281
Veitt lán og stofnfé	2.982	3.140	3.722	4.660	5.140
Viðskiptareikningar, hreint innstreymi	-211	-889	-2.078	-500	74
Hrein lánsfjárförf	8.307	7.599	7.169	5.879	14.321
Innlendar afborganir utan Seðlabanka	3.355	4.547	2.922	5.480	5.520
Afborganir erlendra lána	1.200	1.482	1.225	1.405	1.265
Verg lánsfjárförf	12.862	13.628	11.316	12.764	21.106
Langar innlendar lántökur	5.089	5.220	8.057		7.450
P.a. sala spariskírteina	4.841	5.060	7.483	13.600 ¹⁾	5.843
Ríkisvixlar og ríkisbréf, hreint innstreymi	-207	5.167	2.039		1.367
Vergar erlendar lántökur	4.398	6.663	3.965	0	7.255
Hreinar innlendar lántökur	1.734	5.840	7.174	8.120	3.297
Hreinar erlendar lántökur	3.198	5.181	2.740	-1.405	5.990
Greiðslujöfnuður	-3.583	3.422	2.745	836	-5.034
Hlaupareikningar í Seðlabanka	-4.495	2.649	2.551	-	-6.094
Langtímaskuldir í Seðlabanka	646	866	137	815	754
Skammtímaskuldabréf í Seðlabanka	-318	-9	-	-	327
Aðrir bankareikningar og sjóður	266	225	66	21	-21
Hlutföll af vergri landsframleiðslu (%):					
Tekjur	25,4	26,2	26,4	28,0	26,1
Gjöld	28,2	28,2	27,6	29,1	29,4
Tekjuafgangur	-2,8	-2,0	-1,3	-1,1	-3,3
Hrein lánsfjárförf	3,3	2,5	2,0	1,6	3,7
Verg lánsfjárförf	5,1	4,5	3,2	3,5	5,5
Hrein innlend lántaka	0,7	1,9	2,0	2,2	0,9
Hrein erlend lántaka	1,3	1,7	0,8	-0,4	1,6
Greiðslujöfnuður	-1,4	1,1	0,8	0,2	-1,3

1) Innlend lántaka var ekki greind eftir tegundum í fjárlögum 1991.

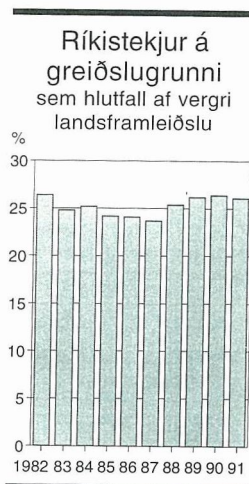
Fjárlög og útkoma

Fjárlög voru samþykkt með 4,1 ma.kr. halla eða sem nam 1,1% af VLF eins og hún var þá áætluð. Gert var ráð fyrir, að tekjur myndu nema 101,7 ma.kr. eða 28% af VLF og útgjöld 105,8 ma.kr. eða 29,1% af VLF. Við samþykkt lánsfjárlaga í mars ákvað Alþingi viðbótarútgjöld sem námu tæplega einum ma.kr., og voru þá útgjaldaheimildir orðnar 101 ma.kr. og hallinn 5,1 ma.kr. að óbreyttu. Við stjórnarskipti í maí taldi fjármálaráðuneytið, að hallinn stefndi að óbreyttu í 9,1 ma.kr. og að tekjur yrðu 101 ma.kr. og gjöld 110 ma.kr. Ný ríkisstjórn áformaði að grípa til aðgerða, sem áttu að lækka fyrirsjáanlegan halla um rúma 2 ma.kr., þannig að hallinn á árinu í heild yrði 7 ma.kr. Við samþykkt fjárukalaga í desember var gert ráð fyrir, að tekjur yrðu 101,9 ma.kr., gjöld 112,3 ma.kr. og að hallinn yrði þannig 10,4 ma.kr. Niðurstaðan varð hins vegar 12,5 ma.kr. halli. Frávikið frá fjárukalögum skýrist að mestu af lægri tekjum, sem urðu 100 ma.kr. Þar af má rekja um 600 m.kr. til breyttra aðferða við uppgjör staðgreiðslu, en afdreginn staðgreiðsluskattur af launum opinberra starfsmanna í desember var ekki færður til tekna á árinu eins og tíðkast hefur hingað til. Auk þess var innheimta virðisaukaskatts lakari á síðustu mánuðum ársins en gert var ráð fyrir við framlagningu frumvarps til fjárukalaga. Útgjöld urðu hins vegar 112,5 ma.kr. eða 0,2 ma.kr. hærri en í fjárukalögum.

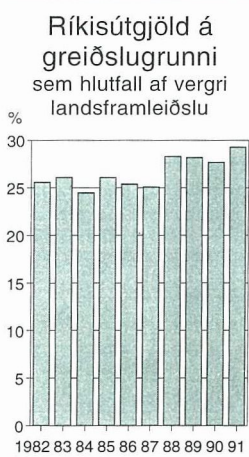
Þrátt fyrir að gjöld hafi orðið 6,7 ma.kr. meiri en gert var ráð fyrir í upphaflegum fjárlögum, urðu þau svipað hlutfall af VLF og gert var ráð fyrir við afgreiðslu fjárlaga eða 29,4% samanborið við 29,1%, en munurinn skýrist að mestu af breyttum uppgjörsaðferðum vegna fasteignakaupa, sbr. síðar. Rétt er að taka fram, að hér er annars vegar miðað við landsframléiðslu eins og hún var áætluð við afgreiðslu fjárlaga og hins vegar við nýjustu mælingu hennar. Tekjurnar urðu mun lægra hlutfall af VLF en gert var ráð fyrir við afgreiðslu fjárlaga eða 26,1% samanborið við 28%. Tekjurnar urðu reyndar lægri að nafnvirði en í upphaflegum fjárlögum, og hefur það ekki gerst á undanförunum áratugum. Það, að þessi tekjubrestur hafi gerst á sama tíma og gjöld fóru langt fram úr fjárlögum, skýrir, hvers vegna tekjuhallinn varð sá mesti, sem um getur í mjög langan tíma.

Þróun tekna

Beinir skattar urðu tæplega milljarði lægri en gert var ráð fyrir í fjárlögum, aðallega vegna lægri innheimtu af tekjuskatti fyrirtækja. Skýrist það m.a. af breytingum á tekjuskattslögum, sem gerðar voru á vorþingi, og lakari innheimtu vegna verra árferðis. Beinir skattar voru 8,9% hærri en árið áður, sem þýðir nánast óbreytt raungildi.

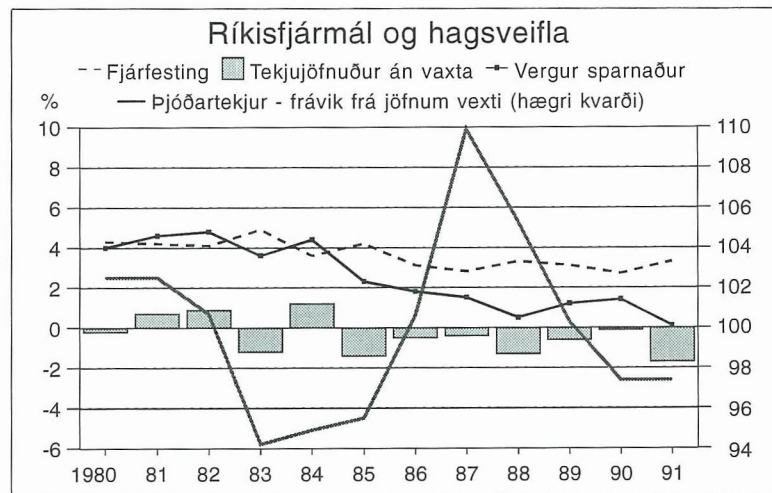
Próun útgjalda

Óbeinir skattar voru tæplega milljarði lægri en gert var ráð fyrir í fjárlögum, en um 8,5% hærri en árið áður, sem felur í sér um 0,5% lækkun að raungildi. Mesta frávikíð varð í innheimtu virðisaukaskatts, sem varð 2,6 ma.kr. minni en í fjárlögum og nær 4% minni að raungildi en árið áður. Á móti kom, að innflutnings- og vörugjöld skiluðu um 740 m.kr. meira en gert var ráð fyrir í fjárlögum og hið nýja tryggingargjald, sem lagt er á launagreiðslur og sameinaði fimm mismunandi gjöld, skilaði um 750 m.kr. meiri tekjum en gert var ráð fyrir í fjárlögum. Skatttekjur í heild voru um 24,4% af VLF, sem er 0,2% lægra en árið áður, en það sama og 1989. Athyglisvert er, að skatttekjur voru um þetta bil á árunum 1981 og 1982. Meðfylgjandi línurit sýnir heildartekjur ríkissjóðs, þ.e. skatttekjur, vaxtatekjur, arðstekjur og aðrar tekjur, sem hlutfall af VLF frá 1982.

Útgjöld jukust um 6,5% að raungildi og urðu 6,7 ma.kr. hærri en gert var ráð fyrir í fjárlögum. Þessi aukning ríkisútgjalda kemur í framhaldi af stöðvun aukningar ríkisútgjalda næstu tvö ár á undan, en ríkisútgjöld voru hin sömu að raungildi miðað við verðlag landsframleiðslu á árinu 1990 og 1988. Rekstrargjöld urðu tæplega milljarði króna hærri en gert var ráð fyrir í fjárlögum og jukust um 3,7% að raungildi frá fyrra ári. Helsta skýring á því, að útgjöld fóru svo mikið fram úr fjárlögum, liggur þó annars vegar í tryggingargreiðslum, niðurgreiðslum og framlögum, öðru nafni neyslu- og rekstrartilfærslum, sem fóru 3,4 ma.kr. fram úr fjárlögum, og hins vegar í fjárfestingum, sem varð 2,2 ma.kr. umfram fjárlög. Tryggingargreiðslur, niðurgreiðslur og framlög hækkuðu um 5% að raungildi frá fyrra ári. Stærstu liðir þessa flokks, sem fóru fram úr fjárlögum, voru sjúkrag- og lífeyrstryggingar um tæplega milljarð króna, framlag til Lána-sjóðs íslenskra námsmanna um 700 m.kr., þrátt fyrir að ný ríkisstjórn hafi gripið til aðgerða til að lækka fjárþörf sjóðsins um 300 m.kr., og útflutningsuppbætur um einn milljarð króna. Fjárfesting jókst um nær 26% að raungildi frá fyrra ári eða um 3 ma.kr. á föstu verðlagi ársins 1991. Mest varð aukningin vegna fasteignakaupa, en þar urðu útgjöld tæplega 900 m.kr. umfram fjárlög. Að nokkru leyti má rekja þessa aukningu og útgjöld umfram fjárlög til breyttra uppgjörsaðferða. Nú voru fasteignakaup að fullu færð til gjalda, en í fjárlögum og í uppgjöri á greiðslugrunni á undanförunum árum hefur aðeins sá hluti, sem kom til greiðslu á árinu, verið færður til gjalda. Í tengslum við fasteignakaupin voru seldar eignir að fjárhæð um 370 m.kr., sem færð er til tekna og ekki var gert ráð fyrir í fjárlögum. Talið er, að þessar breyttu uppgjörsaðferðir hækki bókfærð útgjöld um 790 m.kr., sem samsvarar 0,2% af VLF, og tekjuhalla um 466 m.kr. Af öðrum fjárfestingarliðum, sem fóru fram úr fjárlögum, má nefna 357 m.kr. framlag til Atvinnuþryggingardeildar Bygðastofnunar og 250

m.kr. til endurbóta Þjóðleikhúss. Vaxtagjöld ríkissjóðs hækkuðu um 9,5% að raungildi frá fyrra ári og fóru um 0,5 ma.kr. fram úr fjárlögum. Stafaði þetta aðallega af meiri hallarekstri og miklum yfirdrætti ríkissjóðs í Seðlabankanum, en vextir af honum námu um 1,5 ma.kr. eða um 0,5 ma.kr. umfram áætlun fjárlaga. Meðfylgjandi línurit sýnir útgjöld ríkissjóðs á greiðslugrunni á árinu, en það sýnir um leið, að þau náðu þá sögulegu hámarki.

Þjóðhagslegt samhengi

Þegar útkoma ríkisfjármála er skoðuð í þjóðhagslegu samhengi, er nauðsynlegt að skoða stöðu hagsveiflunnar, framlag ríkisins til þjóðhagslegs sparnaðar og fjárfestingu þess. Þetta samhengi er sýnt á meðfylgjandi línuriti fyrir árin 1980-1991. Þar er í fyrsta lagi sýndur tekjujöfnuður án vaxta, bæði á gjalda- og tekjuhlið, en þeim er hér sleppt, þar sem tengsl þeirra við hagsveifluna eru ekki þau sömu og ýmissa annarra útgjalda og tekna og þar sem verðbótapáttur vaxta af yfirdrætti í Seðlabankanum og öðrum óverðtryggðum skuldum skekkir myndina þau ár, sem hann er mikill og verðbólga há. Línuritið sýnir einnig fjárfestingu ríkisins í hlutfalli við VLF og vergan sparnað þess, þ.e. tekjur að frádregnum rekstrargjöldum, tilfærslum, vöxtum og viðhaldi. Að lokum sýnir línuritið mælikvarða á hagsveifluna, sem hér er mæld með frávikum þjóðartekna frá jöfnum vexti á tímabilinu, þannig að þau ár, sem hagvöxtur er meiri en í meðalári, hækkar línun og öfugt. Hér kemur glögg fram, að vergur sparnaður ríkissjóðs hefur farið minnkandi á þessu tímabili og sömuleiðis fjárfesting hans. Það er í raun alvarlegra, að hallareksturinn stafar ekki af mikilli fjárfestingu, sem nýtist til lengri tíma, heldur aukinni sameynslu og tilfærslum. Vergur sparnaður náði sögulegu lágmarki á

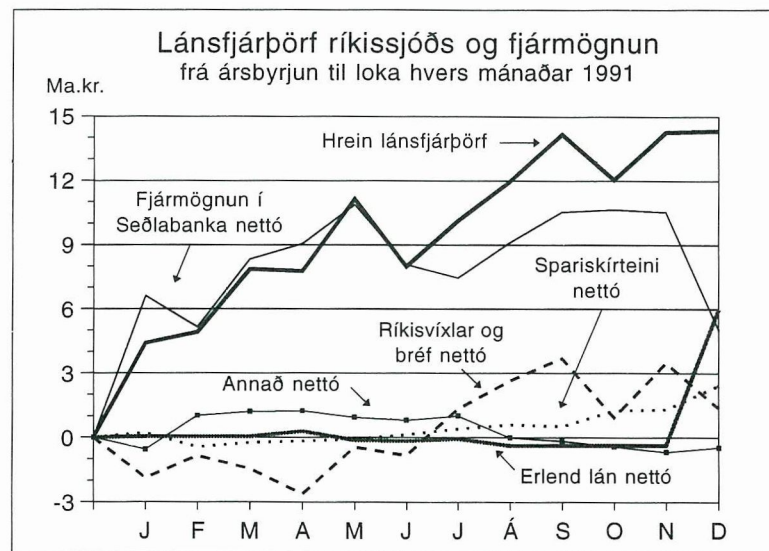
Lánahreyfingar og lánsfjármögnun

árinu 1991 og varð nánast enginn, og tekjuhali án vaxta var með hæsta móti og jókst verulega frá árinu áður. Þessi þróun er alvarlegri fyrir þá sök, að vöxtur þjóðartekna á árinu varð svipaður og í meðalári á þessu tímabili, eins og sést á því, að frávik þjóðartekna er á myndinni óbreytt á milli ára, og þjóðarútgjöld jukust mikið, sem að öðru óbreyttu auka tekjur ríkissjóðs. Til samanburðar má geta þess, að vergur sparnaður jókst og tekjuhali án vaxta minnkaði á árunum 1989 og 1990 þrátt fyrir samdrátt í þjóðarbúskapnum. Glögg kemur fram, að veikleikar ríkisfjármálanna hafa verið mun meiri á seinni hluta en á fyrri hluta tímabilsins. Þannig nam vergur sparnaður um 4% af VLF, og tekjujöfnuður án vaxta var í jafnvægi á árunum 1980-1985, en á tímabilinu 1986-1991 var vergur sparnaður aðeins 1,1% og tekjuhali án vaxta 0,8% af VLF.

Veitt lán nettó, þ.e. umfram innheimtar afborganir, námu 1,6 ma.kr., sem var nokkuð umfram fjárlög, annars vegar vegna þess að nýttar voru heimildir í 15. grein lánsfjárlaga til að taka lán og endurlána í stað þess að veita ríkisábyrgðir til ýmissa smærri aðila, og er það hagkvæm ráðstöfun, og hins vegar vegna lántöku með heimild í 6. gr. fjárlaga í tengslum við fasteignakaup. Stærsta lánveitingin var til Lánasjóðs íslenskra námsmanna að upphæð 3 ma.kr., en alls námu lánveitingar 4,9 ma.kr. Eignfærð framlög og hlutafjárviðskipti nettó námu 233 m.kr., sem er heldur minna en gert var ráð fyrir í fjárlögum, og var þar aðallega um framlög til alþjóðastofnana að ræða, en hlutabréfasala nam aðeins 35 m.kr. Viðskiptareikningar og skammtímalíðir nettó sýndu innstreymi sem nam 74 m.kr., en stórar færslur til beggja átta liggja á bak við, svo sem 1,5 ma.kr. skammtímalánveiting til Húsnæðisstofnunar vegna greiðsluferfiðleika snemma á árinu og innstreymi sem nam um einum milljarði kr. vegna breytts uppgjörs á staðgreiðslu tekjuskatts, sem áður er getið um, en þar af voru rúmar 400 m.kr. hlutur sveitarfélaga í staðgreiðslu. Samtals varð um 1,8 ma.kr. útstreymi á ofangreindum liðum. Þegar því er bætt við tekjuhalla ársins, fæst hrein lánsfjárförf sem nam 14,3 ma.kr. Sé greiddum afborgunum 6,8 ma.kr. bætt við, fæst verg lánsfjárförf sem nam 21,1 ma.kr.

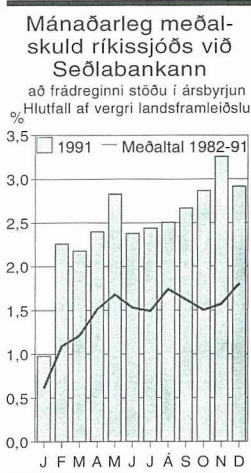
Samkvæmt fjárlögum var gert ráð fyrir að mæta allri lánsfjárförf ríkissjóðs á innlendum markaði. Það gekk hins vegar ekki eftir, þar sem lánsfjárförfin varð mun meiri en að var stefnt og verðbréf ríkissjóðs sjálfs stóðu frammi fyrir harðri samkeppni frá öðrum bréfum á markaðnum, einkum húsbréfum. Spariskírteini voru seld fyrir 5,8 ma.kr. á árinu og innleyst fyrir 3,4 ma.kr. Nettósala nam því 2,4 ma.kr. eða tæplega 17% af hreinni lánsfjárförf ársins. Stofn ríkisvíxla stóð nokkurn veginn í stað, og þeir lögðu því ekkert til fjár-

mögnunar lánsfjárfarfar. Var það í samræmi við áætlanir í upphafi ársins. Ríkisbréf seldust hins vegar drjúgt á árinu eða fyrir 1,4 ma.kr. umfram innlausn, sem samsvarar nær 10% af lánsfjárförfinni. Ríkisbréf eru óverðtryggð skuldabréf ríkissjóðs með lánstíma frá þrem mánuðum til þriggja ára og með breytilegum vöxtum 1% undir meðaltali skuldabréfavaxta innlánsstofnana. Ríkissjóður tók önnur innlend lán að fjárhæð 1,6 ma.kr., en þar var annars vegar um að ræða lántöku hjá Framkvæmdasjóði snemma á árinu af fé, sem á sér erlendan uppruna, og hins vegar 400 m.kr. lántökur, aðallega í tengslum við fasteignaviðskipti. Afborganir af innlendum lánnum öðrum en spariskírteinum, ríkisbréfum og víxlum námu 2,1 ma.kr., þannig að nettó lögðu önnur innlend lán ekkert fram til fjármögnunar hreinnar lánsfjárfarfar. Ríkissjóður tók erlend lán fyrir samtals 7,3 ma.kr., og voru þau aðallega tekin í síðasta mánuði ársins til að minnka fyrirsjáanlega mikla hlaupareikningsskuld ríkissjóðs í Seðlabankanum í lok ársins. Afborganir erlendra lána námu 1,3 ma.kr., þannig að hrein erlend lántaka nam 6 ma.kr. eða 42% af lánsfjárförf ársins. Afgangurinn af lánsfjárförfinni og nettóútstreymi á öðrum innlendum lánnum að upphæð 0,5 ma.kr. voru fjármögnuð í Seðlabankanum, og nam slík fjármögnun nettó um 5 ma.kr. eða 35% af lánsfjárförf ársins.

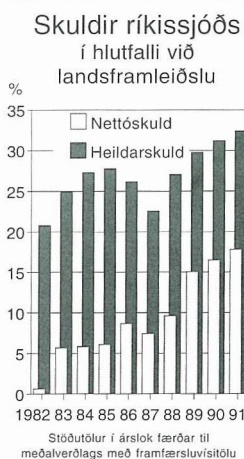

Meðfylgjandi línurit sýnir, hvernig hrein lánsfjárförf og fjármögnun hennar þróuðust á árinu. Þar kemur fram, að lánsfjárförfin náði hámarki í lok ársins, en lækkaði ekki á haustmánuðum eins og jafnan áður. Þar sést einnig, að lánsfjárförfin var fjármögnuð að mestu í

Fyrirgreiðsla Seðlabankans

Skuldir ríkissjóðs

Fjárhagur sveitarfélaga

Seðlabankanum framan af árinu. Upp úr miðju ári ná ríkisvixlar og ríkisbréf sér nokkuð á strik, en lækka nokkuð á síðasta mánuði ársins. Erlend lán koma inn í síðasta mánuði ársins, og þá lækkar fjármögnun í Seðlabanka.

Fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð á hverjum tíma hefur á undanförunum árum gjarnan verið metin með stöðu hlaupareikninga að frádreginni stöðu í byrjun árs og með leiðréttingum fyrir stöðu samningsbundinna lána. Hér er því um meðalskuld umfram skuld í ársbyrjun að ræða. Á þennan mælikvarða varð fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð sú mesta í langan tíma eins og sést í töflu I.5. eða 9,5 ma.kr., sem samsvarar um 2,5% af VLF. Meðfylgjandi línurit sýnir fyrirgreiðsluna í hverjum mánuði í samanburði við meðaltal sömu mánaða á árunum 1982-91.

Tafla I.5. Fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð.

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
M.kr.	231	976	625	2.607	1.699	1.907	5.907	4.395	2.451	9.493
% af VLF	0,61	1,48	0,71	2,19	1,08	0,92	2,33	1,44	0,70	2,48

Meðfylgjandi línurit sýnir bæði heildarskuld og nettóskuld ríkissjóðs í hlutfalli við VLF á árunum 1982-91. Með heildarskuldum ríkissjóðs teljast innlend og erlend lán og hlaupareikningsskuld og samningsbundin lán í Seðlabanka. Nettóskuld er heildarskuld að frádregnum útistandandi veittum lánum og viðskiptareikningum nettó, sem fela í sér óinnheimta áfallna skatta, viðskiptaskuldir og skammtímakröfur nettó. Nánara yfirlit yfir þessar skuldir er að finna í 14. töflu í töfluvíðauka hér að aftan. Heildarskuldir ríkissjóðs námu 128 ma.kr. í árslok, sem samsvarar 32,5% af VLF. Á föstu verðlagi m.v. framfærsluvísitölu jókst skuldin um 8 ma.kr. á árinu. Eins og meðfylgjandi mynd sýnir hafa nettóskuldir ríkissjóðs vaxið umtalsvert á undanförunum árum, en þær námu í árslok rétt rúmum 70 ma.kr. eða 17,9% af VLF. Aukning nettóskulda varð um 6,9 ma.kr. á föstu verðlagi, en síðastliðin 9 ár hefur meðalaukning nettóskuldar ríkissjóðs á föstu verðlagi verið 7,6 ma.kr.

Fjármál sveitarfélaganna skipta miklu um þróun opinberra fjármála í heild, þar sem útgjöld þeirra eru um fjórðungur á við útgjöld ríkissjóðs. Litlar upplýsingar liggja enn fyrir um fjárhag sveitarfélaga á árinu 1991, þó benda fyrstu áætlanir til að hagur þeirra hafi á heildina litið batnað lítillega á mælikvarða tekjujafnaðar og hreins sparnaðar. Á árinu 1990 er áætlað, að sveitarfélögin hafi haft lítills háttar tekju-

afgang og að hreinn sparnaður þeirra, þ.e. afgangur til að mæta fjárfestingarútgjöldum og niðurgreiðslu skulda, hafi verið meiri á rekstrargrunni í hlutfalli við VLF en samsvarandi hreinn sparnaður ríkissjóðs. Verg fjármunamyndun sveitarfélaganna var meiri en hjá ríkissjóði, en fjárfestingarútgjöld ríkissjóðs voru meiri, þar sem hann greiðir umtalsverðar fjármagnstílfærslur, en sveitarfélögin fá meiri fjármagnstílfærslur í sinn hlut en þær greiða. Hagur sveitarfélaganna í heild virðist hafa batnað nokkuð í framhaldi af breyttri verkaskiptingu og staðgreiðslu útsvars og tekjuskatts. Þannig jukust rekstrartekjur sveitarfélaganna um 87% að nafnvirði frá 1987 til 1990, meðan samsvarandi aukning hjá ríkissjóði er talin hafa verið 79%. Rekstrarútgjöld sveitarfélaganna jukust á sama tíma um 72%, en um 93% hjá ríkinu. Á bak við þessar meðaltalstölur leynist hins vegar mjög mismunandi fjárhagsstaða einstakra sveitarfélaga, sem sum hver standa illa á sama tíma og þau hafa tekið á sig ábyrgðir í atvinnurekstri vegna erfiðs árferðis. Tölur úr lánaflokkun lánastofnana benda til, að aukning skulda sveitarfélaganna hjá þessum stofnunum hafi lækkað að raungildi á síðasta ári. Þessar tölur eru hins vegar enn mjög óvissar, sérstaklega varðandi lífeyrissjóðina, en vísbendingar eru um, að umsvif sveitarfélaganna á fjármagnsmarkaðnum fari vaxandi.

Tafla I.6. Fjármál hins opinbera.
Rekstrargrunnur í ma.kr.

	1987	1988	1989	1990 ¹⁾	Áætlun 1991
Tekjur alls	66,8	89,2	107,8	119,4	131,3
Skatttekjur	61,6	83,0	99,1	111,6	121,6
Aðrar	5,2	6,2	8,7	7,8	9,7
Útgjöld alls	68,0	93,4	116,3	128,6	142,7
Rekstrargjöld og tilfærslur ²⁾	56,1	76,4	93,2	106,7	117,8
Fjárfesting ³⁾	11,9	17,0	22,9	21,9	24,9
Vergur sparnaður ⁴⁾	10,7	12,8	14,6	12,7	13,5
Tekjujöfnuður	-1,2	-4,2	-8,5	-9,1	-11,3
Hlutföll af VLF:					
Tekjur	32,4	35,2	35,3	34,1	34,3
Skatttekjur	29,8	32,8	32,4	31,8	31,8
Útgjöld	33,0	36,9	38,1	36,7	37,3
Vergur sparnaður	5,2	5,1	4,8	3,6	3,5
Tekjujöfnuður	-0,6	-1,6	-2,8	-2,6	-3,0

1) Bráðabirgðatölur.

2) Laun og tengd gjöld, kaup á vörum og þjónustu, vaxtagjöld, framleiðslustyrkir og neyslu- og rekstrartilfærslur.

3) Fjármunamyndun og fjármagnstílfærslur.

4) Tekjur að frádrögnum rekstrarútgjöldum og tilfærslum.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Hið opinbera í heild

Samkvæmt alþjóðlegum stöðlum teljast ríkissjóður, almannatryggingar og sveitarfélög til hins opinbera. Í alþjóðlegum samanburði á stöðu ríkisfjármála er vanalegast að byggja á hinu opinbera, þar sem mismunandi verkaskipting á milli ríkis og sveitarfélaga getur ella skekkt samanburð. Tafla I.6. gefur yfirlit yfir fjármál hins opinbera frá 1987 til 1991. Tölur fyrir 1991 byggjast á áætlunum, og tölur fyrir 1990 eru enn bráðabirgðatölur. Hér eru fjármál hins opinbera sýnd á rekstrargrunni, og því eru tölur ekki að öllu leyti samanburðarhæfar við tölur um fjármál ríkissjóðs hér að framan, sem eru á greiðslugrunni. Áætlanir benda til, að tekjuhalli hins opinbera hafi numið um 3% af VLF á árinu 1991 í samanburði við 2,6% 1990 og 2,8% 1989. Tekjur voru svipaðar og árið áður í hlutfalli við VLF, en heldur lægri en bæði árin 1988 og 1989. Sama má segja um skatttekjur. Útgjöld hækkðu nokkuð frá fyrra ári í hlutfalli við VLF, en eru þó áætluð lægri en 1989. Afkoma hins opinbera á rekstrargrunni sýnir minni sveiflur á undanförunum árum en afkoma ríkissjóðs á greiðslugrunni. Það veur einnig athygli, að lækkun vergs sparnaðar hins opinbera er mun minni en mæld lækkun vergs sparnaðar hjá ríkissjóði á greiðslugrunni. Á síðasta ári mældist vergur sparnaður ríkissjóðs á greiðslugrunni 0,7% af VLF, en 3,5% hjá hinu opinbera á rekstrargrunni. Hér gætu mismunandi bókunaraðferðir valdið einhverju um. Sparnaður og tekjujöfnuður hins opinbera eru mun nátengdari viðskiptajöfnuði þjóðarbúsins gagnvart útlöndum en sparnaður og tekjujöfnuður ríkissjóðs eins.

II. PENINGAMÁL OG INNLENDUR LÁNAMARKAÐUR

Próun peninga- og lánamála árið 1991 einkenndist af mikilli eftirspurn ríkissjóðs og heimila eftir lánsfé. Hrein lánsfjárförf ríkissjóðs nam 14,7 ma.kr. og opinberra aðila alls um 40 ma.kr. Til samanburðar má nefna, að hreinar lántökur ríkissjóðs árið 1990 námu um 7,9 ma.kr. og opinberra aðila alls um 27 ma.kr. Með lánsfjárförf opinberra aðila er talin útgáfa húsbrefa og aðrar lántökur fjárfestingarhlánasjóðanna. Hreinar lántökur húsnæðislánakerfisins árið 1991 námu um 22 ma.kr. samanborið við 14,2 ma.kr. árið á undan. Aukin lántaka ríkissjóðs og húsnæðislánakerfisins skýrir því algerlega aukningu lánsfjárfarfar opinberra aðila.

Áætlanir benda nú til, að aukning peningalegs sparnaðar hafi verið meiri á árinu en áður hafði verið áætlað. Engu að síður ríkti meira misvægi milli framboðs og eftirspurnar á innlendum lánamarkaði á síðasta ári en á árinu 1990 vegna mikillar aukningar eftirspurnar eins og áður er rakið. Afleiðingarnar urðu tvær. Annars vegar gekk innlend lánsfjáröflun ríkissjóðs illa og hins vegar þrýsti þessi spenna upp raunvöxtum á lánamarkaði. Raunvextir hækkuðu því verulega á verðbréfamarkaði á fyrri hluta ársins, en stjórnmálaleg óvissa tafði hækkun þeirra á öðrum mörkuðum fram undir mitt ár. Er leið að árslokum, virtist hins vegar draga úr spennu á lánamarkaði. Gætti þá minnkandi lánsfjáreftirspurnar frá heimilum, sem að líkindum má rekja til hækkunar raunvaxta og slakra efnahagshorfa. Jafnframt virtust horfur um lánsfjárförf ríkissjóðs benda til þess, að hún yrði minni á næstu misserum. Skömmu fyrir árslok tók ríkissjóður erlent lán til að mæta drjúgum hluta lánsfjárfarfar ársins, og dró sú lántaka nokkuð úr spennu á peningamarkaði.

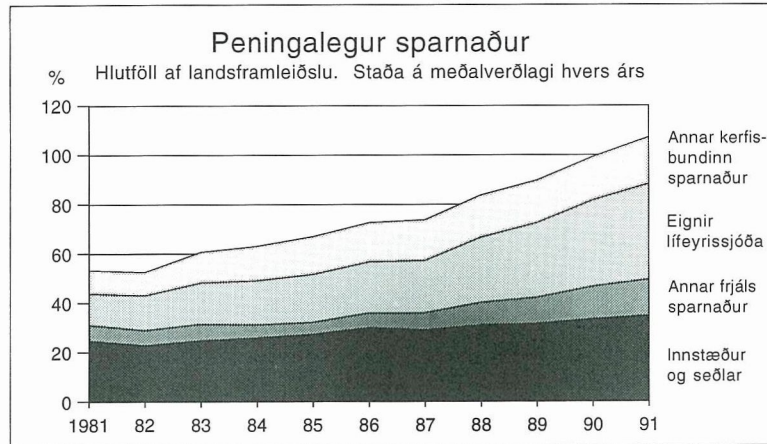
1. Lánakerfið

Samkvæmt bráðabirgðatölum námu útlán og verðbréfaeign lánakerfisins um 609 ma.kr. í árslok 1991, og er aukningin á árinu um 15,2% eða 80 ma.kr. að meðtöldu endurmati stofnsins. Rétt er að taka fram,

að þessar tölur eru enn byggðar að hluta til á áætlunum, og skiptir þar mestu, að upplýsingar skortir enn frá lífeyrissjóðum um efnahag þeirra í árslok 1991. Tveir geirar voru leiðandi í lánsfjárefrtirspurninni, þ.e. ríkissjóður og heimili eins og áður sagði. Lán til heimila jukust um tæp 26%, en lán til ríkissjóðs um 21%. Aukning lána til heimila að meðtöldu endurmati nam tæpum 44 ma.kr. á árinu. Lán til fyrirtækja jukust hins vegar aðeins um tæp 7% á árinu eða nokkru minna en nemur hækkun innlends verðlags. Á það er hins vegar að líta, að mikill hluti lána fyrirtækja er bundinn gengi erlendra gjaldmiðla, sem lítið breyttist á árinu. Eigi að síður er ljóst, að lítil eftirspurn hefur verið eftir lánsfé frá fyrirtækjum á árinu, og endurspeglar það vafalítið þann samdrátt, sem varð í fjárfestingu, og viðleitni fyrirtækja til að lækka skuldir sínar. Lán til sveitarfélaga jukust um tæp 7% og námu um 19 ma.kr. í árslok. Lán til fyrirtækja eru enn stærsti hluti útlána lánakerfisins, um 281 ma.kr., en lán til heimila, sem

Tafla II.1. Innlendur lánamarkaður.

	Staða í árslok, ma.kr.			Hreyfingar	
	1989	1990	1991	%	ma.kr.
Eignir:					
Útlán og verðbréf	470	530	609	15,2	80
Bankakerfið	165	181	205	12,9	23
Fjárfestingarlánasjóðir	122	144	174	21,0	30
Lífeyrissjóðir	96	118	144	21,9	26
Tryggingarfélag	11	12	16	25,6	3
Eignarleigur	8	7	8	14,5	1
Verðbréfasjóðir	9	13	11	-15,2	-2
Útlönd	191	198	215	8,7	17
Lánasjóðir ríkis	45	53	58	9,0	5
Innbyrðis viðskipti	-178	-198	-222	11,9	-24
Eignir = Skuldir	470	530	609	15,2	80
Skuldir:					
Peningalegur sparnaður	302	358	422	17,9	64
Frjáls	142	171	194	13,9	24
Innlán og seðlar	107	123	136	11,1	14
Spariskírteini	14	18	22	20,9	4
Tryggingarsjóður	9	11	13	18,2	2
Annar frjáls	13	20	24	22,7	4
Kerfisbundinn sparnaður	159	188	228	21,5	40
Eignir lífeyrissjóða	102	126	153	21,3	27
Skyldusparnaður	4	4	4	9,2	0
Eigið fé lánastofnana	54	58	71	22,7	13
Erlent lánsfjármagn	168	172	187	8,9	15
Löng lán	166	175	189	8,1	14
Stutt lán	25	23	26	9,8	2
Stuttar kröfur	-23	-27	28	4,4	-1

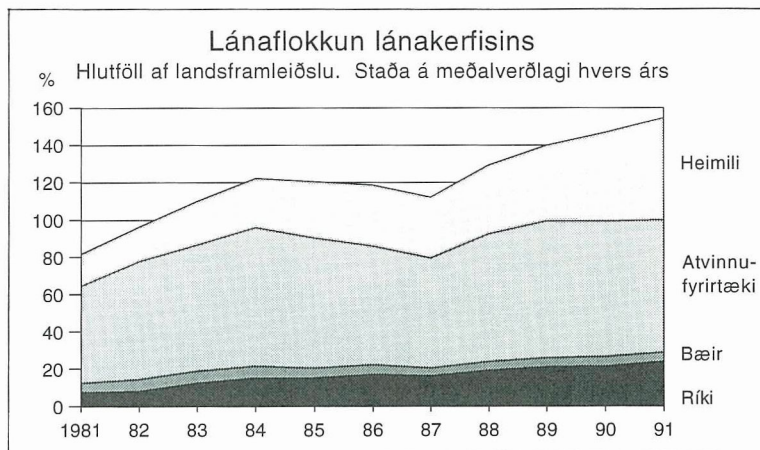
vaxið hafa hratt á undanförunum árum, virðast hafa numið um 215 ma.kr. í árslok. Ekki er lengra síðan en 1987, að skuldir heimilanna við lánakerfið samsvöruðu aðeins rúmum helmingi skulda fyrirtækjanna.

Bankakerfi, fjárfestingarlánasjóðir og lífeyrissjóðir eru mikilvægustu aðilarnir á lánamarkaðnum auk erlendra aðila. Heildarútlán bankakerfisins í árslok 1991 námu 205 ma.kr. og höfðu aukist um tæp 13% á árinu. Vöxtur útlána fjárfestingarlánasjóða varð mun meiri eða 21%. Námu þau um 174 ma.kr. í árslok. Valda útlán húsnæðislánakerfisins þar mestu um eins og vikið verður að síðar. Útlán og verðbréfaeign lífeyrissjóða eru áætluð um 144 ma.kr. og því talin hafa aukist um tæp 22% á árinu. Lán og verðbréfa kaup erlendis frá voru um 215 ma.kr. í árslok, og var aukningin tæp 9%.

Tafla II.2. Útlánaflokkun lánakerfisins.

	Staða í árslok, ma.kr.			Hreyfingar	
	1989	1990	1991	%	ma.kr.
Útlán og verðbréf	469	529	609	15,1	80
Ríki	69	77	94	21,4	17
Sveitarfélög	16	18	19	6,7	1
Atvinnuvegir	249	263	281	6,9	18
Heimili	134	171	215	25,7	44

Áætlað er, að peningalegur sparnaður hafi numið um 422 ma.kr. í árslok 1991 og aukist um tæp 18% á árinu. Peningalegur sparnaður, sem er samtala frjáls og kerfisbundins sparnaðar, samsvarar innlendu ráðstöfunarfé lánakerfisins. Talið er, að frjáls sparnaður, sem að

mestu leyti eru innlán í innlánsstofnunum, hafi aukist um tæp 14%. Innlán og seðlar í eigu aðila utan lánakerfisins eru talin hafa aukist um rösk 11% og voru í árslok 1991 um 136 ma.kr. Verðbréfaeign almennings hefur vaxið hröðum skrefum undanfarin ár. Þannig eru spariskírteini í eigu almennings talin hafa verið um 22 ma.kr. í árslok 1991 og annar frjáls sparnaður, sem að megninu til er verðbréfaeign, nam um 24 ma.kr. og jókst um 4,4 m.kr. á árinu. Kaup almennings á húsbrefum skýra alla aukningu þessa liðar, en eign almennings á hlutdeildarskírteinum verðbréfasjóða dróst saman eins og nánar verður vikið að hér að aftan. Kerfisbundinn sparnaður er áætlaður um 228 ma.kr. í árslok 1991, þar af eru eignir lífeyrissjóða taldar vera um 153 ma.kr. Eigið fé lánastofnana og annað nettó, sem samkvæmt hefð er talið til kerfisbundna sparnaðarins, er talið hafa numið um 71 ma.kr. í árslok. Erlent lánsfjármagn á lánamarkaðnum nettó var um 187 ma.kr. í árslok og hafði aukist um 9% á árinu.

Áætlun um aukningu peningalegs sparnaðar á árinu 1991 bendir til, að hann hafi verið talsvert meiri en áður var áætlað eða um 37 ma.kr., þegar reiknað er á meðalverðlagi ársins eins og gert er í töflu II.3. Rétt er þó að undirstrika, að hér er um lauslega áætlun að ræða og talan gæti breyst, þegar betri upplýsingar liggja fyrir. Við gerð fjárlagafrumvarps hafði verið áætlað, að aukning sparnaðar á árinu yrði um 29 ma.kr. Greinilegt er hins vegar, að á síðustu mánuðum ársins voru að ýmsu leyti hagstæð skilyrði fyrir sparnaði. Þannig varð aukning innlána talsvert meiri en reiknað hafði verið með við gerð áætlunarinnar. Almenn virðist hækkun raunvaxta á árinu hafa stuðlað að því, að sparnaður ársins varð meiri en áætlað hafði verið auk þess sem breyttar efnahagshorfur kunna að hafa dregið úr fjárfestingu heimila og fyrirtækja. Aukning peningalegs sparnaðar á árinu 1990 hefur nú

verið endurskoðuð og er nú áætluð tæpir 34 ma.kr., sem er um 2 ma.kr. lægra en áætlað var sl. haust. Skýring þessarar breytingar liggur einkum í ofmati á eignum lífeyrissjóðanna í árslok 1990.

Tafla II.3. Aukning peningalegs sparnaðar 1988 – 1991.¹⁾
(Í ma.kr. á meðalverðlagi hvers árs)

	1988	1989	Brbt. 1990	Áætlun 1991
Peningalegur sparnaður	22,3	16,8	33,6	37,3
Frjáls sparnaður	9,8	4,7	17,4	11,2
Kerfisbundinn sparnaður	12,7	12,1	16,2	26,1
Til samanburðar:				
Hrein opinber lánsfjárförf ...	26,6	20,5	27,0	40,2
	<i>Hlutföll af landsframleiðslu</i>			
Peningalegur sparnaður	8,9%	5,5%	9,6%	9,7%
Hrein opinber lánsfjárförf ...	10,5%	6,7%	7,7%	10,5%

1) Aukning peningalegs sparnaðar er reiknuð með þeirri aðferð að færa stöðutölur í ársbyrjun og árslok til meðalverðlags ársins með framfærsluvísitölu.

2. Stefnan í peningamálum

Stefna Seðlabankans í peningamálum miðaðist við að halda þenslu á lánamarkaði í skefjum í því skyni að treysta þau markmið, sem ríkisstjórnin hafði markað í verðlags- og gengismálum, þ.e. að halda gengi krónunnar óbreyttu gagnvart erlendum gjaldmiðlum og staðfesta þann árangur, sem varð í verðlagsmálum á árinu 1990. Seðlabankinn taldi mikilvægt til að ná þessum markmiðum að takmarka aukningu útlána og örva innlendan sparnað.

Mikil eftirspurn heimila og ríkissjóðs eftir lánsfé torveldaði að ná þessum markmiðum. Það var mat Seðlabankans, að jafnvægi á lánamarkaði næðist ekki nema með hækkun raunvaxta eða því, að gripið yrði til aðgerða til að minnka lánsfjárförfina.

Lánsfjárförf ríkissjóðs var vanmetin við gerð lánsfjárlaga. Á grundvelli þeirra forsendna og stjórnsmálalegra markmiða freistaði ríkisstjórnin þess að lækka vexti á ríkisverðbréfum í upphafi ársins. Jafnframt beindi hún þeim tilmælum til Seðlabankans, að hann skyldi ná fram lækkun vaxta með óbeinum aðgerðum eða tilmælum. Svar Seðlabankans við þessum tilmælum var á þá leið, að hann teldi ekki rétt að hlutast til um vexti. Vaxtalækkun ríkisverðbréfa dró mjög úr sölu þeirra, og í kjölfar þess jókst yfirdráttarskuld ríkissjóðs við bankann. Til að vinna gegn því hækkaði Seðlabankinn vexti svonefndra innstæðubréfa, sem hann gefur út og býður innlánsstofnunum til kaups.

Hækkun þessara vaxta í febrúar og mars leiddi til nokkurrar sölu slíkra bréfa, og náði staða þeirra hámarki 1,4 ma.kr. í aprílmánuði. Í maí glæddist sala ríkisvixla á ný, og var þá ekki talin frekari þörf fyrir sölu innstæðubréfa Seðlabankans. Að dómi hans var vaxtalækkun ríkisverðbréfa í upphafi ársins óráðleg og lagði hann því til við nýja ríkisstjórn á vormánuðum, að þeir yrðu hækkaðir á ný.

Raunvextir óverðtryggðra bankalána urðu óeðlilega lágir á fyrri helmingi árs 1991 vegna óvæntrar vísitöluhækkunar og líklega einnig vegna stjórnmalalegs þrýstings. Þetta hafði óæskileg áhrif á afkomu innlánsstofnana. Reyndu þær að ráða bót á henni með því að halda nafnvöxtum óverðtryggðra lána óeðlilega háum síðustu mánuði ársins þrátt fyrir lækkandi verðbólgu, þannig að raunvextir þeirra fóru langt upp fyrir vexti af verðtryggðum útlánnum. Þessar sveiflur í raunvöxtum óverðtryggðra lána voru óheppilegar, og hvatti Seðlabankinn innlánsstofnanir til að lækka þessa vexti örar en þær gerðu síðustu mánuði ársins. Ennfremur hvatti Seðlabankinn innlánsstofnanir til að koma á betra jafnvægi milli verðtryggðra eigna og skulda, þar eð misvægi þar á milli getur valdið bönkunum tapi, eins og gerðist á fyrri hluta árs 1991.

Að öðru leyti veitti Seðlabankinn innlánsstofnunum aðhald með því að halda lausafjárhlutfalli óbreyttu allt árið, en það var hækkað nokkuð árið 1990. Í maí var sú breyting gerð á reglum um lausafjárhlutfall, að húsbréf í eigu innlánsstofnana teljast með lausu fé á sama hátt og spariskírteini. Var ákveðið, að þetta ákvæði gildi þó aðeins tímabundið. Undir lok ársins versnaði lausafjárstaða innlánsstofnana nokkuð vegna árstíðabundinna þátta. Til að draga úr áhrifum þessa á vaxtastig greip Seðlabankinn til þess ráðs að lækka bindiskylduhlutfall tímabundið úr 7% í 6%. Gilti hið lægra hlutfall í nóvember og desember.

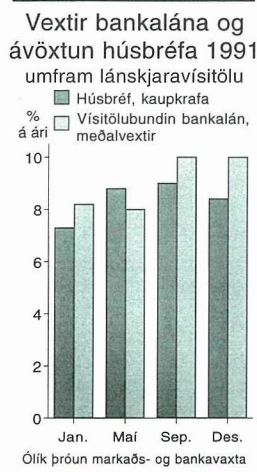
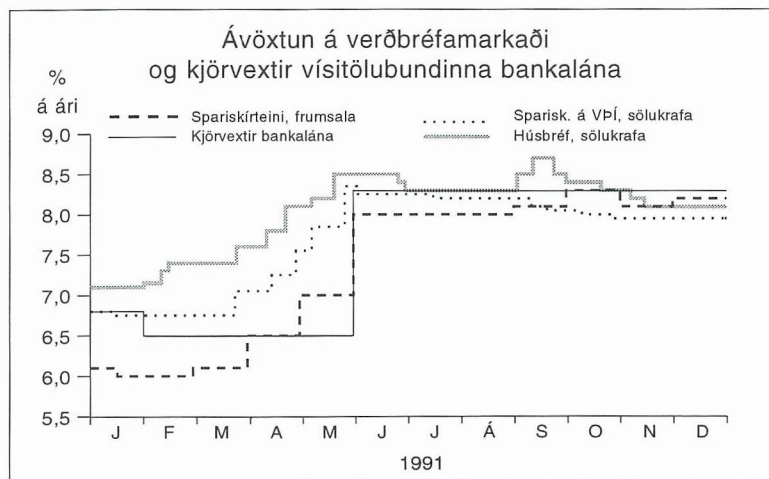
3. Vaxtaþróunin 1991

Raunvextir á innlendum fjármagnsmarkaði árið 1991 voru allhár. Hækkun kom fyrst fram á eftirmarkaði, en hækkun ávöxtunar spariskírteina í frumsölu í maí kom síðan af stað hækkun raunvaxta hjá bönkum og sparisjóðum og öðrum aðilum á fjármagnsmarkaði.

Á verðbréfamarkaði voru húsbréf og spariskírteini á Verðbréfafingi leiðandi framan af árinu 1991 í hækkun raunvaxta. Mikið framboð húsbréfa umfram eftirspurn vó þar þungt, og hækkaði ávöxtunarkrafa þeirra jafnt og þétt fram á vor. Í upphafi ársins 1991 var ávöxt-

unarkrafa húsbréfa við kaup hjá viðskiptavaka 7,3% á ári umfram vísitölubreytingar, hækkaði í 8,4% í maí og náði hámarki 9,0% í september, en lækkaði síðan og var í lok ársins 8,4%. Auglýst ávöxtunarkrafa við sölu hjá viðskiptavaka var hins vegar yfirleitt 0,2-0,3 prósentustigum lægri en kaupkrafan.

Seðlabanki hækkaði einnig ávöxtunarkröfu sína á spariskírteinum á fyrri hluta ársins 1991. Algeng ávöxtun í kauptilboðum fór úr 7,1% á ári í 8,65% í maímánuði, er hún var hæst, en lækkaði síðan og var 8,25% í lok ársins 1991. Sölukrafan var yfirleitt 0,3 prósentustigum lægri en kaupkrafan. Vegin meðalávöxtun umfram hækkun lánskjaravísitölu í viðskiptum á Verðbréfaþingi, einkum með spariskírteini og húsbréf, hækkaði um eitt prósentustig milli ára, var 7,9% 1991, en 6,9% 1990.

Vextir í viðskiptum á Verðbréfaþingi taka tíðum breytingum og eru líklega besti mælikvarðinn á markaðsaðstæður, sem völ er á. Súlu-ritið hér til hliðar sýnir hins vegar, að vextir vísitölubundinna bankalána breytast mun sjaldnar, og raunar vekur athygli, hve lítið bankavextir mótuðust af eftirmarkaði verðbréfa árið 1991. Þannig báru bankalán t.d. lægri vexti að meðaltali en húsbréf á vormánuðum, en slíkt getur þó vart staðist til lengdar. Borið saman við eftirmarkað voru bankavextir hins vegar orðnir mun hærri í lok ársins en í upphafi þess. Þessi ósamstíga þróun kann að stafa af því að hluta, að hér er ólíku saman jafnað, þ.e. annars vegar langtímaverðbréfum með föstum vöxtum og hins vegar meðallöngum bankalánnum með breytilegum vöxtum. Engu að síður mátti búast við betri fylgni þarna á milli en fram kom árið 1991.

Frummarkaður

Umhugsunarvert er, að vísbendingar frá eftirmarkaðnum skuli ekki nýttar betur en raun ber vitni til að ákveða vexti spariskírteina í frumsölu. Lækkun þeirra í 6,0-6,6% í upphafi ársins var í engu samræmi við þróunina á eftirmarkaðnum og leiddi aðeins til þess, að sala nýrra spariskírteina varð mun minni en innlausn eldri spariskírteina.

Ný ríkisstjórn, sem tók við í maí 1991, tók þá afstöðu, m.a. vegna ábendinga Seðlabankans, að vaxtahækkun ríkisverðbréfa til samræmis við þær breytingar, sem þegar voru orðnar á markaðnum, væri nauðsynleg til að stuðla að jafnvægi á lánamarkaði. Ávöxtun spariskírteina var því hækkuð 21. maí í 7,9-8,1%. Þrátt fyrir þessa hækkun var sala spariskírteina minni en innlausn þeirra allt fram til október 1991. Almenn ávöxtun spariskírteina í frumsölu var síðan óbreytt til ársloka, en hins vegar bauðst allt að 8,5% ávöxtun í samningsbundnum magnkaupum síðar á árinu. Meðalávöxtun seldra spariskírteina á árinu 1991 var 7,5%, en 6,8% 1990.

Yfirlit um þróun helstu vaxta á verðbréfamarkaði í árslok 1990 og 1991 er að finna í töflu II.4. Hún sýnir, að á árinu 1991 hækkaði ávöxtun á öllum tegundum verðbréfa annarra en hlutdeildarskírteina verðbréfasjóða um 1,5-2,0 prósentustig. Ávöxtun verðbréfasjóða lækkaði hins vegar talsvert, m.a. vegna gengislækkunar verðbréfaeignar þeirra í kjölfar vaxtahækkana á verðbréfamarkaði.

Tafla II.4. Ávöxtun á verðbréfamarkaði í árslok umfram breytingar lánskjaravísitölu (% á ári).

	1990	1991
Spariskírteini ríkissjóðs:		
Ný skírteini, almenn kjör	6,0	7,9
Ný skírteini, áskriftarkjör	6,6	8,1
VPÍ, kaupkrafa ¹⁾	7,1	8,25
VPÍ, sölukrafa ¹⁾	6,8	7,95
Húsbréf:		
VPÍ, kaupkrafa ²⁾	7,3	8,4
VPÍ, sölukrafa ²⁾	7,1	8,1
Skuldabréf:		
banka og sparisjóða	6,25-6,75	8,4-8,5
eignarleigufyrirtækja	6,8-8,0	9,7-10,5
fjárfestingarlánasjóða ³⁾	6,25-8,0	9,0-10,5
sveitarfélaga ³⁾	7,2-7,7	9,0-10,0
traustra fyrirtækja ³⁾	7,5-8,5	9,0-9,5
Verðbréfasjóðir ⁴⁾	6,0-9,0	2,0-9,0

1) Miðað við almenn tilboð í flokkinn SPRÍK90/1D5.

2) Ávöxtunarkrafa viðskiptavaka.

3) Dæmi um ávöxtun.

4) Lægsta og hæsta ávöxtun síðustu 12 mánaða hjá stærstu sjóðunum. Áætluð meðalávöxtun 1991 er 5,5%, en 7,2% 1990.

Peningamarkaður

Dæmi um forvexti 45 daga ríkisvixla og bankavixla í % á ári í lok hvers mánaðar 1991

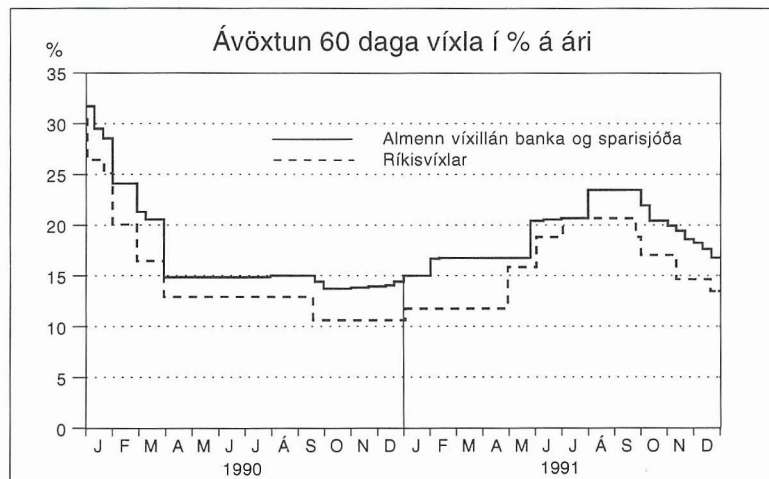
	Ríkis- vixlar	Banka- vixlar
Janúar	11,0	16,5
Febrúar	11,0	14,0
Mars	11,0	17,5
Apríl	11,0	16,0
Mái	14,5	16,75
Júní	17,0	19,5
Júlí	18,5	19,5
Ágúst	18,5	18,75
September	17,0	17,5
Október	15,5	16,0
Nóvember	13,5	14,0
Desember	12,5	14,0

Vextir banka og sparisjóða

Mikil gróska var í sölu skammtímaverðbréfa árið 1991, einkum ríkisvixla og bankavixla, enda gáfu þeir að meðaltali mjög háa ávöxtun. Framan af árinu dró þó úr sölu ríkisvixla, þar eð vextir þeirra héldust óbreyttir, þó að verðbólga hafi þá aukist talsvert. Forvextir vixlanna voru 11% á ári frá áramótum fram í maí, er þeir voru hækkaðir í 14,5%, eftir að Seðlabankinn hafði hækkað vexti innstæðubréfa sem áður er getið. Hækkun vaxtanna leiddi til þess, að sala ríkisvixla tók mikinn kipp upp á við. Vegin meðalraunávöxtun seldra ríkisvixla var um 9,3% 1991, en 7,3% 1990 miðað við framfærsluvísitölu.

Útistandandi stofn bankavixla var ríflega 3 ma.kr. að meðaltali á árinu 1991, sem er nálægt tvöföldun frá fyrra ári. Meðalraunávöxtun þeirra var um 11% á árinu 1991.

Nafnvextir á óverðtryggðum inn- og útlánum banka og sparisjóða breyttust lítið á fyrstu mánuðum ársins 1991. Þeir hækkuðu verulega í maí og aftur í ágúst, en tóku að lækka undir lok ársins, þegar verðbólgan hafði hjaðnað verulega. Í kjölfar hækkunar sparisjárteina- vaxta í maí hækkuðu meðalvextir vísitölubundinna lána úr 8% í 9,8% á ári 1. júní og í 10,0% 1. ágúst og héldust þannig til ársloka.

Tafla II.5. Nafnvaxtaþróun nokkurra inn- og útlána í viðskiptabönkum og sparisjóðum.

Í % á ári	Almennar spari- bækur	Skipti- kjara- reikn.	Vixil- lán forv.	Óverð- tryggð lán	Verð- tryggð lán
21/12 1990	2,8	10,9	13,3	13,5	8,2
1/2 1991	4,7	12,7	15,2	15,5	8,0
1/6	5,7	15,6	18,3	18,7	9,8
1/8	6,3	15,6	20,7	21,6	10,0
21/10	3,9	10,8	18,3	19,0	10,0
21/12	2,6	7,5	15,3	16,3	10,0

Vextir í % á ári, sbr. 10. gr. vaxtalaga nr. 25/1987

Gildir frá og með	Meðal-ávöxtun nýrra almennra útlána hjá viðskipta-bönkum og sparisjóðum	Dráttarvextir
1990		
1. des.	13,8	21,0
1991		
1. jan.	14,1	21,0
1. feb.	14,5	21,0
1. mars	16,4	23,0
1. apríl	16,4	23,0
1. maí	16,4	23,0
1. júní	16,4	23,0
1. júlí	20,1	27,0
1. ágúst	20,1	27,0
1. sept.	23,0	30,0
1. okt.	23,0	30,0
1. nóv.	20,1	27,0
1. des.	18,7	25,0

Á fyrri hluta ársins 1991 urðu raunvextir óverðtryggðra lána banka og sparisjóða lágir, en ávöxtun vísitölubundinna lána og innlána mun hærri. Olli það bönkunum verulegu tapi, sem þeir reyndu að vinna upp á síðustu mánuðum ársins 1991 með því að halda nafnvöxtum óverðtryggðra lána mjög háum. Þrátt fyrir miklar sveiflur innan ársins varð minni munur á kjörum vísitölubundinna og óverðtryggðra skuldabréfalána að meðaltali á árinu 1991 en oft áður. Raunvextir óverðtryggðra skuldabréfalána á mælikvarða framfærsluvísitölu voru

Tafla II.6. Dæmi um meðalvexti hjá bönkum og sparisjóðum í % á ári.

	I. II. III. IV.			
	1990	1991	1991	1991
<i>Nafnávöxtun óverðtryggðra liða:</i>				
Almennar sparisjóðsbækur	3,7	4,8	4,3	5,1
Almennir tékkareikningar	0,6	0,7	0,7	0,7
Almenn víxillán, 30 daga	16,9	18,8	16,0	17,9
Yfirdráttarlán, 90% nýting	23,1	24,8	22,0	23,9
þ.a. grunnvextir	12,5	13,3	12,0	12,7
Almenn skuldabréfalán	17,0	18,4	15,6	17,3
Afurðalán í ÍSK	17,1	18,4	15,4	17,2
Viðskiptavíxlar, 30 daga	19,4	21,7	18,5	20,6
Meðalávöxtun nýrra almennra útlána	18,5	18,3	15,0	16,4
Dráttarvextir	26,0	25,0	21,7	23,0

Nafnvextir vísitölubundinna liða:

Sérkjarareikningar, óhreyfð innstæða	4,5	4,7	.	.	.	.
Bundnir skiptikjarareikningar	5,7	6,8	.	.	.	.
6 mánaða innlánsreikningar	2,9	3,0	2,9	2,9	3,0	3,0
15-24 mánaða innlánsreikningar	6,0	7,0	6,3	6,6	7,3	7,3
Skuldabréfalán	8,0	9,2	8,1	8,6	9,9	10,0

Raunvextir m. v. framfærsluvísitölu:¹⁾

Óverðtryggðir liðir:

Almennar sparisjóðsbækur	-3,4	-2,2	0,2	-7,8	-2,4	1,3
Almennir tékkareikningar	-6,3	-6,0	-3,3	-11,6	-7,2	-1,6
Almenn víxillán, 30 daga	9,0	10,9	11,5	3,5	12,5	16,4
Yfirdráttarlán, 90% nýting	4,8	5,7	7,6	-1,1	5,4	11,5
Almenn skuldabréfalán	9,1	10,5	11,0	3,0	12,0	16,5
Afurðalán í ÍSK	9,1	10,5	10,9	2,9	12,1	16,7
Viðskiptavíxlar, 30 daga	11,2	13,5	13,8	5,8	15,4	19,6
Meðalávöxtun nýrra almennra útlána	10,4	10,4	10,5	2,2	11,3	17,9
Dráttarvextir	17,4	16,7	16,9	8,0	17,7	24,5

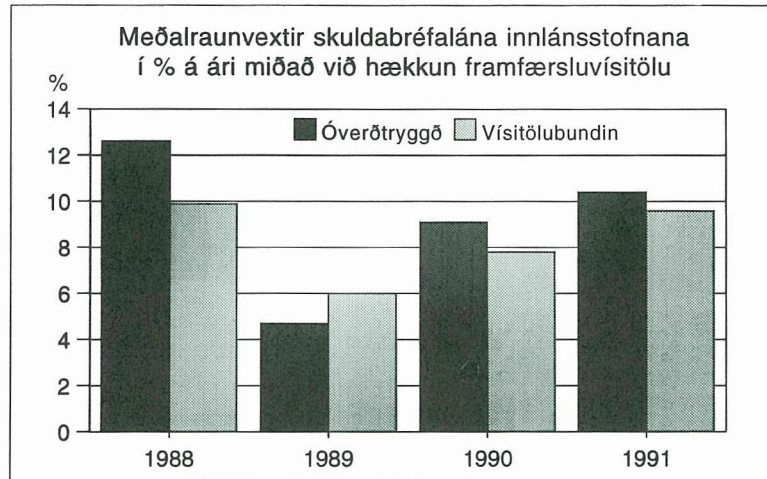
Vísitölubundnir liðir:

Sérkjarareikningar, óhreyfð innstæða	4,3	5,2	.	.	.	.
Bundnir skiptikjarareikningar	5,5	7,3	.	.	.	.
6 mánaða innlánsreikningar	2,7	3,4	8,0	1,0	3,9	1,0
15-24 mánaða innlánsreikningar	5,8	7,5	11,5	4,7	8,2	5,2
Skuldabréfalán	7,8	9,6	13,4	6,6	10,9	7,8

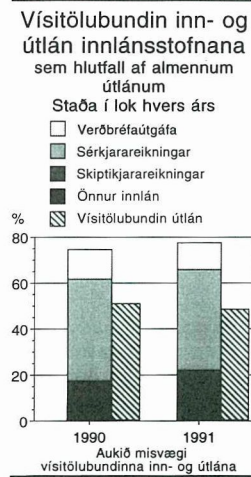
1) Raunvextir byggjast hér á hækkun framfærsluvísitölu á viðkomandi tímabili.

Árgildi hækkunar voru þessi:	7,3	7,2	4,1	13,9	8,7	2,3
Hækkun lánskjaravísitölu á sömu tímabilum var:	7,1	7,6	9,2	11,8	9,7	0,3

10,5% á árinu 1991, en 9,1% 1990, og raunvextir vísitölubundinna lána 9,6 1991, en 7,8% 1990.

Áhætta innlánsstofnana af vísitölubindingu

Misvægi milli verðtryggðra eigna og skulda innlánsstofnana felur í sér umtalsverða áhættu fyrir innlánsstofnanir, sem leitt hefur bæði til afkomusveiflna og óheppilegra vaxtaákvæðana. Í lok árs 1991 er talið, að verðtryggðar skuldir (einkum innlán) hafi verið um 25-30 ma.kr. meiri en verðtryggðar eignir (einkum útlán). Hefur þetta misvægi vaxið verulega á árinu 1991, einkum vegna þess, að lágmarkslánstími vísitölubundinna lána var lengdur í byrjun ársins 1991 úr tveimur árum í þrjú. Hefur því dregið úr vísitölubundnum lánnum innlánsstofnana, án þess að samsvarandi lækkun hafi orðið á vísitölubundnum skuldum. Vísitölubundin lán voru 48,5% af almennum útlánnum innlánsstofnana í lok ársins 1991, en 51% 1990.

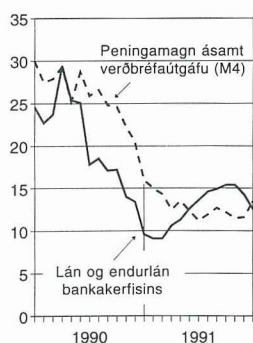
Eins og glögg kom fram á árinu 1991 kann þetta misvægi að valda því, að vextir ráðist ekki endilega af markaðsaðstæðum, heldur m.a. af því, hve áhættusamt misvægið er, svo og af uppsöfnuðum rekstrarvanda af þess völdum. Úr þessari áhættu má draga með því að halda viðunandi samræmi milli raunvaxta vísitölubundinna liða og annarra. Reynslan sýnir hins vegar, að það gengur misjafnlega vel, bæði vegna þess að vísitöluspár eru ótraustar, raunar oftast of lágar, og vegna þess að vaxtahækkunar mæta oft andspyrnu, sem látið er undan. Því er það brýnt viðfangsefni innlánsstofnana að ná betra jafnvægi milli verðtryggðra eigna og skulda, t.d. með því að kaupa verðtryggð markaðsverðbréf og/eða að draga úr verðtryggingu innlána.

4. Bankakerfið

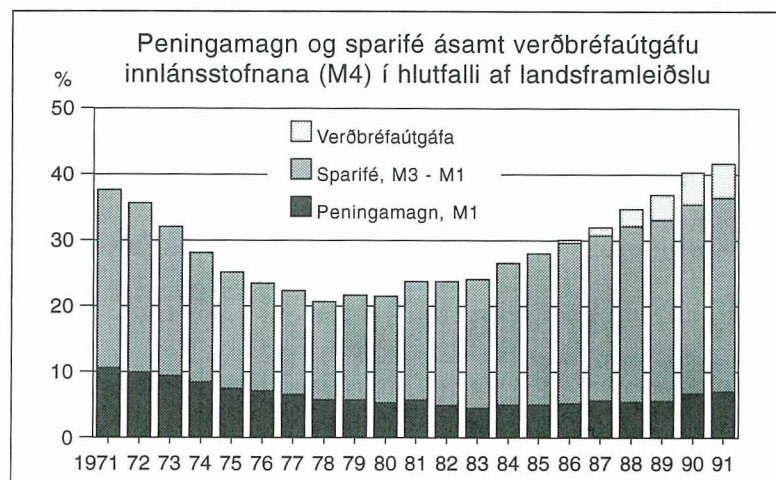
Nú verður gerð grein fyrir einstökum þáttum lánakerfisins og fyrst vikið að bankakerfinu. Aukning peningamagns og sparifjár (M3) árið 1991 nam 18,6 ma.kr. eða 14,4%, sem er svipaður vöxtur og árið áður. Þegar litið er til 25-35% aukningar næstu fjögur ár á undan og enn meiri þar áður, má sjá, að vaxtarhraðinn hefur hjaðnað verulega síðustu ár. Engu að síður hefur haldið áfram sú þróun, sem staðið hefur frá árinu 1978, að peningamagn og sparifé hækkar meira en verðlag og hlutfall þess af landsframleiðslu hækkar. Hlutfallið nam 36,4% að meðaltali árið 1991 og 41,6%, séu verðbréf, útgefin af innlánsstofnunum, talin með.

Peningamagn

12 mánaða hreyfingar í %

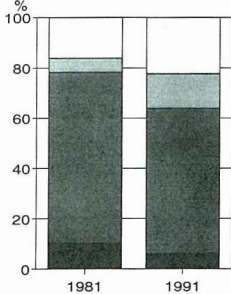
Vaxtarhraði útlána jókst á fyrri hluta árs, en aftur hægði á, þegar dró að árslokum

Lán og endurlán bankakerfisins

Hlutfallsskipting

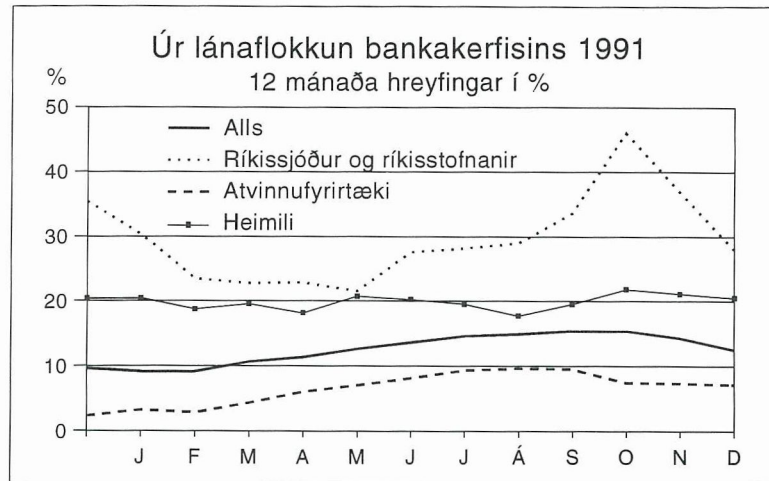
- Heimili
- Ríkissjóður og -stofnanir
- Atvinnufyrirtæki
- Annað

Tafla II.7. Þróun peningamagns o.fl.

	Hreyfingar í %			
	1988	1989	1990	1991
Peningamagn (M1)	16,5	32,8	24,9	21,3
Peningamagn og almennt sparifé (M2)	28,8	26,3	14,2	10,4
Peningamagn og sparifé (M3)	24,0	27,2	14,9	14,4
M3 og verðbréfaútgáfa innl.st. (M4)	30,1	30,0	16,0	13,5
Lán og endurlán bankakerfisins	38,0	24,6	9,6	12,5
P.a. almenn lán innlánsstofnana	30,2	26,3	19,9	13,0
Til samanb.: Hækkun lánskjaravísitölu	19,1	21,6	7,1	7,6
	Hlutföll af VLF			
	1961	1971	1981	1991
M4	41,4	37,6	23,7	41,6
M3	41,4	37,6	23,7	36,4
M1	13,0	10,5	5,6	6,9

Áberandi er, að peningamagn í þröngri merkingu (M1), þ.e. velti-innlán ásamt seðlum og mynt í umferð, hefur aukist hlutfallslega meira tvö síðustu ár en sparifé. Virðast því fyrirtæki og heimili hafa byggt upp lausafjárstöðu, er verðbólga lækkaði og verulega dró úr vaxtafórninni, sem fylgir því að liggja með seðla og lágvaxtainsstæður.

Lán og endurlán

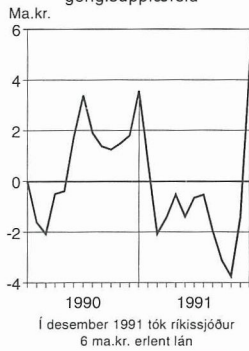
Samanburður talna yfir aukningu peningamagns samkvæmt mismunandi skilgreiningum sýnir áþekka aukningu árið 1991 eins og var árið á undan, þó heldur minni síðara árið. Á öðrum liðum í reikningum bankakerfisins kom hins vegar fram ólík þróun þessi ár. Lán og endurlán bankakerfisins jukust um 12,5% árið 1991 borið saman við 9,6% árið á undan. Vaxtarhraðinn hefur því aukist á ný eftir umtalsverða hjöðnun frá fyrri árum. Þessi þróun sýnir vaxandi lánsfjáreftirspurn, sem raunar kemur enn betur fram í tölum fyrir lánakerfið í heild, sem að framan eru raktar. Einkenni vaxandi eftirspurnar koma einnig fram í viðskiptahalla við útlönd, sem hefur áhrif á stöðu bankakerfisins gagnvart útlöndum. Séu gjaldeyrisstaða bankakerfisins og erlendar skuldir þess dregnar saman í eina nettóstærð, kemur í ljós, að hún hefur nánast staðið í stað árið 1991, en hafði aukist um 7,9 ma.kr. árið á undan. Útlán bankakerfisins og aðrar innlendar eignir nettó jukust hins vegar mun meira árið 1991 (19,8 ma.kr.) en 1990 (12,4 ma.kr.). Áþekkt aukning peningamagns, sparifjár og verðbréfa-útgáfu banka þessi tvö ár var með öðrum orðum fódruð af útlánum bankakerfisins í mun meira mæli árið 1991 en árið á undan.

Erlend staða

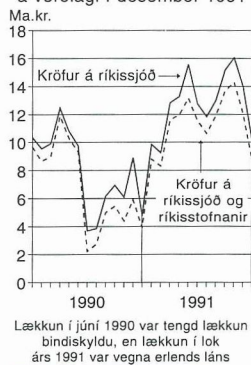
Seðlabankinn

Grunnfé Seðlabankans samanstendur af innstæðum innlánsstofnana í bankanum og seðlum og mynt í umferð. Breyting grunnfjár ræðst einkum af gjaldeyrisviðskiptum bankans og innlendum lánum. Auk

**Erlendar eignir
bankakerfisins nettó**
Samanlagðar hreyfingar
frá byrjun árs 1990 án
gengisuppfærslu

**Kröfur Seðlabanka á
ríkissjóð og
ríkisstofnanir nettó**
á verðlagi í desember 1991

Tafla II.8. Úr reikningum bankakerfisins.
(Sjá einnig 20. töflu í töfluviðauka)

	Hreyfingar í m.kr.			
	1988	1989	1990	1991
1. Erlendir liðir nettó	-10.758	1.547	7.899	136
2. Innlendir liðir nettó	33.358	27.748	12.394	19.773
3. Samtals (1+2=4+5=M4)	22.600	29.295	20.293	19.909
4. Peningamagn og sparifé	17.200	24.197	16.803	18.643
5. Verðbréf, útg. af innlánsst.	5.400	5.098	3.490	1.266

Þess leggur hún grunninn að framboði lánsfjár innlánsstofnana. Árið 1991 nam aukning grunnfjár 9,6%, sem telja verður í þolanlegu samræmi við hækkun verðlags. Ekki er auðvelt að finna samanburðartölu frá árinu 1990 vegna grundvallarbreytinga, sem gerðar voru það ár á bindiskyldu og uppgjöri skulda ríkissjóðs við Seðlabankann (sjá nánar í ársskýrslu 1990). Má þó fullyrða, að vaxtarhraði grunnfjár hafi aukist nokkuð árið 1991, og stafaði það fyrst og fremst af lánsfjárþörf ríkissjóðs, sem mætt var með yfirdrætti í Seðlabankanum. Jukust kröfur bankans á ríkissjóð um 5,7 ma.kr. yfir árið þrátt fyrir verulega lækkun í desember, sem varð vegna erlendar lántöku ríkissjóðs samtals að fjárhæð 105 milljónir Bandaríkjadollara. Í þeim mánuði einum lækkaði yfirdráttur ríkissjóðs í Seðlabankanum um 4,6 ma.kr. og gjaldeyrisstaða bankans batnaði um 5,7 ma.kr. Kröfur Seðlabankans á aðra aðila en ríkissjóð lækkuðu árið 1991 auk þess sem Verðjöfnunarsjóður sjávarútvegsins, sem nú er hinn eini í flokki sjóða í opinberri vörslu, jók innstæður sínar við bankann um rúma 2 ma.kr.

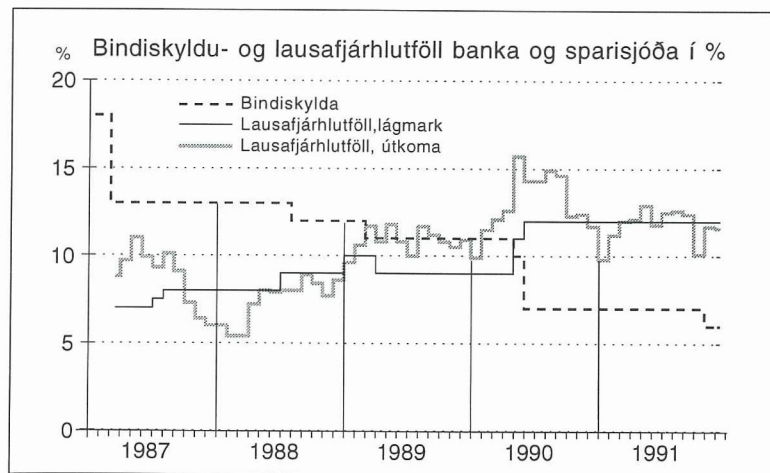
Tafla II.9. Úr reikningum Seðlabankans.

	Hreyfingar í m.kr.			
	1988	1989	1990	1991
1. Gjalddeyrisstaða	1.383	8.086	3.407	654
2. Kröfur á ríkissjóð nettó	4.051	-810	-4.414	5.723
3. Kröfur á ríkisstofnanir nettó	-484	-70	-229	-569
4. Kröfur á fjárfestingarl.sj. nettó	-754	222	-579	-45
5. Kröfur á innlánsstofnanir	-88	161	-407	-977
6. Sjóðir í opinberri vörslu (innst. = -)	1.028	1.173	-1.248	-2.051
7. Annað nettó	-3.002	-4.234	-286	-712
8. Grunnfé (1+2+3+4+5+6+7=9+10)	1.739	5.006	-4.023	1.759
9. Seðlar og mynt í umferð	364	424	82	186
10. Innstæður innlánsstofnana o.fl.	1.375	4.582	-4.131	1.599
11. Þ.a. skyldubundnar innstæður	652	3.399	-2.984	-526
	Hreyfingar í %			
Grunnfé	11,2	29,0	-18,1	9,7
Seðlar og mynt í umferð	6,6	16,6	2,8	6,1
Bundnar innstæður v/bindiskyldu	6,6	32,3	21,4	-4,8

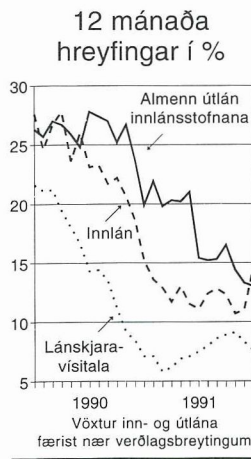

Bindiskylda

Lækkun skyldubundinna innstæðna um 0,5 ma.kr. eða 4,8% árið 1991 skýrist af því, að Seðlabankinn lækkaði bindihlutfallið úr 7% í 6% tímabundið frá 1. október 1991 til 1. janúar 1992. Var þetta gert til að veða á móti árstíðabundnum samdrætti lausafjárstöðu innlánsstofnana. Er þetta fyrsta dæmi um slíka notkun þessa stjórnækis af hálfu Seðlabankans.

Innlánsstofnanir

Heildarinnstæður í innlánsstofnunum jukust um 14,6% árið 1991 samanborið við 15,2% árið á undan. Mest varð aukningin á óbundnum sérkjarareikningum eða 6,4 ma.kr. Innstæður á verðtryggðum reikningum með minnst 6 mánaða binditíma jukust einnig mikið, þ.e. um 5,6 ma.kr. eða 63%. Einnig var mikil aukning á innstæðum á hlaupareikningum eða 5 ma.kr. Athyglisverð aukning varð á innstæðum húsnæðissparnaðarreikninga, þótt þar sé um lágar stöðutölur að ræða. Jukust þær úr 106 m.kr. í 610 m.kr. Virðist svo sem athygli sparifjäreigenda hafi loks verið vakin á skattalegu hagræði þessara reikninga, sem verið hefur til staðar síðan 1985. Úti-standandi verðbréf, útgefin af innlánsstofnunum, námu 18,7 ma.kr. í árslok 1991 og jukust um 1,3 ma.kr. eða 7,3% á árinu. Verulega hefur hægt á útgáfu verðbréfa innlánsstofnana á undanförunum tveimur árum. Athyglisvert er einnig, að meirihluti aukningarinnar á síðasta ári, 0,9 ma.kr., eru óverðtryggð verðbréf, þ.e. svokallaðir bankavíxlar, en þar er um að ræða stutta víxla, sem keppa við ríkisvíxla. Í heild jukust innlán og verðbréfaútgáfa innlánsstofnana um 19,7 ma.kr. á árinu eða um 13,7% samanborið við 16,3% á árinu á undan.

Lán og endurlán innlánsstofnana jukust um 11,6% árið 1991, en 11% árið 1990. Endurlánað erlent lánsfé jókst um 3,2 ma.kr. (9,7%) árið

1991, en lækkaði um 1,6 ma.kr. árið á undan. Almenn útlán innlánsstofnana, en með því hugtaki er átt við önnur lán innlánsstofnana en endurlán og gengisbundin afurðalán, jukust um 12,9% á árinu. Þessi lán mynda meginstofn útlána innlánsstofnana og námu í árslok 1991 143,4 ma.kr. Verulega hefur dregið úr vexti almennra útlána, en vöxtur þeirra á árinu 1990 var tæp 20%. Sérstaklega dró úr aukningunni, þegar líða tók á árið, og gætti þar vafalaust áhrifa hækkandi vaxta og dauflegs efnahagsútlits, en hvort tveggja hlýtur að draga úr lánsfjárefrtirspurn.

Athyglisvert er að skoða flokkun útlána innlánsstofnana eftir lántakendum. Lán til fyrirtækja jukust um 7,1%, sem er ívið minna en hækkun lánskjara vísitölunnar á árinu. Mikil aukning varð hins vegar hlutfallslega á lánnum innlánsstofnana til annarra lána- og fjármála- stofnana eða 34%, en þar er um lítinn skuldastofn að ræða. Lán til heimila jukust um rösk 20%. Lán heimilanna hafa vaxið hröðum skrefum á undanförunum árum. Greinilegt er, að aukið framboð lánsfjár í kjölfar frjálsræðis á fjármagnsmarkaðinum hefur bætt aðgang heimilanna að lánsfé. Ljóst er einnig, að skömmtun lánsfjár, sem tíðkaðist til skamms tíma, bitnaði fyrst og fremst á heimilunum. Einnig er hugsanlegt, að innlánsstofnanir telji heimilin ákjósanlegri lántakendum til útlána í ljósi þeirra erfiðleika, sem nú eru í atvinnulíf- inu, með tilliti til bættrar áhættudreifingar útlána.

Tafla II.10. Flokkun lána og endurlána innlánsstofnana eftir lántakendum.

Ríkisvixlar innlánsstofnana ekki meðtaldir.

	<i>Staða í m.kr. 31.12. 1991</i>	<i>Hreyf. 1991</i>	
		<i>m.kr.</i>	<i>%</i>
Ríkissjóður og ríkisstofnanir ...	14.232	1.661	13,2
Sveitarfélög	4.887	833	20,5
Lánastofnanir	6.383	1.618	34,0
Fyrirtæki	117.872	7.812	7,1
Heimili	45.689	7.786	20,5

Lán innlánsstofnana til ríkissjóðs jukust um rösk 13%. Hér eru ekki meðtaldir ríkisvixlar í eigu innlánsstofnana, en þeir lækkuðu um 0,6 ma.kr. á árinu og námu 5,2 ma.kr. í árslok.

Lausafjárstaða

Lausafjárstaða innlánsstofnana var nokkru lakari árið 1991 en árið á undan. Hún tók að rýrna á síðustu mánuðum ársins 1990 og var slök fram á mitt ár 1991. Fyrsta fjórðung ársins 1991 var lausafjárstaða innlánsstofnana undir þeim mörkum, sem tilskilin eru með reglum Seðlabankans. Hún rýrnaði aftur á haustmánuðum, og gætti þar

Tafla II.11. Úr reikningum innlánsstofnana.

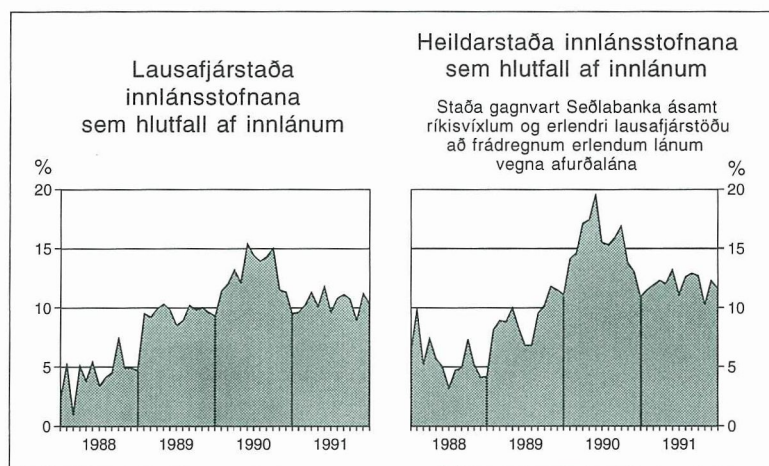
(Sjá einnig töflu 19 í töfluviðauka)

	Hreyfingar í m.kr.			
	1988	1989	1990	1991
1. Lausafjárstaða	2.563	6.196	1.825	2.900
2. Þ.a. ríkisvixlar	-235	2.665	3.037	-662
3. Ýmsar innstæður í Seðlabanka	1.003	2.560	-3.498	-806
4. Lán og endurlán	33.010	30.717	16.789	19.706
5. Þ.a. almenn útlán	19.443	22.025	21.106	16.450
6. Samtals (1+3+4=7+8+9+10)	36.576	39.473	15.116	21.800
7. Innlán	16.838	23.772	16.721	18.457
8. Verðbréfaútgáfa	5.400	5.098	3.490	1.260
9. Fyrirgreiðsla Seðlabanka ...	882	428	-447	-880
10. Erlend lán	13.081	7.774	-4.976	1.654
11. Annað nettó	375	2.401	328	1.303
		Hreyfingar í %		
Lán og endurlán	37,2	25,2	11,0	11,6
Innlán	24,3	27,6	15,2	14,6
Verðbréfaútgáfa	155,8	57,5	25,0	7,3

Lausafjrhlutföll
banka og sparisjóða

1991	Lág- mark	Út- koma
Janúar	12,0	9,8
Febrúar	12,0	11,2
Mars	12,0	12,0
Apríl	12,0	12,1
Maí	12,0	12,9
Júní	12,0	11,8
Júlí	12,0	12,5
Ágúst	12,0	12,6
September	12,0	12,4
Október	12,0	10,1
Nóvember	12,0	11,7
Desember	12,0	11,6

árstíðarbundinna áhrifa. Var hún slök allt til ársloka þrátt fyrir lækkan bindiskyldunnar, sem áður er getið. Þróun lausafjrhlutfalls samkvæmt reglum Seðlabankans er sýnd hér í sérstakri töflu.

Millibankaviðskipti

Millibankaviðskipti gegna mikilvægu hlutverki á peningamarkaðnum, einkum fyrir mjög stutt lán vegna lausafjrstöðu, en einnig koma lengri lán við sögu, aðallega í tengslum við gengisbundin afurðalán. Árið 1990 dró mjög úr millibankalánnum vegna sameiningar banka og yfirleitt góðrar lausafjrstöðu þeirra. Sameiningin setti einnig svip á viðskiptin 1991, því að svo virðist sem hún hafi leitt til þess, að milli-bankalán vegna afurðalána heyri nú sögunni til. Almenn millibankalán færðust hins vegar í vöxt og námu að meðaltali 31% hærrí fjárhæð

Tafla II.12. Lausafjáruppgjör banka og sparisjóða.

(Ársmeðaltöl í % af ráðstöfunarfé)

	1988	1989	1990	1991
1. Lausafé skv. reglum Seðlabanka	7,5	10,9	13,1	11,7
2. Bakfærðar millibankaskuldir	1,7	1,4	1,3	1,0
3. Hreint lausafé (1-2)	5,7	9,5	11,8	10,7
3.1. Peningar í sjóði	0,7	0,7	0,5	0,5
3.2. Viðskiptareikningar í Seðlabanka ..	2,4	2,0	1,5	1,1
3.3. Innstæðubréf í Seðlabanka	0,2	0,3	-	0,1
3.4. - Vixilskuld við Seðlabanka	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
3.5. Ríkisvixlar	0,5	2,1	6,4	4,4
3.6. Spariskírteini og húsbréf	0,3	1,3	2,2	3,0
3.7. Gjaldeyrisjöfnuður	1,8	3,1	1,2	1,5
Seðlabanki (3.1+3.2+3.3+3.4)	3,1	3,0	2,0	1,7
Ríki, þ.m.t. húsbréf (3.5+3.6)	0,8	3,4	8,6	7,5
Útlönd (3.7)	1,8	3,1	1,2	1,5

en árið 1990. Eins og fram kemur í töfluyfirliti tóku þau miklum breytingum frá einum mánuði til annars, en það skýrist af sveiflukenndri lausafjárstöðu.

Segja má, að Seðlabankinn taki óbeinan þátt í millibankaviðskiptum með reglubundinni fyrirgreiðslu, sem hann veitir innlánsstofnunum. Henni má skipta í þrjá flokka. Í fyrsta lagi geta innlánsstofnanir selt bankanum vixla til mjög skamms tíma (5 daga). Þetta eru dýr lán og aðeins notuð, ef ekkert annað getur afstýrt yfirdrætti á viðskiptareikningi, sem líðst ekki. Meðaltal þessara lána Seðlabankans nam

Tafla II.13. Millibankaviðskipti 1991.

(Meðalstaða hvers mánaðar í m.kr.)

	Almenn lán	Gjald- eyris- innst.	Gengisb. afurða- lán ¹⁾	Sam- tals
Janúar	2.367	63	101	2.531
Febrúar	3.857	65	100	4.022
Mars	3.339	85	92	3.516
Apríl	3.186	79	94	3.359
Mái	3.275	98	94	3.467
Júní	2.367	82	97	2.546
Júlí	1.682	63	95	1.840
Ágúst	1.044	40	95	1.179
September	870	60	0	930
Október	805	58	0	863
Nóvember	1.275	50	0	1.325
Desember	1.753	43	0	1.796
Meðaltal 1991	2.152	65	64	2.281
Meðaltal 1990	1.637	90	423	2.150

1) Staða í lok hvers mánaðar.

aðeins 82 m.kr. árið 1991 samanborið við 77 m.kr. árið 1990. Í öðru lagi geta innlánsstofnanir selt Seðlabankanum ríkisvixla, enda kaupir þær vixlana aftur innan 10 daga. Mæld sem meðaltal hvort ár námu þessi viðskipti 501 m.kr. árið 1991 og 492 m.kr. árið 1990. Vegna gengisbundinna afurðalána geta innlánsstofnanir í þriðja lagi gengið að lánnum innan tiltekins kvóta, sem Seðlabankinn úthlutar bönkunum og Lánastofnun sparisjóðanna. Kvóti þessi var lækkaður um fimmting árið 1991 og jafngildir nú samtals 40 milljónum SDR.

5. Aðrar fjármálastofnanir

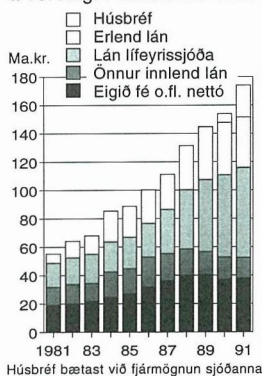
Heildarútlán fjárfestingarlánasjóða að frátöldum millisjóðalánnum námu í árslok 1991 um 174,1 ma.kr., en voru um 143 ma.kr. í árslok 1990. Aukningin á árinu er 21,7%, og má rekja hana að mestu leyti til íbúðalánakerfisins. Útlán húsbrefadeildar jukust um röska 16 ma.kr. og voru tæpir 22 ma.kr. í árslok 1991. Hins vegar dró verulega úr aukningu lána Byggingarsjóðs ríkisins, en árið 1991 var síðasta starfsár lánakerfisins frá 1986. Aukning lána sjóðsins var um 6,6 ma.kr. árið 1991 samanborið við 16,1 ma.kr. árið á undan. Veruleg aukning varð einnig á lánnum Byggingarsjóðs verkamanna, þ.e. um 5,7 ma.kr. eða tæp 29%.

Lítill aukning varð hins vegar á lánnum atvinnuvegasjóða, en þau jukust um 2,5 ma.kr. á árinu eða rösk 4%. Þau hafa því dregist saman að raungildi, sé miðað við innlenda verðlagsmælikvarða. Rétt er þó að

Fjárfestingar- lánasjóðir

Fjármögnun fjárfestingar- lánasjóða

á verðlagi í desember 1991

Húsbref bættast við fjármögnun sjóðanna

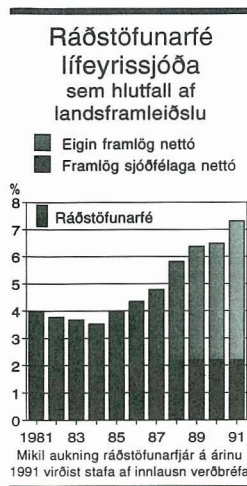
Tafla II.14. Úr reikningum fjárfestingarlánasjóða.

	Staða í árslok		Hreyfingar 1991	
	1990 ma.kr.	1991 ma.kr.	ma.kr.	%
Útlán og verðbréfaeign	143,0	174,1	31,1	21,7
Byggingarsjóður ríkisins	60,2	66,8	6,6	11,0
Húsbrefadeild	5,7	21,8	16,1	282,5
Byggingarsjóður verkamanna ..	19,8	25,5	5,7	28,8
Atvinnuvegasjóðir	57,5	60,0	2,5	4,3
Innstæður og sjóður	5,2	3,5	-1,7	-
Annað nettó	13,8	5,8	8,0	-
<i>Eignir = skuldir og eigið fé .....</i>	<i>151,9</i>	<i>183,3</i>	<i>31,4</i>	<i>20,7</i>
Lán frá lífeyrissjóðum	54,9	63,5	8,6	15,7
Húsbref og verðbréfaútgáfa	7,6	25,1	17,5	330,3
Önnur innlend lán o.fl.	15,1	15,1	0,0	0,0
Erlend lán	34,4	35,6	1,2	3,5
Eigið fé	41,0	44,0	3,0	7,3

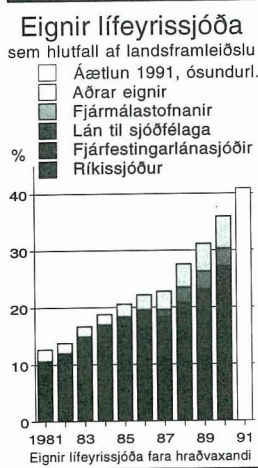
geta þess, að mikill hluti þessara lána er gengistryggður, og því væri ef til vill réttara að miða mat á raungildi við breytingar á gengi erlendra gjaldmiðla. Þar sem gengi var nánast óbreytt á árinu, væri um lítils háttar aukningu að ræða á föstu gengi. Afarlítill aukning varð einnig á lánum atvinnuvegasjóðanna á árinu 1990 eða 1,2%. Þessi þróun endurspeglar samdrátt fjárfestingar í hagkerfinu og viðleitni fyrirtækja til að lækka skuldastöðu sína.

Hlutdeild íbúðalánasjóðanna í lánum fjárfestingarlánasjóðanna hefur farið hraðvaxandi á undanförunum árum. Á árinu 1984 voru lán íbúðalánasjóðanna um 40% af lánum fjárfestingarlánasjóða, en nú er þetta hlutfall orðið um 66%. Þessi þróun endurspeglar tvennt: Annars vegar vaxandi ásókn heimilanna í lánsfé og hins vegar aukna þátttöku opinberra lánasjóða í fjármögnun íbúðarlána, en báðar þær kerfisbreytingar, sem gerðar hafa verið á undanförunum árum á sviði almennra húsnæðislána, hafa aukið hlutdeild Húsnæðisstofnunar í fjármögnun almennra íbúðaviðskipta. Er þar átt við lánakerfið, sem sett var á laggirnar 1986, og húsbrefakerfið, sem tekið var upp 1989.

Ný útlán Byggingarsjóðs ríkisins námu um 4,3 ma.kr. á síðasta ári samanborið við 8,9 ma.kr. árið 1990. Kaup húsbrefadeildar á fasteignaveðbréfum námu um 15,4 ma.kr. samanborið við 5,6 ma.kr. árið 1990. Þessi lán skiptast þannig, að lán vegna nýbygginga voru 3,5 ma.kr., lán vegna kaupa á eldri íbúðum 9,4 ma.kr., en greiðsluferfiðleikalán um 2,5 ma.kr. Áætlað hafði verið, að útlán úr húsbrefakerfinu yrðu um 12 ma.kr. á árinu, en niðurstaðan varð 3,4 ma.kr. hærrí. Þessi mikla aukning á sér einkum tvær skýringar. Í fyrsta lagi var með lögum frá Alþingi veitt heimild til veitingar greiðsluferfiðleikalána á árinu 1991. Ekki hafði verið reiknað með þeim lánum í ofangreindri áætlun. Þessi lán voru veitt á grundvelli tímabundinnar lagaheimildar, og frestur til að sækja um þessi lán rann út í byrjun nóvember 1991. Í öðru lagi urðu lán til nýbygginga ívið meiri en áætlað var. Sérstaklega var mikil eftirspurn eftir lánum til nýbygginga fyrstu mánuði ársins, og gætti þá að líkindum uppsafnaðrar þarfar frá fyrri árum, en afgreiðsla nýbyggingarlána í húsbrefakerfinu hófst um miðjan nóvember 1990. Til að draga úr útgáfu húsbrefa voru hámarksfjárhæðir lækkaðar verulega með reglugerðarbreytingu í október. Á síðasta fjórðungi ársins dró verulega úr útgáfu húsbrefa jafnframt því sem dró úr umsóknum um skuldabréfaskipti. Væntanlega má rekja þá þróun að mestu til almennra efnahagsaðstæðna og vaxtahækkunar, en líklegt er, að lækkun hámarksfjárhæða í byrjun október hafi einnig dregið úr íbúðaviðskiptum.

Lífeyrissjóðir

Lán úr almenna íbúðalánakerfinu námu samtals um 19,6 ma.kr., en voru á árinu 1990 14,4 ma.kr. Þessi lán hafa verið mikil undanfarin tvö ár og á það rætur að rekja til þess, að tvö lánakerfi hafa í raun verið starfandi á sama tíma. Um hefur verið að ræða aðlögunarskeið. Samhliða því sem verkvið húsbúðakerfisins hefur verið útvíkkað hefur verið dregið úr útlánum lánakerfisins frá 1986. Vafalaust hefði verið æskilegra að stilla þetta betur saman í því skyni að forðast svo mikla aukningu lána til húsnæðismála.

Lán úr félagslega íbúðalánakerfinu námu um 4,5 ma.kr. á árinu 1991 samanborett við 3,8 ma.kr. á árinu 1990. Í heild námu ný lán íbúðalánasjóðanna um 24,2 ma.kr. á síðasta ári samanborett við 18,2 ma.kr. á árinu 1990.

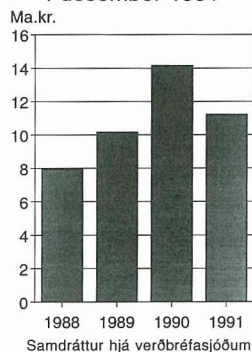
Ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna er nú áætlað um 28 ma.kr. á árinu 1991, sem er talsvert hærra en áður hafði verið áætlað. Samkvæmt áætlun, sem lögð var fram við gerð fjárlaga í september, var talið, að ráðstöfunarfé sjóðanna yrði um 26 ma.kr. Bráðabirgðatölur um ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna árið 1990 benda til, að það hafi numið um 22,8 ma.kr. Samkvæmt því hefur ráðstöfunarfé sjóðanna aukist um tæp 23% árið 1991. Svo virðist sem innstreymi afborgana af verðbréfum eða innlausn verðbréfa hafi orðið talsvert meiri en reiknað hafði verið með. Hér er að líkindum einkum um að ræða innlausn eingreiðslubréfa svo sem bankabréfa og spariskírteina. Erfitt er að áætla nákvæmlega á grundvelli þeirra upplýsinga, sem safnað er, hvernær bréf af þessu tagi koma til innlausnar. Innstreymi vegna verðbréfaeignar lífeyrissjóðanna er nú langstærsti hluti ráðstöfunarfjár þeirra og jafnframt sá hluti þess, sem vex hraðast. Þannig eru fjármagnshreyfingar að frádregnum rekstrarkostnaði áætlaðar um 19,6 ma.kr. á síðasta ári, og hefur þessi liður aukist um tæpa 4,6 ma.kr. á milli ára. Iðgjöld, greidd til lífeyrissjóðanna, eru áætluð um 14,9 ma.kr. á síðasta ári, og aukning þeirra frá fyrra ári nam tæplega 10%. Áætlað er, að greiðslur lífeyris hafi aukist ívið meira eða um rösk

Tafla II.15. Fjárstreymi lífeyrissjóða.

	Brbt. 1990 m.kr.	Áætlun 1991 m.kr.	Hreyfing m.kr.	%
Fjármagnshreyfingar og rekstur	15.040	19.600	4.560	30,3
Iðgjöld	13.585	14.900	1.315	9,7
Lífeyrisgreiðslur	5.830	6.500	670	11,5
Ráðstöfunarfé alls	22.795	28.000	5.205	22,8
Ný útlán	22.900	27.440	5.040	22,5
Innstæðu- og sjóðsbreyting	172	300	—	—
Annað útstreymi	223	260	37	16,6

Verðbréfasjóðir

Hlutdeildarskírteini
verðbréfasjóða
Árslokastaða á verðlagi
í desember 1991

11% og numið um 6,5 ma.kr. á síðasta ári. Ný útlán lífeyrissjóðanna eru áætluð um 27,4 ma.kr. á síðasta ári. Ekki liggja enn fyrir nákvæmar upplýsingar um, hvernig sú fjárhæð skiptist, en ljóst er, að kaup skuldabréfa af Húsnæðisstofnun hafa numið 9,6 ma.kr. eða 34% af ráðstöfunarfé sjóðanna. Lauslegar upplýsingar um húsbrefa-kaup lífeyrissjóðanna benda til þess, að þau hafi numið um 8 ma.kr. Samtals hafa því skuldabréfakaup, sem tengjast Húsnæðisstofnun, numið um 17,6 ma.kr. eða tæplega 63% af ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna.

Í maímánuði 1985 hófu fyrstu verðbréfasjóðirnir starfsemi sína hér á landi. Í árslok 1991 voru starfræktir 25 verðbréfasjóðir, og voru heildareignir þeirra þá metnar á um 11,8 ma.kr. Mikill vöxtur hefur verið í starfsemi verðbréfasjóða frá upphafi þar til á síðasta ári, en þá lækkuðu eignir þeirra um 1,8 ma.kr. Framan af árinu jukust eignir verðbréfasjóða og náðu hámarki í júlilok. Síðustu fimm mánuði ársins lækkuðu hins vegar útstandandi hlutdeildarskírteini um 3,4 ma.kr.

Um miðjan ágústmánuð sl. var brotið blað í sögu verðbréfasjóða, er gengi hlutdeildarskírteina þriggja sjóða var lækkað um 2,5-4,5% vegna tapaðra krafna, hækkunar raunvaxta skuldabréfa (þ.e.a.s. gengislækkunar verðbréfaeignar) og framlags í varasjóði.

Ástæður þess andbyrs, sem gætti í rekstri verðbréfasjóða á síðasta ári, eru vafalaust margvíslegar. Nefna má aukna samkeppni á verðbréfamarkaði, hækkun raunvaxta á skuldabréfum og framangreinda gengislækkun þriggja sjóða í ágúst síðastliðnum. Aukin samkeppni kemur fram með margvíslegum hætti. Ljóst er, að húsbref etja kappi við hlutdeildarskírteinin. Líklegt má telja, að hluti þess fjár, sem runnið hefur til verðbréfasjóðanna á undanförunum árum, hafi verið tilflutningur á fé, sem áður var fólgið í íbúðareign. Áskriftarsala spariskírteina ríkissjóðs hefur vafalaust einnig dregið úr innstreymi til verðbréfasjóða, en á síðasta ári keyptu áskrifendur spariskírteini fyrir um 1,2 ma.kr. Innlánsstofnanir hafa einnig brugðist við samkeppni verðbréfasjóðanna og skapað ný bundin verðtryggð innlánsform með háum raunvöxtum og einnig boðið til sölu skammtíma-víxla. Allt hefur þetta stuðlað að því að draga úr innstreymi til verðbréfasjóða.

Tafla II.16. sýnir, hvernig samsetning verðbréfaeignar sjóðanna þróaðist á árinu 1991. Í árslok skiptist verðbréfaeignin þannig eftir skuldurum: Ríki 15,8%, sveitarfélög 9,3%, fyrirtæki 40,1%, heimili 18,4%, lánastofnanir 14,8% og útlönd 1,7%. Helstu breytingar á árinu eru, að hlutur ríkis, einstaklinga og sveitarfélaga hefur lækkað,

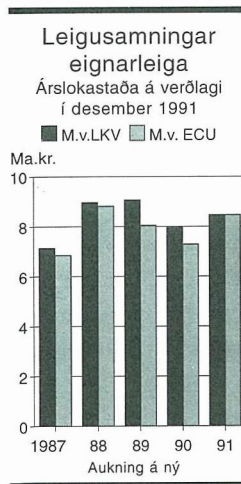
en hlutdeild fyrirtækja hækkað. Jafnframt hafa verðbréfasjóðirnir í nokkrum mæli nýtt sér heimildir til kaupa á erlendum verðbréfum, reyndar eingöngu hlutabréfum.

Tafla II.16. Úr reikningum verðbréfasjóða.

	Staða í árslok		Hreyfingar 1991	
	1990 ma.kr.	1991 ma.kr.	ma.kr.	%
<i>Eignir:</i>				
Sjóður og bankainnstæður	112	270	158	141,1
Verðbréfaeign	13.082	11.091	-1.991	-15,2
Hlutabréf, erlend	0	184	184	-
Hlutabréf, innlend	602	839	237	39,4
Spariskírteini ríkissjóðs	2.067	1.471	-596	-28,8
Húsbréf	183	264	81	44,3
Önnur ríkisverðbréf	549	279	-270	-49,2
Verðbréf sveitarfélaga	1.400	1.034	-366	-26,1
Verðbréf innlánsstofnana	1.374	749	-625	-45,5
Verðbréf annarra fjármálast.	720	625	-95	-13,2
Verðbréf fyrirtækja	3.336	3.242	-94	-2,8
Verðbréf einstaklinga	2.708	2.043	-665	-24,6
Önnur verðbréfaeign	143	361	218	152,4
Aðrar eignir	420	437	17	4,0
<i>Eignir = skuldir</i>	<i>13.614</i>	<i>11.798</i>	<i>-1.816</i>	<i>-13,3</i>
<i>Skuldir:</i>				
Útgefin hlutdeildarskírteini	13.156	11.224	-1.932	-14,7
Aðrar skuldir	392	513	121	30,9
Eigið fé	66	62	-4	-6,1

Tafla II.17. Úr reikningum eignarleiga.

	Staða í árslok		Hreyfingar 1991	
	1990 ma.kr.	1991 ma.kr.	ma.kr.	%
<i>Eignir:</i>				
Bankainnstæður	981	711	-270	-27,5
Í krónum	79	147	68	86,1
Í erl. mynt	902	564	-338	-37,5
Leigusamningar	7.394	8.465	1.071	14,5
Í krónum	2.877	3.673	796	27,7
Í erl. mynt	4.517	4.792	275	6,1
Aðrar eignir	1.640	2.308	668	40,7
<i>Eignir = skuldir</i>	<i>10.015</i>	<i>11.484</i>	<i>1.469</i>	<i>14,7</i>
<i>Skuldir:</i>				
Verðbréfaútgáfa	2.546	3.340	794	31,2
Tekin lán	6.117	6.546	429	7,0
Innlend	997	1.300	303	30,4
Erlend	5.120	5.246	126	2,5
Eigið fé o. fl.	1.352	1.598	246	18,2

Eignarleigur

Lítils háttar aukning varð í starfsemi eignarleiga á síðasta ári eftir nokkurt stöðnunartímabil. Útistandandi leigusamningar jukust um 1.071 m.kr. eða tæpar 15%. Verðbréfaútgáfa þeirra jókst um tæpar 800 m.kr., en tekin lán jukust um 429 m.kr.

Heildarvelta tékka

6. Greiðslu- og verðbréfamíðlun

Heildarvelta tékka nam 1.245 ma.kr. á síðasta ári samanborið við 1.201 ma.kr. á árinu 1990. Aukningin er um 3,7% eða nokkru minni en nemur hækkun verðlags. Heildarfjöldi tékka var 29,4 milljónir, en sambærileg tala á árinu 1990 var 28,5 milljónir, og hefur tékkafjöldi því aukist ívíg minna en heildarveltan. Meðalfjárhæð tékka skv. ofansögðu er því um 42,4 þús.kr.

Greiðslukort

Samkvæmt upplýsingum innlendra greiðslukortafyrirtækja námu greiðslur með slíkum kortum 47,3 ma.kr. árið 1991. Notkun greiðslukorta hefur aukist ár frá ári eins og meðfylgjandi tafla sýnir. Síðustu tvö ár hefur dregið úr aukningunni, þegar hún er mæld í krónum á verðlagi hvers árs. Séu tölurnar færðar á fast verð miðað við framfærsluvísitölu, kemur í ljós, að veltuaukningin nam tæplega 9% árið 1991 og tæplega 5% árið á undan.

Tafla II.18. Greiðslukortanotkun.

	Velta í ma.kr.			Aukning			
	Innan-lands	Erlendis	Alls	Innanlands Ma.kr.	%	Erlendis Ma.kr.	%
1986	8.003	2.014	10.017	3.790	90,0	830	70,1
1987	13.694	3.332	17.026	5.691	71,1	1.318	65,4
1988	22.097	4.382	26.479	8.403	61,4	1.050	31,5
1989	28.947	5.291	34.238	6.850	31,0	909	20,7
1990	34.678	6.352	41.030	5.731	19,8	1.061	20,1
1991	39.772	7.568	47.340	5.094	14,7	1.216	19,1

Verðbréfaþing

Viðskipti meðal þingaðila á Verðbréfaþingi Íslands urðu um 2,4 ma.kr. árið 1991, en það er um 1,4% lægri velta en árið 1990. Munar þar mest um samdrátt í húsbrefaviðskiptum á þinginu, sem lækkuðu um 123,2 m.kr. Viðskipti með spariskírteini jukust um 83,4 m.kr., en viðskipti með önnur verðbréf eru lítil og höfðu aukist um 6,4 m.kr. frá því á árinu 1990. Fyrstu viðskipti með hlutabréf á Verðbréfaþinginu urðu á árinu 1991, alls að fjárhæð 5,4 m.kr. Viðskipti Seðlabankans á þinginu voru þannig, að hann keypti spariskírteini fyrir 936 m.kr., en seldi fyrir 564 m.kr.

Aðild að þinginu breyttist á árinu 1991, þar sem Landsbanki Íslands og Samvinnubanki Íslands hættu báðir aðild, en við bættust verð-

bréfafyrirtækið Handsal hf. og Lánasýsla ríkisins. Verðbréfamarkaður Fjárfestingarfélagsins hf. tók við aðild af Fjárfestingarfélagi Íslands hf., þannig að þingaðilar voru 10 við árslok 1991 eða jafnmargir og í ársbyrjun.

Tafla II.19. Viðskipti á Verðbréfaþingi Íslands 1986 – 1991.

(Velta í m.kr.)

	Samtals	Spariskírteini	Húsbréf	Önnur	Ávöxtun umfram lánskjaravísitölu ¹⁾
1986	159,9	159,8		0,1	...
1987	190,0	189,1		0,9	8,7%
1988	523,1	521,5		1,6	8,7%
1989	1.487,9	1.444,2		43,7	7,4%
1990	2.462,7	1.627,9	826,5	8,2	7,0%
1991	2.429,2	1.711,3	703,3	14,6	8,2%

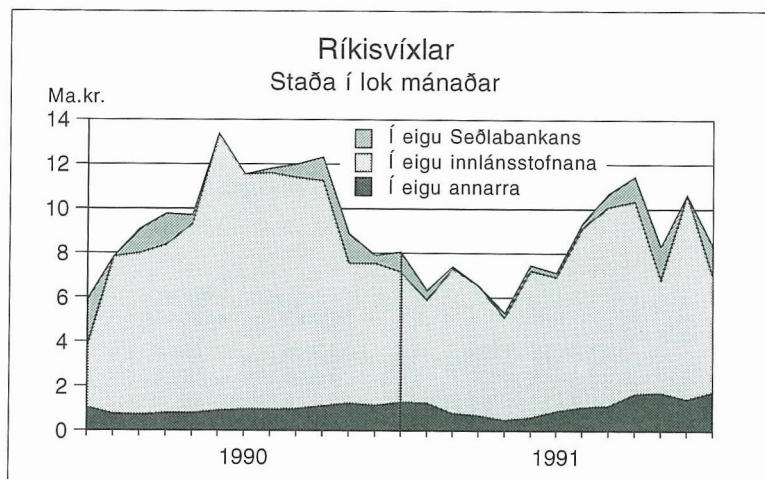
1) Hér eru sýnd meðaltöl ávöxtunar á ári, sem þingið hefur birt, og miðast þau við ákveðnar forsendur þingsins hverju sinni. Varðandi árin 1990 og 1991 er hér miðað við, að uppsegjanlegum spariskírteinum verði ekki sagt upp af hálfu ríkissjóðs.

Markaðsútgáfa verðbréfa

Eftirfarandi yfirlit sýna, að sala ýmissa verðbréfa á almennum markaði er orðin snar þáttur í miðlun fjármagns hér á landi. Fyrri yfirlitið er byggt á upplýsingum, sem berast Seðlabankanum vegna formlegra tilkynninga um nýjar útgáfur skv. lögum nr. 20/1989. Það inniheldur þó aðeins þau tilvik, þar sem um er að ræða verðbréfaflokka, sem hafa fyrirfram ákveðna stærð. Hér er um að ræða hlutabréf, bankabréf og aðrar skuldabréfaútgáfur. Þar að auki eru hér boðin til sölu á markaði bréf, þar sem ekki er um að ræða flokka ákveðinnar stærðar, en markaðsverðbréf engu að síður, í þeim skilningi að þau eru boðin

Tafla II.20. Markaðsútgáfa verðbréfa.

Í m.kr.	Hlutabréf			Samtals 1 + 3 (4)
	Skuldabréf ¹⁾ (1)	Nafnverð (2)	Áætlað markaðsverð (3)	
1990 I	3.430	..	..	3.430
II	586	100	165	751
III	4.560	170	297	4.857
IV	3.780	1.346	1.927	5.707
1990 samtals	12.356	1.616	2.389	14.745
1991 I	5.883	40	50	5.933
II	6.600	390	846	7.446
III	1.250	90	286	1.536
IV	5.950	1.619	2.374	8.324
1991 samtals	19.683	2.139	3.556	23.239

almenningi og geta auðveldlega gengið kaupum og sölum á markaði. Má í þessu sambandi nefna spariskírteini, hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða, ríkisvixla og bankavixla. Síðara yfirlitið sýnir þær upplýsingar, sem fyrir liggja um sölu og innlausn slíkra bréfa.

Tafla II.21. Sala og innlausn nokkurra verðbréfatagunda.

Í m.kr.	Spariskírteini		Ríkisvixlar		Banka- vixlar	Hlutdeildar- skírteini verðbréfasjóða	
	Sala	Innlausn	Sala	Innlausn	Nettó	Sala	Innlausn
1990 I	1.107	1.439	16.589	12.701	712	2.997	1.385
II	558	142	22.706	20.925	892	2.471	1.700
III	3.374	189	31.434	30.653	182	2.889	1.888
IV	2.293	55	25.082	29.370	-987	3.034	3.787
Alls	7.332	1.825	95.811	93.649	799	11.391	8.760
1991 I	1.287	2.309	21.661	23.180	877	3.229	2.600
II	449	142	36.461	35.877	1.497	1.981	2.472
III	1.249	1.146	41.466	37.139	621	1.405	3.484
IV	2.599	836	6.578	29.672	-2.136	1.295	3.277
Alls	5.584	4.433	126.166	125.868	859	7.910	11.833

III. GJALDEYRISMÁL OG GENGISSTEFNA

1. Greiðslujöfnuður og fjármagnshreyfingar

Greiðslujöfnuður

Þróun greiðslujafnaðar á árinu 1991 einkenndist af miklum viðskiptahalla og sveiflum í fjármagnsjöfnuði við útlönd. Á fyrstu níu mánuðum ársins rýrnaði gjaldeyrisstaða Seðlabankans um 7,8 ma.kr., en á síðustu mánuðum ársins jókst fjármagnsinnstreymi til landsins, þannig að gjaldeyrisstaðan batnaði um 724 m.kr. á árinu 1991. Heildargreiðslujöfnuður endurspeglar breytingu á gjaldeyrisstöðu Seðlabankans. Tafla III.1. sýnir helstu liði greiðslujafnaðar 1987-1991, þar sem tölur fyrri ára hafa verið umreiknaðar til meðalgengis 1991 samkvæmt vísitölu meðalgengis, sem var óbreytt á milli áronna 1990 og 1991 (sjá 11. töflu í töfluviðauka).

Tafla III.1. Greiðslujafnaðaryfirlit.
(Í ma.kr. á meðalgengi 1991)

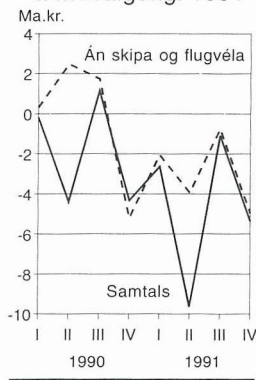
	1987	1988	1989	1990	1991
Vöruskiptajöfnuður	-3,1	-0,5	8,3	4,8	-3,1
Útfluttar vörur fob.	84,9	86,4	89,2	92,5	91,6
Innfluttar vörur fob.	88,0	86,8	80,9	87,7	94,7
Þjónustujöfnuður	-8,2	-12,0	-12,9	-12,6	-15,6
Þjónustujöfnuður án vaxta	1,8	-0,5	1,5	1,8	-0,8
Vaxtajöfnuður	-10,0	-11,5	-14,4	-14,4	-14,8
Viðskiptajöfnuður	-11,3	-12,4	-4,6	-7,8	-18,7
Útflutningur alls	118,6	118,6	122,7	128,3	129,2
Innflutningur alls	130,0	131,0	127,3	136,0	147,9
Framlög án endurgjalds	0	-0,1	-0,2	0	-0,3
Fjármagnsjöfnuður	15,1	12,3	8,7	12,1	17,8
Skekkjur og vantalið	-4,7	0,6	-0,4	0	1,9
Greiðslujöfnuður	-1,0	-0,8	4,2	4,3	0,7

Viðskiptajöfnuður

Mikill halli varð á utanríkisviðskiptum Íslendinga á árinu 1991, er hann nam 18,7 ma.kr., sem svarar til 4,9% af vergri landsframleiðslu ársins. Þetta er mun verri útkoma en árið áður, er hallinn nam 7,8 ma.kr. eða 2,2% af VLF. Aukinn viðskiptahalli á árinu 1991 stafar af miklum innflutningi bæði vöru og þjónustu og magnsamdrætti vöru-útflutnings. Gjaldyrisverðmæti útfluttrar vöru og þjónustu jókst um

Vöruskiptajöfnuður

Ársfjórðungslegur
viðskiptajöfnuður
á meðalgengi 1991

0,7% á föstu gengi og verðmæti innflutnings um 8,8%. Allur sam-
burður utanríkisviðskipta á milli ára verður hér á eftir gerður í formi
gjaldeyrisverðmæti á föstu gengi miðað við vísitölu meðalgengis.
Viðskiptahallinn 1991 á rót sína bæði í vöru- og þjónustuviðskiptum,
en á árunum 1989 og 1990 varð vöruskiptajöfnuður jákvæður og
einnig þjónustujöfnuður án hreinna vaxtagreiðslna til útlanda.

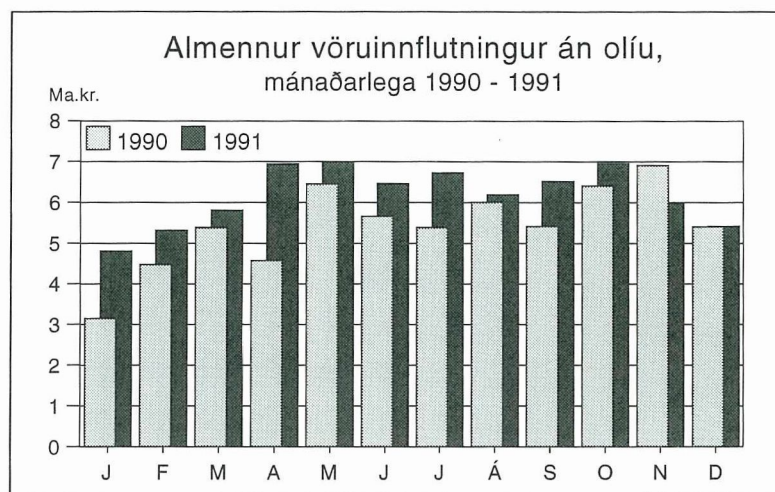
Vöruskiptajöfnuður varð óhagstæður um 3,1 ma.kr. 1991, en hann
var hagstæður um 8,3 og 4,8 ma.kr. á árunum 1989 og 1990. Heildar-
verðmæti vöruútflutnings minnkaði um 1% á árinu 1991. Verðmæti
sjávarafurða jókst um 4,8%, en annar útflutningur dróst saman og þá
einkum verðmæti áls og kísiljárns. Hlutur sjávarafurða í heildarvöru-
útflutningi jókst því úr um 76% 1990 í 80% 1991.

Tafla III.2. Vöruskiptajöfnuður.

(Fob.-verð í ma.kr. á meðalgengi ársins 1991)

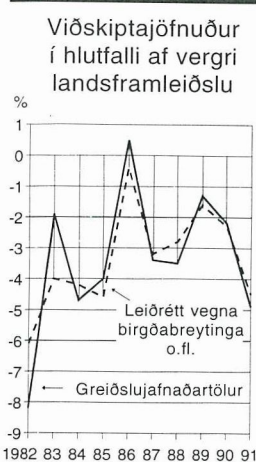
	1988	1989	1990	Breyting	
				1991	'90-'91
Vöruskiptajöfnuður	-0,5	8,3	4,8	-3,1	
Útfluttar vörur alls	86,4	89,2	92,5	91,6	-1,0%
Sjávarafurðir	61,4	63,3	69,9	73,2	4,8%
Ál	9,3	11,4	9,6	8,1	-15,8%
Kísiljárn	3,4	3,4	2,4	1,8	-27,4%
Skip og flugvélar	3,4	1,7	1,0	0,2	-85,3%
Annað	8,9	9,4	9,5	8,3	-12,3%
Innfluttar vörur alls	86,8	80,9	87,7	94,7	8,0%
Sérst. fjárfestingarvörur	7,6	7,2	8,4	7,2	-14,6%
Innflutningur stóriðju	3,9	4,9	5,7	5,9	5,1%
Almennur innflutningur	75,2	68,8	73,6	81,6	10,8%
Olía	5,1	6,7	8,3	7,4	-11,2%
Annað	70,1	62,1	65,3	74,2	13,6%
Fjárfestingarvörur	20,9	18,1	20,7	23,4	12,8%
Rekstrar- og hrávörur	19,3	17,9	17,7	19,4	9,6%
Neysluvörur	29,9	26,1	26,9	31,4	17,0%

Verðmæti vöruinnflutnings jókst á árinu 1991 um 8%. Innflutningur
sérstakra fjárfestingarvara dróst saman um 14,6%, en hann hefur
verið mikill á síðustu árum vegna endurnýjunar á flugflota Flugleiða
hf. Innflutningur til stóriðju jókst um 5,1% og almennur vöruinn-
flutningur um 10,8% frá 1990. Verðmæti olúinnflutnings minnkaði,
en annar innflutningur jókst um 13,6% á árinu 1991. Almennur inn-
flutningur tók að aukast á seinni árhelmingi 1990 eftir rúmlega
tveggja ára samdrátt. Á fyrstu níu mánuðum ársins 1991 varð mikil
aukning á almennum vöruinnflutningi, en á fjórða ársfjórðungi mátti
greina samdrátt frá sama tímabili 1990.

Tafla III.3. Útflutningsvörubirgðir í árslok.
(Í ma.kr. miðað við gengi SDR í árslok 1991)

	1987	1988	1989	1990	1991
Útflutningsbirgðir alls	6,7	8,1	7,0	4,8	5,9
Sjávarafurðir	5,0	7,0	5,9	3,9	5,0
Freðfiskur	1,8	3,1	2,3	1,3	2,5
Saltfiskur	0,6	0,8	0,4	0,3	0,5
Aðrar	2,6	3,1	3,2	2,3	2,0
Landbúnaðarafurðir	1,1	0,4	0,3	0,3	0,3
Ál	0,3	0,5	0,3	0,3	0,4
Kísiljárn og kísilgúr	0,2	0,2	0,6	0,4	0,2

Birgðir útflutningsvara námu í heild um 5,9 ma.kr. í árslok 1991, og þar af námu birgðir sjávarafurða um 5 ma.kr. Útflutningsvörubirgðir námu 4,8 ma.kr. í árslok 1990 og höfðu minnkað um 2,2 ma.kr. á því ári. Umskiptin í birgðabreytingum á milli ára hafa því numið 3,3 ma.kr., sem skýrir að nokkru leyti óhagstæða þróun vöruskiptajafnaðar á árinu 1991 miðað við 1990. Ef bæði er leiðrétt fyrir birgðabreytingum og sveiflum í inn- og útflutningi sérstakra fjárfestingarvara á síðustu árum jafnað á milli ára, þá varð vöruskiptajöfnuður 1991 þannig leiðréttur um 5,9 ma.kr. óhagstæðari en 1990 samanborið við 7,9 ma.kr. samkvæmt beinum greiðslujafnaðartölum. Á sama hátt hefur viðskiptajöfnuður verið leiðréttur fyrir birgðabreytingum og fráviki sérstakra fjárfestingarvara frá 3 ára meðaltali þeirra í línuriti hér til hliðar, sem sýnir þróun viðskiptajafnaðar í hlutfalli af VLF á síðustu 10 árum.

Tafla III.4. Vöruviðskipti við einstök landssvæði.

(Hlutfallsleg skipting í prósentum)

	Útflutningur fob.			Innflutningur cif.		
	1989	1990	1991	1989	1990	1991
EFTA	11,0	8,6	7,7	19,1	16,3	17,1
EBE	56,4	67,7	66,8	51,1	49,7	52,4
Austur-Evrópa	5,0	3,0	0,8	6,5	6,7	4,1
Norður-Ameríka	14,6	10,2	12,9	11,5	15,0	11,1
Japan	7,1	6,0	7,9	4,9	5,6	7,4
Önnur lönd	5,9	4,5	3,9	6,9	6,7	7,9
Samtals	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Litlar breytingar urðu á vöruviðskiptum Íslendinga við einstök lönd eða landssvæði á árinu 1991 að undanskildu hrúni á útflutningi til Austur-Evrópu. Evrópubandalagsríki eru mikilvægustu viðskiptalönd okkar, því að þangað eru flutt út um 67% af afurðum okkar og um 50% innfluttrar vöru koma frá þessu svæði. Af einstökum löndum var flutt mest út til Bretlands eða 23,4% af vöruútflutningi á árinu 1991. Önnur mikilvæg útflutningslönd eru Bandaríkin með 12,6%, Þýskaland 12%, Frakkland 10% og Japan 8%. Hluttur Bandaríkjana í vöruinnflutningi hefur verið mikill á síðustu árum, og þá eru kaup Flugleiða á Boeing-þotum meðtalin, en annars er innflutningur mestur frá Þýskalandi og Hollandi.

Þjónustujöfnuður

Þjónustuviðskipti hafa vaxið á liðnum árum, og er það í samræmi við aukið frelsi í gjaldeyrismálum og þróun í heimsviðskiptum. Á árinu 1991 jókst útflutt þjónusta um 5,1% og innflutt þjónusta um 10,1%. Halli á þjónustujöfnuði nam 15,6 ma.kr., sem jafngildir 4,1% af VLF 1991 samanborið við 3,6% 1990. Í krónum talið er þjónustujöfnuður um 3 ma.kr. lakari 1991 en árið áður, og munar þar mest um lakari jöfnuð á ferðaþjónustu. Ferða- og dvalarkostnaður Íslendinga jókst um 2,5 ma.kr. eða 16,8%, og varð aukningin mest á fjórða ársfjórðungi 1991, sem má rekja til verslunarferða Íslendinga til útlanda. Tekjur af erlendum ferðamönnum drógust saman um 185 m.kr. Mest aukning varð á ýmsum þjónustuliðum, svo sem póst- og símaþjónustu, umboðslaunum, kynningar- og auglýsingaþjónustu, sérfræði-, launa- og leigugreiðslum, utanríkisþjónustu og verktakastarfsemi. Vaxtajöfnuður varð óhagstæður um 14,8 ma.kr. 1991 borið saman við 14,4 ma.kr. árið áður. Vaxtagreiðslur hafa aukist samfara erlendri skuldasöfnun og þrálátum viðskiptahalla á liðnum árum. Raunvaxtabyrðin er þó ekki eins mikil og greiðslujafnaðartölur sýna, því að erlend verðbólga hefur verið á bilinu 3-4% á ári. Verðbótaþáttur vaxtagreiðslna hefur því numið um 5-7 ma.kr., sem svarar til

Tafla III.5. Þjónustujöfnuður.

(Í ma.kr. á meðalgengi 1991)

	1988	1989	1990	1991	Breyting 1990-91
Þjónustujöfnuður	-12,0	-12,9	-12,6	-15,6	
Útflutt þjónusta alls	32,2	33,6	35,8	37,6	5,1%
Tekjur af erl. ferðamönnum	6,6	7,0	7,3	7,1	-2,5%
Tekjur af samgöngum	12,4	12,7	12,7	12,8	0,9%
Tekjur af varnarliðinu	7,2	8,1	9,2	9,4	2,2%
Vaxtatekjur og arður	1,3	1,8	1,8	1,8	-1,7%
Ýmsar tekjur	4,5	4,3	4,8	6,5	36,4%
Innflutt þjónusta alls	44,2	46,5	48,4	53,3	10,1%
Ferða- og dvalarkostnaður	13,9	13,0	14,9	17,5	16,8%
Útgjöld vegna samgangna	12,4	11,4	10,4	11,1	7,0%
Vaxtagjöld og arðgreiðslur	12,8	16,2	16,2	16,8	2,4%
Ýmis útgjöld	5,2	5,8	6,8	8,1	18,7%

1,5-2% af VLF miðað við hreina skuldastöðu við útlönd á síðustu árum. Viðskiptahalli, sem á síðustu 10 árum hefur numið um 3,4% af VLF að meðaltali á ári, væri því ekki meiri en 1,5-2% af VLF, ef hann væri leiðréttur fyrir verðbótapætti vaxtagreiðslna af erlendum skuldum.

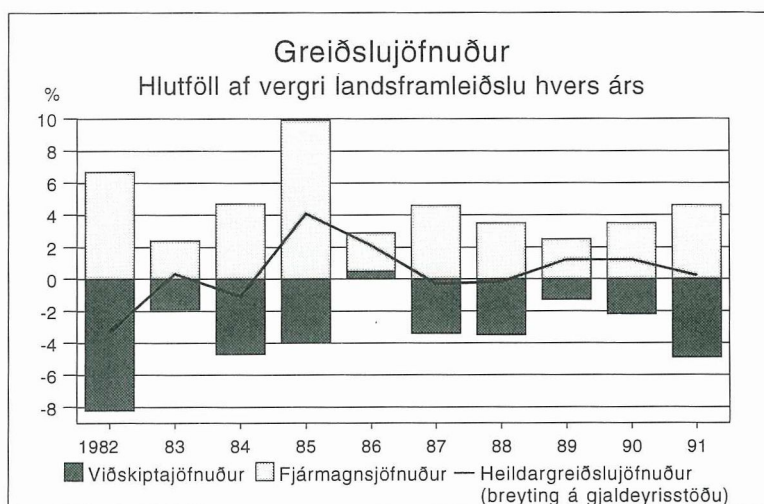
Fjármagnsjöfnuður

Hreint innstreymi erlends fjármagns, lántökur og aðrar fjármagnshreyfingar, nam um 17,8 ma.kr. á árinu 1991 samanborið við 12,1 ma.kr. 1990. Erlendar lántökur til lengri tíma en eins árs eru stærstu liðir fjármagnsjafnaðar, og námu þær samtals 29,6 ma.kr. á árinu 1991. Þetta eru nokkru meiri lántökur en árið áður vegna aukningar á erlendum lántökum ríkissjóðs og annarra opinberra aðila. Afborg-

Tafla III.6. Fjármagnsjöfnuður.

(Í m.kr. á meðalgengi 1991)

	1990	1991
Fjármagnsjöfnuður	12.110	17.801
Bein fjárfesting nettó	-160	1.628
Erlendis nettó	-336	-237
Innanlands	176	1.865
Verðbréfavíðskipti nettó	-	1.316
Eignir	-	-237
Skuldir	-	1.865
Hreint innstreymi langra lána	16.362	14.572
Erlendar lántökur alls	27.735	29.588
Afborganir af lánum alls	-11.373	-15.016
Stuttar fjármagnshreyfingar	-4.037	1.487
Opinberir aðilar	-79	-1.377
Lánastofnanir	-2.085	1.964
Einkaaðilar	-1.873	900
Lausafjárstaða bankanna nettó	-55	-1.202

anir af erlendum lánum jukust meira en lántökurnar, og því nam hreint innstreymi langra erlendra lána 14,6 ma.kr. 1991 á móti 16,4 ma.kr. 1990.

Hreint gjaldeyrisinnstreymi vegna beinnar fjárfestingar nam um 1,6 ma.kr. Fjárfesting erlendra aðila í atvinnurekstri á Íslandi nam 1,9 ma.kr., og munar þar mest um fjármagnsinnstreymi til Íslenska álfélagsins vegna endurnýjunar á tækja- og hreinsibúnaði. Fjárfesting innlendra aðila í útlöndum nam 237 m.kr. og þar af 142 m.kr. til fasteignakaupa. Hreint fjármagnsinnstreymi vegna verðbréfavíðskipta nam um 1,3 ma.kr. á árinu 1991. Verðbréfakaup Íslendinga erlendis hófust í ársbyrjun 1991, og námu þau 229 m.kr. á fyrri árhelmingi, en síðan hafa þau minnkað og námu aðeins 234 m.kr. á árinu öllu. Víðskipti erlendra aðila með innlend verðbréf voru mikil á síðustu

Tafla III.7. Hreyfing langra erlendra lána.

(Í ma.kr. á meðalgengi 1991)

	<u>Lántökur</u>		<u>Afborganir</u>		<u>Nettóaukning</u>	
	1990	1991	1990	1991	1990	1991
Opinberir aðilar	8,2	14,9	2,9	3,9	5,3	11,0
Ríkissjóður	3,9	7,5	1,2	1,2	2,7	6,2
Ríkisfyrirtæki	4,1	6,7	1,3	2,2	2,8	4,5
Sveitarfélög	0,1	0,7	0,4	0,5	-0,2	0,3
Lánastofnanir	9,1	9,2	6,2	7,2	2,9	2,0
Fjárfest.lánasjóðir ...	4,7	3,6	0,9	1,4	3,8	2,2
Víðskiptabankar	4,4	5,6	5,3	5,8	-0,9	-0,2
Einkaaðilar	10,5	5,5	2,3	3,9	8,2	1,6
Samtals	27,7	29,6	11,4	15,0	16,4	14,6

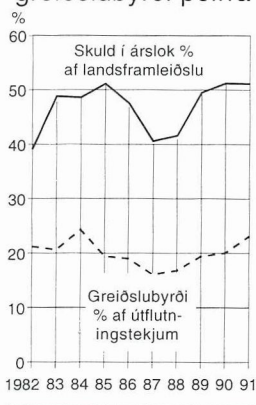
mánuðum ársins, og í heild námu þau um 1,5 ma.kr. Að stærstum hluta eru þetta kaup Norræna fjárfestingarbankans á ríkisskuldabréfum og húsbrefum vegna útgáfu hans á skuldabréfum í íslenskum krónum á erlendum fjármagnsmarkaði. Skuldabréfaútgáfan var samtals að fjárhæð 2,7 ma.kr., sem skiptist í tvo hluta; annars vegar 1,5 ma.kr. verðtryggð bréf miðað við lánskjaravísitölu á 6,75% vöxtum og hins vegar 1,2 ma.kr. á 13% nafnvöxtum. Andvirði verðtryggða hlutans var varið til kaupa á íslenskum verðbréfum, og af óverðtryggða hlutanum voru um 800 m.kr. lánaðar íslenskum fyrirtækjum, en þar af um 300 m.kr. til skuldbreytinga eldri lána. Afgangurinn, um 400 m.kr., skiptist jafnt á reikninga í Seðlabankanum og erlendis.

Á árinu 1991 urðu stuttar fjármagnshreyfingar jákvæðar um 1,5 ma.kr., en á árunum 1989 og 1990 varð mikið útstreymi á þessum liðum fjármagnsjafnaðar, einkum stuttum endurlánum innlánsstofnana. Útstreymi á skammtímafjármagni opinberra aðila á árinu 1991 stafar að mestu leyti af innstæðu Landsvirkjunar í erlendum bönkum af andvirði skuldabréfaútgáfu í Bandaríkjunum, sem óráðstafað er. Erlend lausafjárstaða innlánsstofnana batnaði á árinu 1991 um 1,2 ma.kr.

Hrein skuldastaða við útlönd, þ.e. bæði löng lán og skammtíma-skuldir að frádregnum erlendum eignum, nam 174,3 ma.kr. í árslok 1991 samanborið við 158,2 ma.kr. í árslok 1990. Hrein skuldastaða svaraði til 46,8% af VLF á árinu 1991, en hlutfallið var um 46% 1990 og 46,6% 1989. Í 7. töflu í töfluviðauka er sýnd þróun skuldastöðu þjóðarbúsins á árunum 1981 til 1991.

Skuldastaða og greiðslubyrði

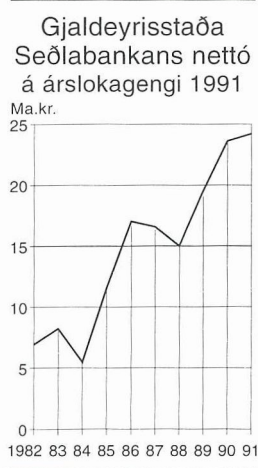
Löng erlend lán og greiðslubyrði þeirra

Tafla III.8. Staða þjóðarbúsins gagnvart útlöndum.
(Í hlutfalli (%) af vergri landsframleiðslu)

	Löng erlend lán				Hrein skulda- staða	Við- skipta- jöfnuður	Hreinar vaxta- greiðslur
	Opinb. aðilar	Lána- stofn.	Einka- aðilar	Alls			
1981	19,5	5,8	5,5	30,9	27,3	-4,2	-3,3
1982	25,3	7,9	5,9	39,1	39,6	-8,2	-3,9
1983	32,5	10,3	5,9	48,8	47,4	-1,9	-4,6
1984	33,1	11,0	4,6	48,6	49,6	-4,7	-5,2
1985	34,9	11,9	4,3	51,1	52,8	-4,0	-4,7
1986	31,7	11,7	4,1	47,5	45,2	0,5	-3,9
1987	25,0	11,9	3,7	40,6	40,8	-3,4	-3,0
1988	24,5	13,9	3,3	41,6	42,0	-3,5	-3,2
1989	27,9	17,4	4,1	49,5	46,6	-1,3	-4,2
1990	27,9	17,2	6,1	51,2	46,0	-2,2	-4,1
1991	28,8	16,4	6,0	51,2	46,8	-4,9	-3,9

Staða langra erlendra lána var 190,7 ma.kr. í árslok 1991 og hafði hækkað um 14,4 ma.kr. frá árslokum 1990. Reiknað á meðalgengi ársins nam staða langra erlendra lána 195,9 ma.kr., sem svarar til 51,2% af VLF 1991. Skuldahlutfall erlendra lána er reiknað á meðalgengi ársins til samræmis við verðlag landsframleiðslu. Á síðustu tveimur árum hefur skuldastaðan, reiknuð á meðalgengi ársins, verið hærri en á árslokagengi vegna sveiflna í gengi einstakra gjaldmiðla, einkum Bandaríkjadollars, sem vegur um helming í stöðu erlendra lána. Greiðslubyrði afborgana og vaxta af erlendum lánnum hefur hækkað úr 20% af útflutningstekjum 1990 í 23,1% 1991, sem stafar nær eingöngu af auknum afborgunum, en vaxtabyrðin jókst aðeins um 0,2%. Meðalvextir erlendra lána reiknast vera 8% á árinu 1991 samanborið við 8,6% 1990 og 8,9% 1989. Í 6. töflu í töfluviðauka er yfirlit yfir stöðu langra erlendra lána, skipt á helstu lántakendur, ásamt skuldahlutföllum og greiðslubyrði þeirra á árunum 1985-1991.

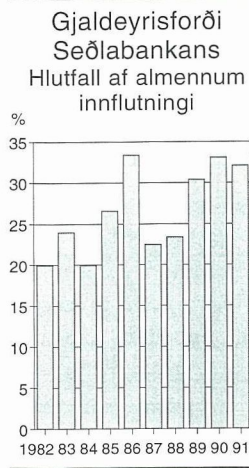
Gjaldeyrisstaða

Hrein gjaldeyrisstaða Seðlabankans, sem er heildarniðurstaða greiðslujafnaðarins, rýrnaði mikið á fyrstu mánuðum ársins, sbr. 5. töflu í töfluviðauka, vegna vaxandi viðskiptahalla og fjármagns-útstreymis. Á fjórða ársfjórðungi 1991 jókst gjaldeyrisstaðan um 8,5 ma.kr. vegna mikils fjármagnsinnstreymis, einkum erlendrar lán-töku ríkissjóðs til greiðslu viðskiptaskuldar í Seðlabankanum, kaupa Norræna fjárfestingarbankans á innlendum skuldabréfum og innstreymis skammtímafjármagns. Hrein gjaldeyrisstaða Seðlabankans nam 24,1 ma.kr. í árslok 1991 samanborið við 23,5 ma.kr. í árslok 1990.

Gjaldeyrisforði Seðlabankans jókst um 824 m.kr. á árinu 1991 og nam 25,2 ma.kr. í árslok. Endingartími gjaldeyrisforðans miðað við

Tafla III.9. Löng erlend lán.

	Hlutfallsleg (%) skipting			Meðalvextir í %		
	1989	1990	1991	1989	1990	1991
Bandaríkjadollar	47,2	49,9	54,4	10,0	9,3	7,9
Sterlingspund	3,7	3,7	3,4	13,7	13,7	13,4
Svissneskir frankar	9,3	9,0	7,0	5,8	6,4	6,4
V-pýsk mörk	22,8	22,6	20,5	7,3	8,1	8,6
Japönsk yen	10,0	8,8	8,9	8,4	6,6	6,6
Aðrir	7,0	6,0	5,8	8,3	8,5	8,4
Erlend lán alls	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Fastir vextir	35,3	32,0	37,8	8,5	7,6	8,0
Breytilegir vextir	64,7	68,0	62,2	9,1	9,1	8,0
LIBOR-USD	43,8	47,6	42,3	9,9	9,2	7,4
LIBOR-DEM	12,8	13,4	12,8	7,4	8,9	9,5
Aðrir	8,1	7,1	7,1	7,3	9,2	9,3

almennan vöruinnflutning hefur samt styst lítið eitt vegna aukins innflutnings á árinu 1991. Gjaldeyrisforðinn nam um 32% af almennum vöruinnflutningi 1991 borið saman við 33% 1990, en hlutfallið hefur verið að meðaltali um 26,6% á síðustu 10 árum, sbr. línuarit hér til hliðar.

Tafla III.10. Gjaldeyrisviðskipti bankanna.
(Í ma.kr. á gengi í lok hvers mánaðar 1991)

	Gjaldeyriskaup		Gjaldeyrissala		Kaup 1990	- sala 1991
	1990	1991	1990	1991		
Janúar ..	11,4	10,4	12,2	13,6	-0,9	-3,2
Febrúar .	11,8	9,5	12,3	12,3	-0,5	-2,8
Mars	17,4	14,0	16,0	13,1	1,4	0,9
Apríl ...	15,5	16,2	15,2	15,1	0,3	1,1
Maí	19,6	17,9	17,9	18,6	1,7	-0,7
Júní	13,3	19,2	11,6	17,9	1,7	1,2
Júlí	12,6	16,6	13,6	16,4	-1,0	0,2
Ágúst ...	13,3	16,6	14,1	17,7	-0,8	-1,1
Sept.	12,5	13,0	12,6	14,5	-0,1	-1,5
Okt.	12,2	17,3	12,0	16,9	0,2	0,4
Nóv.	15,3	20,4	15,0	18,7	0,3	1,7
Des.	15,2	20,5	13,1	14,2	2,2	6,3
Samtals	170,0	191,6	165,6	189,1	4,4	2,5

Gjaldeyrisviðskipti

Miklar sveiflur voru á gjaldeyrisviðskiptum bankanna á árinu 1991, sem rekja má til erlendra lánahreyfinga eins og áður greinir. Gjald-eyrisviðskipti bankanna skýra breytingu á gjaldeyrisstöðu þeirra og veita mikilvægar upplýsingar um greiðslujöfnuð við útlönd. Þessar upplýsingar verða ekki síður mikilvægar fyrir stjórn gengis- og peningamála, þegar gengi íslensku krónunnar verður látið ráðast af framboði og eftirspurn á gjaldeyrismarkaði.

2. Stefnan í gengismálum

Á árinu 1991 var fylgt stefnu stöðugs gengis, en gengi krónunnar hafði verið stöðugt síðan í desember 1989. Stefnan í gengismálum var til töluverðrar umfjöllunar, einkum í tengslum við hugsanlega tengingu krónunnar við Evrópsku mynteininguna (ECU). Seðlabankinn sendi viðskiptaráðherra greinargerð um það mál í septembermánuði. Í framhaldi af því var fjallað um málið á vettvangi bankans og ríkisstjórnarinnar og mótuð sameiginleg stefna í gengismálum, sem kynnt var í byrjun október. Í því sambandi var tekin ákvörðun um að leyfa markaðsöflum að hafa áhrif á daglegt gengi krónunnar og taka fyrstu skrefin í þróun gjaldeyrismarkaðar hér á landi. Tekin var ákvörðun

ECU-tenging

um nýja gengisvog til notkunar við daglega gengisskráningu krónunnar, sem tekin var í notkun með nýju ári.

Svíar og Finnar ákváðu vorið 1991 að tengja gengi gjaldmiðla sinna við Evrópsku mynteininguna, ECU, en Norðmenn höfðu ákveðið slíka tengingu í október 1990. Þessar ákvarðanir fólu ekki í sér neina grundvallarbreytingu á fyrirkomulagi gengismála hjá þessum þjóðum. Þær höfðu allar um hríð fylgt stefnu stöðugs gengis, þar sem viðskiptavegin gengisvog var viðmiðun gengisfestunnar. Í þessum löndum ræðst daglegt gengi gjaldmiðla innan tilgreindra marka af framboði og eftirspurn á gjaldeyrismarkaði, en ekki einhliða ákvörðun seðlabanka eins og hér á landi. Gengisstöðugleiki í þessum ríkjum hefur því falist í því, að seðlabankar ríkjanna hafa með kaupum og sölu á gjaldeyrismarkaði og öðrum aðgerðum í peningamálum eins og vaxtabreytingum leitast við að halda gengi gjaldmiðla sinna innan þeirra viðmiðunarmarka, sem ákveðin hafa verið. Tenging norsku krónunnar, sænsku krónunnar og finnska marksins við ECU þýddi, að viðmiðuninni var breytt úr safni gjaldmiðla, þar sem Bandaríkjadollar vó þungst, í safn þeirra gjaldmiðla, sem mynda ECU. Bandaríkjadollar hefur því ekki lengur bein áhrif á daglegt gengi þessara Norðurlandgjaldmiðla. Í ríkjunum þremur er gert ráð fyrir, að gengi gjaldmiðlanna geti sveiflast nokkuð eftir aðstæðum, þótt þeir séu tengdir ECU. Í Noregi eru sveiflumörkin 2,25% til hvorrar áttar frá gengi krónunnar gagnvart ECU eins og það var, þegar tengingin við ECU var ákveðin. Í Svíþjóð eru sveiflumörkin 1,5% og 3% í Finnlandi. Efnahagsstefna stjórnvalda og aðgerðir seðlabankanna í peninga- og gjaldeyrismálum miðast því við að halda genginu innan þessara marka.

Ákvarðanir þessara þjóða um að tengja gjaldmiðla sína ECU miðuðu fyrst og fremst að því að auka trúverðugleika fastgengisstefnunnar annars vegar og undirstrika þátttöku þeirra í efnahagssamruna Evrópu hins vegar. Þessir þættir vógu misþungt í rökstuðningi þessara ákvarðana. Þannig lögðu Svíar áherslu á, að ákvörðun þeirra tengdist þeirri ákvörðun að sækja um aðild að EB, en Norðmenn lögðu fyrst og fremst áherslu á fyrri þáttinn. ECU-tenging var talin auka trúverðugleika fastgengistengingar, þar sem það yrði meira pólitískt og sálrænt áfall að víkja frá slíkri tengingu, þótt gerð væri með einhliða yfirlýsingu, heldur en tengingu við viðskiptavegið meðalgengi. Yfirlýsing um ECU-tengingu hefði á sér blæ alþjóðlegrar skuldbindingar. Gengisfelling finnska marksins í nóvember 1991 hefur þó grafið undan trúverðugleika einhliða ECU-tengingar á öllum Norðurlöndunum. Hún hefur hins vegar gengið vel í Noregi og Svíþjóð. Þannig hefur dregið úr vaxtamun á milli þeirra og EB-landa.

Í greinargerð bankans var bent á, að ýmis almenn rök mæltu með því, að gengi krónunnar verði tengt ECU. Í fyrsta lagi er með slíkri tengingu gefin sterkari yfirlýsing um stöðugt gengi en hingað til, og í henni felst aðhald að öllum ákvörðunum í efnahagsmálum. Í öðru lagi dregur tenging við ECU úr gengisáhættu í viðskiptum á ECU-svæðinu, sem er mikilvægasta viðskiptasvæði Íslendinga. Í þriðja lagi felst í ECU-tengingu yfirlýsing um vilja Íslendinga til nánara samstarfs við Evrópuþjóðir í viðskipta- og efnahagsmálum. Í fjórða lagi mun tenging krónunnar við ECU gera hana gjaldgengari í erlendum viðskiptum en nú er.

Bent var á í greinargerð bankans, að hreint tæknilega séð fæli ECU-tenging krónunnar það í sér, að óbeint vægi ECU-gjaldmiðla eða gjaldmiðla, sem tengdir hafa verið ECU, fari úr þáverandi 70% í 100% og innbyrðis vægi þeirra verði hið sama og í ECU. Hér virðist ekki vera um stórvægilega breytingu að ræða. Hins vegar er um að ræða harðari fastgengisstefnu en tengingu við viðskiptavog í tvennum skilningi. Í fyrsta lagi hefur verðbólga í EB-löndum verið minni en í viðskiptalöndum Íslands. Í öðru lagi er um sterkari yfirlýsingu um stöðugleika í gengismálum að ræða, eins og fjallað var um hér að framan. Því var í greinargerð bankans bent á nauðsyn þess, að almenn skilyrði stöðugleika í gengismálum séu traust, til að ECU-tenging krónunnar geti verið trúverðug. Þar skipta eftirfarandi atriði mestu máli:

1. Að upphafsstaða við fastgengistengingu sé nægilega traust, til að fast gengi fái staðist.
2. Að verðlagspróun sé eða stefni fljótt í að verða svipuð og í EB-löndum, þannig að raungengi og samkeppnisstaða versni ekki.
3. Að efnahagspróun víki ekki verulega frá því, sem um er að ræða í EB-löndum, sérstaklega varðandi verðlag, ríkisfjármál, vexti og viðskiptajöfnuð.
4. Að ástand peningamála og ríkisfjármála grafi ekki undan fastgengistengingunni.
5. Að ráðið verði við þær sveiflur, sem þjóðarbúið býr óhjákvæmilega við í ytri skilyrðum sínum, án þess að fórna stöðugleika í gengismálum.

Í greinargerð bankans kom fram, að rannsóknir sýndu, að sveiflur í íslenskum þjóðarbúskap hafi verið meiri en í flestum öðrum iðnríkjum, þó að hliðstæður finnist meðal hinna smærri. Hins vegar eru vísendingar um, að sveiflurnar í þjóðarbúskapnum hafi minnkað. Þessar sveiflur eiga að verulegu leyti rætur að rekja til sjávarútvegs. Helstu ástæður þeirra eru breytingar á afla og viðskiptakjörum.

Viðskiptakjör íslenska þjóðarbúsins byggjast að verulegu leyti á þróun sjávarafurðaverðs, sem þarf ekki að þróast með sama hætti og útflutningsverð iðnaðarvara. Íslenska þjóðarbúið verður því fyrir áföllum og fær búhnykki, sem þurfa ekki að fara saman við þróun í iðnríkjunum. Sum áföll eru þó sameiginleg svo sem vegna olíuverðshækkunar. Sveiflurnar í þjóðarbúskapnum og sérstaklega sú staðreynd, að þær fylgja ekki sveiflum í iðnríkjunum, gera tengingu við ECU og framkvæmd fastgengisstefnu yfirleitt vandasamari en ella. Að nokkru má sníða af þá vankanta með uppbyggingu öflugr sveiflujöfnunarkerfis í sjávarútvegi, virkri sveiflujöfnun í skattlagningu fyrirtækja, virkari stjórn ríkisfjármála og peningamála og þróun nýrra útflutningsgreina. Fráviksmörk frá föstu gengi til hækkunar eða lækkunar gefa einnig visst svigrúm til að jafna þessar sveiflur að nokkru með því að láta gengið hækka innan markanna á uppgangstímum og lækka í hallæri.

Seðlabanki Íslands reiknar út og auglýsir gengi krónunnar á hverjum morgni, og það stendur óbreytt til næsta morguns. Bankinn er skuldbundinn til að kaupa og selja erlendan gjaldeyri á hinu auglýsta gengi í þeim mæli, sem óskað er. Markaðsöfl hafa hins vegar ekki bein áhrif á daglegt gengi krónunnar eins og annars staðar í iðnríkjunum. Í greinargerð bankans var því haldið fram, að svo lengi sem þetta fyrirkomulag væri við lýði, myndi ECU-tenging íslensku krónunnar verða með töluvert öðrum hætti en á hinum Norðurlöndunum. Margvísleg rök má þannig færa fyrir því, að gjaldeyrismarkaður sé forsenda trúverðugs stöðugleika í gengismálum til lengri tíma litið. Í því sambandi má nefna:

1. Það gengi er trúverðugra, sem hefur verið sannreynt á virkum markaði, en hitt, sem ákvarðað er með stjórnvaldsákvörðun.
2. Það er trúverðugra, að hægt verði að halda gengi stöðugu til lengri tíma, ef viss sveigjanleiki í gengi og vöxtum er mögulegur til skemmri tíma litið, í ljósi þeirra sveiflna, sem óhjákvæmilega munu verða í gjaldeyrstekjum Íslendinga. Fastgengisstefna innan fráviksmarka, þar sem gengið ákvarðast á markaði, gerir þetta mögulegt.

Við skilyrði fasts gengis og fullkomlega óheftra fjármagnshreyfinga hafa vextir tilhneigingu til að verða hinir sömu og í umheiminum og peningastjórnun hættir að gegna sjálfstæðu hlutverki í hagstjórninni. Því mun þurfa að reiða sig á ríkisfjármál eða sértæka sjóði eins og Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins til sveiflujöfnunar. Með því að leyfa genginu að sveiflast innan ákveðinna marka, þ.e. styðjast við svokallað markagengiskerfi, verður hins vegar mögulegt að láta vexti

Stefnumótun

víkja um tíma frá því, sem er í umheiminum, til hækkunar eða lækkunar og beita þannig peningastjórnun og genginu að nokkru til sveiflujöfnunar. Eftir sem áður verður peningastjórnin fyrst og fremst að stuðla að gengisstöðugleikanum. Svigrúmið í ríkisfjármálum verður heldur aldrei ótakmarkað, þar sem þau mega ekki grafa undan gengisstöðugleikanum til lengri tíma litið.

Sú stefna í gengismálum, sem ríkisstjórnin og Seðlabankinn mótuðu og kynnt var 3. október 1991, fól í sér áframhaldandi stefnu stöðugs gengis. Fram kom, að stefna stöðugs gengis, sem fylgt hefur verið frá árslokum 1989, hafi reynst vel og henni verði fylgt áfram. Hún mótar þann efnahagslega ramma, sem aðilar vinnumarkaðarins og aðrir aðilar í þjóðfélaginu verða að miða ákvarðanir sínar við. Hún er einnig forsenda þess, að unnt sé að gera skynsamlega kjarasamninga, sem stuðla að áframhaldandi stöðugleika í verðlagi. Til að stöðugt gengi fái staðist, er brýnt, að aðhalds verði gætt í ríkisfjármálum.

Ákveðið var, að formleg ECU-tenging krónunnar væri ekki tímabær nú. Hins vegar var ákveðið að vinna skipulega að því að skapa forsendur trúverðugar ECU-tengingar, sem kemur til greina eftir ársbyrjun 1993. Hér er um að ræða eftirfarandi atriði:

1. Uppbygging gjaldeyrismarkaðar í áföngum samhliða afnámi þeirra hafta við gjaldeyrisviðskiptum, sem eftir eru. Með það fyrir augum að geta stigið fyrstu skref í þróun gjaldeyrismarkaðar var ákveðið, að lagaákvæðum um skilaskyldu erlends gjaldeyris verði breytt, þannig að forsendur skapist fyrir millibankamarkaði með erlendan gjaldeyri, þar sem Seðlabankinn getur átt viðskipti til að hafa áhrif á gengi krónunnar.
2. Breyting á fyrirkomulagi gengisskráningar. Í því skyni að taka upp hér á landi sambærilegt gengisfyrirkomulag og á hinum Norðurlöndunum og í öðrum ríkjum V.-Evrópu var ákveðið, að ákvæðum um gengisskráningu íslensku krónunnar í lögum um Seðlabanka Íslands verði breytt.
3. Aðgerðir til að styrkja stjórnþæki Seðlabankans. Í þeim tilgangi að efla möguleika Seðlabankans til þess að hafa áhrif á gengi krónunnar með markaðsaðgerðum er nauðsynlegt að efla stjórnþæki hans í peningamálum, ekki síst áhrif hans á þróun vaxta á skammtímamarkaði. Efling stjórnþækja Seðlabankans hefur verið til umfjöllunar í nefnd, sem vinnur að endurskoðun á lögum um bankann. Þar til að niðurstaða hennar liggur fyrir og til þess að freista þess að byggja upp traustan skammtímamarkað sem fyrst mun ríkissjóður draga eftir megni úr yfirdrætti sínum í Seðlabankanum. Jafnframt verður leitað leiða til að fyrirgreiðsla Seðlabank-

- ans við ríkissjóð verði í formi skuldarviðurkenninga með markaðsvöxtum, sem bankinn gæti síðan selt á markaði.
4. Einföldun á gengisvog. Í þáverandi gengisvog voru sautján gjaldmiðlar, þar sem vægi hvers þeirra réðst af mikilvægi hans í vöruskiptum þjóðarinnar. Til að undirstrika, að verið sé að leggja grunninn að tengingu íslensku krónunnar við ECU, var ákveðið, að frá næstu áramótum verði gengisvoginni breytt þannig, að í henni verði ECU, Bandaríkjadollar og japanskt yen. Þessi breyting tók gildi í byrjun nýs árs.

IV. ERLEND SAMSKIPTI OG LÁNAMÁL

Alþjóðastofnanir

Seðlabankinn á samskipti við ýmsar alþjóðastofnanir og erlendar fjármálastofnanir fyrir hönd íslenska ríkisins. Þessar stofnanir eru Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn (IMF), Alþjóðabankinn og systurstofnanir hans (World Bank Group), Efnahags- og framfarastofnunin (OECD), norrænu seðlabankarnir og Alþjóðlegi greiðslubankinn (BIS) auk fjölmargra fjármálastofnana, sem stunda alþjóðleg fjármagnsviðskipti.

Stjórn Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans

Á árinu 1991 var Jóhannes Nordal aðalfulltrúi fyrir Íslands hönd í sjóðsráði Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Björn Friðfinnsson var varafultrúi. Finninn Markus Fogelholm lét af störfum sem aðalfulltrúi Norðurlandanna í stjórn sjóðsins 31. október 1991 og við tók Ingimundur Friðriksson. Ingimundur var varafultrúi frá 1. apríl, er hann tók við því starfi af Indriða H. Þorlákssyni. Nú gegnir Norðmaðurinn Jon Solheim stöðu varafultrúa.

Á árinu 1991 skipaði Jón Sigurðsson stöðu aðalfulltrúa í bankaráði Alþjóðabankans, en Friðrik Sophusson tók við stöðu varafultrúa af Ólafi Ragnari Grímssyni. Jónas Haralz lét af störfum sem aðalfulltrúi Norðurlandanna í bankastjórninni og við tók Norðmaðurinn Einar Magnusen. Jorunn Maehlum frá Noregi var varafultrúi.

Ársfundir Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans voru haldnir í október í Bangkok í Tælandi. Fundina sóttu fyrir Íslands hönd Jón Sigurðsson, Friðrik Sophusson, Jóhannes Nordal, Ólafur Ísleifsson, Sigurgeir Jónsson, Magnús Pétursson og Guðmundur Einarsson.

Starfsemi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins

Á árinu 1991 samþykkti stjórn Alþjóðagjaldeyrissjóðsins nýjar lánveitingar til 7 ríkja. Alls voru 50 ríki með samning um fyrirgreiðslu frá sjóðnum í lok ársins borið saman við 43 í árslok 1990. Þegar leið á árið, snerist starfsemi sjóðsins í vaxandi mæli um málefni lýðvelda fyrrverandi Sovétríkja. Í mars 1992 höfðu þau öll sótt um aðild að sjóðnum.

Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn gegnir enn sem fyrr mikilvægu hlutverki við að miðla þekkingu og reynslu um hagstjórn og fylgist með framvindu

efnahagsmála í aðildarríkjunum. Í nóvember heimsótti sendinefnd sjóðsins Ísland til að ræða við fulltrúa stjórnvalda og víða að sér upplýsingum um þróun efnahagsmála hér á landi.

Á árinu 1990 var gert samkomulag um stækkun á heildarkvótum sjóðsins og var það í nýnda sinn, sem það var gert. Samkomulagið gerir ráð fyrir, að heildarstærð sjóðsins aukist um 50% og verði um 140 milljarðar SDR, þegar hækkunin hefur gengið í gildi. Gert var ráð fyrir, að tilskilinn meirihluti aðildarlandanna samþykkti kvótastækkunina á árinu 1991, en Bandaríkjamenn hafa enn ekki staðfest hana fyrir sitt leyti. Vonir standa til, að hún fái staðfest á árinu 1992. Alþingi samþykkti hækkun á kvóta fyrir Íslands hönd í nóvember 1990, og verður kvóti Íslands 85,3 milljónir SDR eftir hækkun. Samkvæmt reglum sjóðsins skal endurskoða kvóta aðildarlandanna á fimm ára fresti til að tryggja, að hann hafi fjárhagslegt bolmagn til að sinna hlutverki sínu, eftir því sem efnahagssumsvif í heiminum aukast. Ráðgert er, að næsta endurskoðun á kvótum sjóðsins fari fram á árinu 1993.

Vanskil einstakra ríkja gagnvart Alþjóðagjaldeyrissjóðnum hafa færst í vöxt á umliðnum árum. Er hér um erfitt vandamál að ræða. Hefur verið lagt til, að stofnskrá sjóðsins verði breytt á þann veg, að hægt verði að svipta aðildarlönd atkvæðisrétti, efni þau ekki skuldbindingar sínar gagnvart sjóðnum. Gert er ráð fyrir, að þessi tillaga verði samþykkt samhliða kvótahækkuninni.

Aðildarríki Alþjóðagjaldeyrissjóðsins voru 156 að tölu í lok árs 1991, eftir að Albanía gerðist aðildarríki á árinu 1991. Í mars 1992 höfðu borist aðildarumsóknir frá öllum fimmtán lýðveldum fyrrverandi Sovétríkja eins og fyrr segir og einnig frá Marshallleyjum og Míkrónesíu.

Efnahagslægðin, sem hófst í heimsbúskapnum á seinni hluta árs 1990, teygði sig fram á árið 1991 og einkenndi efnahagsþróun á því ári. Hagvöxtur í iðnríkjum var yfirleitt lítill, og setti það svip á erlenda lánamarkaði. Skilyrði í efnahagsumhverfi atvinnulífs breyttust til betri vegar á seinni hluta árs 1991, aðallega sökum lægri vaxta vegna tilslakana í stjórnun peningamála, en áhrifin til aukins hagvaxtar létu á sér standa. Skammtímaþextir í Bandaríkjunum lækkuðu verulega á árinu, langtímaþextir leituðu upp á við á fyrri hluta ársins, en fóru svo lækkandi að nýju. Þróunin var áþekk í Japan, Bretlandi og Kanada. Í Þýskalandi og Frakklandi hækkuðu skammtímaþextir á árinu. Langtímaþextir í þessum löndum voru lægri í lok ársins 1991 en við upphaf þess, en sveifluðust töluvert á árinu. Þrátt fyrir nokkra óvissu á er-

Erlendar lántökur ríkissjóðs

lendum lánamörkuðum urðu ekki teljandi breytingar á lánamögu-
leikum og kjörum ríkissjóðs og annarra innlendra aðila, sem taka er-
lend lán.

Á árinu 1991 nam hrein erlend lántaka ríkissjóðs 6,5 ma.kr. á ársloka-
gengi. Í lánsfjárlögum fyrir árið 1991 og í lögum um breytingu á láns-
fjárlögum fyrir það ár var veitt heimild fyrir 12,8 ma.kr. lántöku er-
lendis. Hluti þeirrar heimildar var nýttur í byrjun árs 1992 til að
greiða upp yfirdrátt ríkissjóðs í Seðlabankanum vegna ársins 1991.
Ennfremur var heimildin nýtt til að draga á erlent veltilán í lok ársins
1991 að fjárhæð um 5 ma.kr.

Lánsfjárförf ríkissjóðs var að öðru leyti mætt með aukinni útgáfu
skammtíma vaxla á erlendum markaði, og því til viðbótar var stofnað
til tveggja einkaútgáfa á árinu. Fyrri einkaútgáfan að fjárhæð 30
milljónir Bandaríkjadala fór fram í ágúst fyrir milligöngu S.G. War-
burg í London. Lánstíminn er fjögur og hálf ár og ber lánið breyti-
lega vexti, sem miðast við 0,15% álag ofan á sex mánaða millibanka-
vexti í London (LIBOR). Vaxtagreiðslur eru tvisvar á ári, og lánið
endurgreiðist í einu lagi í lok lánstímans. Um miðjan desember var
stofnað til seinni útgáfunnar að fjárhæð 15 milljónir Bandaríkjadala.
Milligöngu hafði Manufacturers Hanover Trust Company í London.
Lánið er til 5 ára og hefur á móta ákvæði, að því er varðar vaxta- og
endurgreiðslu, og ber jafnframt breytilega vexti, en álagið er eilítlu
hærra en á hinni útgáfunni, enda lánstíminn lengri. Útgáfunar gáfu
svigrúm til þess að færa niður heildarupphæð útistandandi skamm-
tíma vaxla erlendis. Má telja lánskjör þessi tiltölulega hagstæð fyrir
ríkissjóð miðað við ríkjandi aðstæður á erlendum lánamörkuðum.

Frá árinu 1985 hefur ríkissjóður gefið út skammtíma vaxla á erlendum
lánamarkaði. Nú er hámarksfjárhæð þessarar útgáfu 250 milljónir
dollara. Reynslan af víxlaútgáfunni er góð, og hafa vextir verið lægri
en af öðrum lánnum eða um 0,08% undir millibankavöxtum í London
að meðaltali. Á árinu 1991 voru að jafnaði um 225 milljónir Benda-
ríkjadollara útistandandi í víxlum, sem er jafnvirði um 12,5 ma.kr. á
árslokagengi og samsvarar til um 19% af erlendum skuldum ríkis-
sjóðs.

Bandarísku fyrirtækin Standard & Poor's og Moody's Investors Ser-
vice eru meðal þeirra helstu sem meta lánshæfi skuldara. Mat þeirra
ræður miklu um þau kjör, sem lántökum bjóðast á fjármagns-
mörkuðum. Þau gefa í meginatriðum tvenns konar lánshæfisein-
kunnir. Gildir önnur fyrir víxlaútgáfu á erlendum skammtíma mark-
aði og hin fyrir langtímaskuldir. Standard & Poor's gaf ríkissjóði

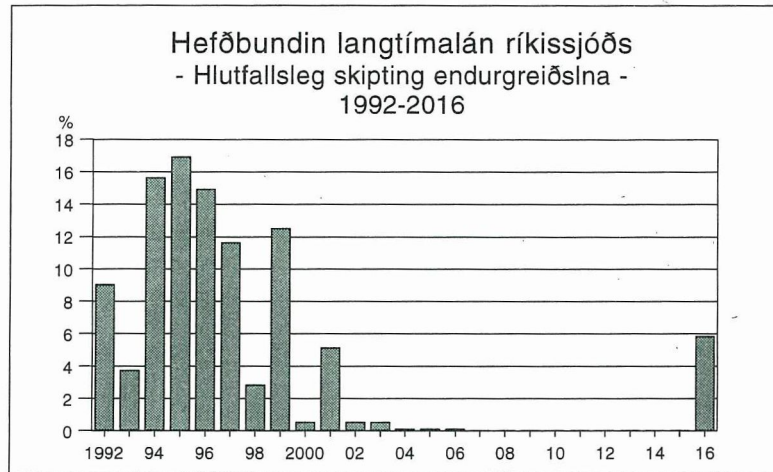
næsthæstu einkunn sína (A-1) fyrir erlendu víxlaútgáfuna og Moody's gaf ríkissjóði sína bestu einkunn, sem auðkennd er með P-1. Á árinu 1989 tilkynnti Standard & Poor's, að ríkissjóður fengi einkunnina A1 fyrir langtímaskuldbindingar sínar, og Moody's fylgdi í kjölfarið og veitti einkunnina A2. Þessar einkunnir eru sambærilegar og hafa ekki tekið neinum breytingum á þeim tíma, sem síðan er liðinn. Standard & Poor's staðfesti einkunn sína fyrir Ísland í mars 1991, og Moody's gerði slíkt hið sama í október sama ár. Fyrirtækin munu áfram fylgjast með efnahagsmálum hér á landi og birta opinberlega álit sitt. Það er því ljóst, að stjórn efnahagsmála hér á landi hefur nú beinni áhrif á lánskjörin, sem ríkissjóði standa til boða erlendis, en áður fyrr.

Í árslok 1991 voru erlendar skuldir ríkissjóðs jafnvirði tæplega 66 milljarða króna. Um 49% skuldanna voru í Bandaríkjadöllum, rúmlega 10% í japönskum yenum og 41% í ýmsum Evrópugjaldmiðlum eins og sést á töflu IV.1.

Tafla IV.1. Gjaldmiðlasamsetning erlendra skulda ríkissjóðs.

	Árslok 1989 %	Árslok 1990 %	Árslok 1991 %
<i>Fastir vextir:</i>			
Bandaríkjadollarar	3,5	2,0	7,5
Sterlingspund	6,8	7,1	6,3
Svissneskir frankar	6,6	7,5	0,9
Franskir frankar	1,0	1,0	6,1
Japönsk yen	11,4	10,6	1,1
Þýsk mörk	17,1	16,5	14,4
Hollensk gyllini	2,2	1,7	10,5
ECU	6,2	6,3	5,7
Aðrir gjaldmiðlar	0,1	0,1	0,0
Alls	54,9	52,8	52,4
<i>Breytilegir vextir:</i>			
Bandaríkjadollarar	37,9	40,1	41,2
Svissneskir frankar	0,9	0,9	0,8
Þýsk mörk	6,2	6,2	5,6
Alls	45,1	47,2	47,6
Samtals	100,0	100,0	100,0

Um 52% erlendra skulda ríkissjóðs voru með föstum vöxtum. Hlutfall skulda, sem bera breytilega vexti, hefur farið vaxandi á undanförunum árum. Þegar líða tók á árið 1991, urðu vextir í Bandaríkjunum sögulega séð mjög lágir, og því eðlilegt að færa sér það í nyt. Útgáfa skammtíma víxla á erlendum lánamarkaði var aukin nokkuð á árinu, og meðaltal heildarupphæðar útistandandi víxla var töluvert herra en árið á undan. Auk þess var efnt til vaxtaskipta á hluta lang-

tímaskulda, sem bera breytilega vexti, í því augnamiði að tryggja lága vexti það sem eftir lifir lánstímans. Með þessu er dregið úr áhættu, sem fylgir breytilegum vöxtum á langtímaskuldbindingum.

Eins og sjá má á töflu VI.1. hér að framan jókst hlutdeild Bandaríkjadollars í erlendum skuldum ríkissjóðs, og á það rætur að rekja til erlendra lántöku í árslok, sem áður var getið.

Lántökur ríkisstofnana með ríkisábyrgð

Í lánsfjárlögum fyrir árið 1990 var fyrst kveðið svo á, að stofnunum með ríkisábyrgð á skuldbindingum sínum var gert skylt að kynna lántökuáform sín fyrir Seðlabanka Íslands og leita eftir samþykki hans í umboði fjármálaráðuneytisins á kjörum og skilmálum. Er þetta samráð nú bundið í lögum um Lánasýslu ríkisins.

Á árinu 1991 gerðu átta aðilar, sem njóta ríkisábyrgðar, samninga um lán við erlenda aðila. Heildarfjárhæð þessara lána var um 13,2 ma.kr. á árslokagengi, og var langstærsti hluti þeirra í Bandaríkjadollurum, en afgangurinn í þýskum mörkum, japönskum yenum og ECU. Opinbert skuldabréfaútboð Landsvirkjunar á liðnu vori vó þungst í þessu sambandi og nam ríflega helmingi fjárhæðarinnar. Önnur lán voru ýmist fjölbankalán eða lán einnar stofnunar.

Endurgreiðslur ríkissjóðs af erlendum lánum

Myndin hér að ofan sýnir endurgreiðslur á langtímalánum ríkissjóðs. Við nýjar lántökur er miðað við, að endurgreiðslur falli ekki með óeðlilegum þunga á einstök ár. Myndin sýnir, að endurgreiðslur verða mjög litlar á árinu 1993, en þær verða talsverðar á árinu 1992 og frá 1994 til 1997.

V. UMSJÁ SJÓÐA OG ÝMIS STARFSEMI FYRIR RÍKISSJÓÐ

Ríkisábyrgðasjóður

Starfsemi Ríkisábyrgðasjóðs, sem er hluti af Lánasýslu ríkisins, var með svipuðu sniði og árið áður. Veittar voru all margar nýjar ábyrgðir, en ef undan er skilin útgáfa húsbrefa, var ekki um mjög háar fjárhæðir að ræða. Haldið var áfram afgreiðslu ábyrgða á skuldbreytingalán loðdýrabænda, og voru alls veittar ábyrgðir á 172 lán 44 bænda, samtals að fjárhæð 98 m.kr. Alls höfðu við lok sl. árs verið veittar ábyrgðir á skuldbreytingalán að fjárhæð um 250 m.kr. Veitt var ábyrgð á lán, sem Vatnsleysustrandarhreppur tók til landakaupa, lán, sem Minjavernd tók til skuldbreytingar eldri lána, og lán að fjárhæð 250 m.kr., sem Síldarverksmiðjur ríkisins tóku vegna greiðsluferfiðleika. Auk þessa nam útgáfa húsbrefa, sem tryggð eru með ríkisábyrgð, alls 14.824 m.kr. á árinu, og Byggingarsjóður verkamanna gaf út skuldabréf, tryggð með einfaldri ábyrgð ríkissjóðs, að fjárhæð 13 m.kr. Heildarfjárhæð nýrra ábyrgða á árinu nam því 15.290 m.kr.

Heildarfjárhæð skráðra ríkisábyrgða nam 59.297 m.kr. í árslok 1991 og hækkaði á árinu um 20.224 m.kr. Eins og áður hefur komið fram er hér þó aðeins um hluta ríkisábyrgða að ræða, þar eð ekki eru taldar eigendaábyrgðir ríkissjóðs á skuldbindingum ýmissa stofnana svo sem banka og ríkisfyrirtækja.

Greiðslur, sem féllu á Ríkisábyrgðasjóð á sl. ári, voru með meira móti. Kröfur, sem á sjóðinn féllu, námu alls 492,4 m.kr., en endurgreiðslur frá skuldurum námu 313,2 m.kr., svo að nettógreiðslur urðu 179,1 m.kr. Nettógreiðslur úr sjóðnum hafa ekki orðið hærri síðan árið 1986. Hér fer á eftir yfirlit yfir innlausn krafna og endurgreiðslur frá skuldurum árin 1986-1991.

*Tafla V.1. Innleystar kröfur og endurgreiðslur til
Ríkisábyrgðasjóðs.
(Í millj. kr.)*

	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Innleystar kröfur	635,8	229,0	304,1	410,6	585,6	492,4
Endurgreiðslur frá skuldurum	356,3	219,1	221,3	364,3	465,0	313,2
	279,5	9,9	82,8	46,3	120,6	179,2

Ábyrgðadeild fiskeldislána

Meginhluti þeirra greiðslna, sem á sjóðinn féllu á sl. ári, var vegna fiskeldis, samtals 150 m.kr. Einnig varð sjóðurinn að leysa til sín nokkrar kröfur vegna hitaveitna.

Eins og áður hefur komið fram var stofnuð deild við Ríkisábyrgðasjóð á árinu 1990, Ábyrgðadeild fiskeldislána, sem tók við hlutverki Tryggingarsjóðs fiskeldislána. Nokkur eftirspurn var eftir ábyrgðum frá deildinni, en aðeins var veitt ein ný ábyrgð og önnur hækkuð. Eins og getur hér að framan urðu veruleg töp vegna ábyrgða, sem deildin hefur yfirtekið. Alls urðu 6 fiskeldisfyrirtæki gjaldþrota á sl. ári og má ætla, að tap deildarinnar vegna þeirra nemi um 205 m.kr., en þess ber að geta, að kröfur eru ekki allar komnar fram. Við árslok voru í gildi ábyrgðir vegna 5 fyrirtækja, samtals að fjárhæð um 107 m.kr. Eitt þessara fyrirtækja er þegar orðið gjaldþrota.

Orkusjóður

Starfsemi Orkusjóðs var með minnsta móti á sl. ári, en með svipuðu sniði og verið hefur. Lögum samkvæmt er sjóðnum ætlað að veita lán til jarðhitaleitar, til hitaveitna og til einkarafstöðva. Einnig hafa farið um sjóðinn framlög úr ríkissjóði til styrkingar dreifikerfa í sveitum og til sveitarafvæðingar. Á sl. ári veitti sjóðurinn alls 3 lán til jarðhitaleitar og einkarafstöðva, samtals að fjárhæð 13 m.kr. Framlög á fjárlögum til sjóðsins námu alls 130 m.kr. Vaxtatekjur sjóðsins námu 14 m.kr. á árinu, en vaxtagjöld urðu 26 m.kr. Styrkveitingar úr Orkusjóði námu alls um 48 m.kr. á árinu og skiptust eins og sýnt er á yfirlitinu hér á eftir.

Tafla V.2. Styrkveitingar Orkusjóðs 1991.
(Í millj. kr.)

Styrkveitingar skv. 74. gr. Orkulaga:

Til Rafmagnsveitna ríkisins:

Sveitarafvæðing	9,3	
Styrkveiting dreifikerfa í sveitum	28,5	37,8

Til Orkubús Vestfjarða:

Sveitarafvæðing	7,3	
Styrking dreifikerfa í sveitum	0,6	7,9
		45,7

Aðrar styrkveitingar:

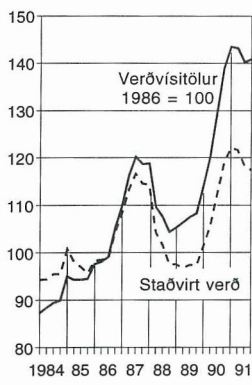
Til Héraðsnefndar Dalasýslu	2,5	
Til Ljóstæknifélags Íslands	0,1	2,6
		46,3

Hafnabótasjóður

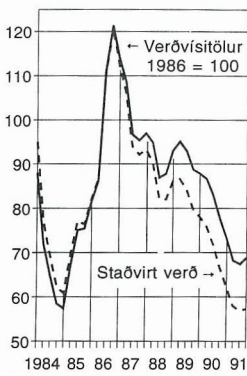
Lánveitingar Hafnabótasjóðs námu 297 m.kr., og voru veitt alls 15 lán. Styrkveitingar til hafnarframkvæmda voru 18 talsins, samtals 27 m.kr., og þrjár vegna tjóna á hafnarmannvirkjum, samtals 17 m.kr. Alls námu því styrkveitingar 44 m.kr. á árinu. Á árinu tók sjóðurinn

Verðjöfnunarsjóður sjávarútvegsins

Botnfiskur án ísfisks Verð í SDR

Pilluð rækja Verð í SDR

lán að fjárhæð 275 m.kr. hjá Endurlánum ríkissjóðs, og var það endurlánað til hafnargerðar í Sandgerði. Framlag til sjóðsins á fjárlögum 1991 nam 50 m.kr. og vaxtatekjur urðu 42 m.kr., en vaxtagjöld 19 m.kr.

Árið 1991 var annað starfsár Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins, en sjóðurinn var stofnaður með lögum frá Alþingi frá 15. maí 1990. Meginhlutverk sjóðsins er að draga úr áhrifum verðsveiflna sjávarafurða á þjóðarbúskapinn. Mjög reyndi á þetta hlutverk á liðnu ári. Verðlag á helstu botnfiskafurðum tók að hækka mjög upp úr miðju ári 1990. Þannig var meðalverð botnfiskafurða, staðvirt með vísitölu smásöluverðs viðskiptalandanna, komið á svipað stig þá um haustið og það hafði verið haustið 1987, en þá hafði verðlag ekki verið hærra árum saman. Hófst inngreiðslur verðjöfnunar á allan útflutning unninna og óunninna botnfiskafurða 1. ágúst 1990. Verðlag hækkaði síðan hægt og bítandi allt fram á vorið 1991, þegar það náði hámarki, en fór síðan hægt lækkandi út árið 1991. Þá var staðvirt meðalverð á botnfiskframleiðslu, annarri en ísfiski, í marsmánuði 1991 4,5% hærra en það var hæst í ágústmánuði 1987, en þá var verðlag á sjávarafurðum, þ.m.t. botnfiskafurðum, hærra en það hafði lengi verið eins og að framan segir.

Inngreiðsluhlutfall verðjöfnunar var ákveðið 4,5% fyrir janúarmánuð 1991, fór upp í 5% í apríl, en upp frá því lækkaði hlutfallið frá mánuði til mánaðar samhliða verðlækkuninni, sem varð, allt fram til desember, þegar inngreiðsluhlutfallið var ákveðið 1,5%.

Yfirstandandi fiskveiðiár hófst 1. september 1991 og stendur til loka ágústmánaðar 1992. Aflhámark helstu nytjastofna hefur verið ákveðið mun lægra en á undanförunum árum. Þótti því stjórnvöldum bera nauðsyn til að fella niður greiðslur til Verðjöfnunarsjóðs á útflutning frá og með 1. janúar 1992. Var það gert með lögum frá Alþingi frá 17. desember sl. Skal þessi ákvörðun gilda út fiskveiðiárið.

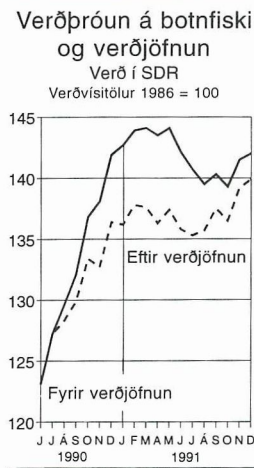
Þótt verðlag á botnfiskafurðum hafi verið svo hátt sem raun ber vitni, var því ekki til að dreifa um aðrar sjávarafurðir. Verðlag á mjöli og lýsi var slakt mestallt árið, þótt lítillaga rættist úr undir lok ársins. Miklir erfiðleikar hafa verið í rækjuíðnaðinum vegna stöðugt lækkandi verðlags á frystri, pillaðri rækju. Hefur verðið fallið linnulítið allt frá síðari hluta árs 1987. Sem dæmi má nefna, að staðvirt verð á pillaðri rækju er nú nærfellt helmingi lægra en það var á árinu 1986, en þá var verðið reyndar mjög hátt. Um síðustu áramót var enn ekki séð fyrir endann á verðlækkuninni. Miklar verðjöfnunartekjur féllu til rækjureiknings Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins á árunum 1986-

88, enda var verð á pillaðri rækju mjög hátt árin 1986 og 1987. Þegar verðlag tók verulega að lækka síðla sumars 1988, var tekið til við að greiða út verðbætur til rækjuframleiðenda. Greitt var út á framleiðslu árunna 1988, 1989 og 1990, allt þar til að innstæðuna á rækjureikningi Verðjöfnunarsjóðs þraut. Alls námu útgreiddar verðbætur á pillaða rækju um 735 m.kr. á árunum 1988-1991.

Verð á hörpuðisk hefur verið í þokkalegu meðallagi á liðnu ári. Lítils háttar inngreiðsla var þó ákveðin í byrjun ársins, og greiddust inn á reikninga hörpuðiskframleiðenda um 2,0 m.kr.

Í töflu V.3. er sýnt verðjöfnunarhlutfall á botnfiskafurðir á tímabilinu janúar til desember 1991. Einnig er rakin þróun verðlags helstu sjávarafurða.

Tafla V.3. Inngreiðsluhlutfall á botnfiskafurðir og hörpuðisk, verðþróun botnfiskafurða, mjöl- og lýsisafurða og rækju.

	Inngreiðslu- hlutfall ¹⁾		Verðvísitölur 1991 1986 = 100			Staðvirt verð 1991 ²⁾ 1986 = 100		
	Botn- fiskur ³⁾	Hörpu- diskur	Botn- fiskur ³⁾	Rækja pilluð	Mjög & lýsi	Botn- fiskur ³⁾	Rækja pilluð	Mjöl & lýsi
Jan.	4,5	1,0	142,7	73,6	122,4	121,4	62,7	104,2
Feb.	4,2	1,0	143,9	74,1	122,1	122,1	62,9	103,6
Mars	4,5	1,0	144,1	72,2	119,8	122,7	61,5	102,0
Apríl	5,0	1,0	143,5	69,7	122,3	122,1	59,3	104,1
Maí	4,6	–	144,1	68,4	123,8	122,3	58,0	105,1
Júní	4,4	–	142,1	66,7	125,7	120,7	56,6	106,8
Júlí	3,8	–	140,7	66,7	125,2	119,2	56,5	106,1
Ágúst	2,7	–	139,4	67,3	118,6	117,7	56,8	100,2
Sept.	2,0	–	140,4	68,4	120,6	118,0	57,5	101,4
Okt.	2,0	–	139,4	68,2	125,3	116,6	57,1	104,9
Nóv.	1,6	–	141,5	68,9	135,2	117,8	57,3	112,5
Des.	1,5	–	142,2	69,2	135,3	117,7	57,3	112,0

1) Hlutfall af fob-verði.

2) Staðvirt er með vísitölu smásöluverðs viðskiptalanda.

3) Botnfiskur án ísfisks.

Í Verðjöfnunarsjóði sjávarútvegsins er miðað við útflutningsdagsetningu, þegar verðjöfnun er lögð á. Í töflu V.4. er sýnd verðjöfnun á árunum 1990-91. Á árinu 1991 nam verðjöfnun á botnfiskafurðir alls 2.065 m.kr., þ.a. 1.770 m.kr. vegna unninna botnfiskafurða og 295 m.kr. vegna óunnins botnfisks. Um 2,0 m.kr. féllu til hörpuðiskdeildar. Ekki var verðjöfnun í öðrum deildum á árinu 1991.

Tafla V.4. Verðjöfnun eftir útflutningsári í Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins og verðbótagreiðslur eftir framleiðsluárum úr Verðjöfnunarsjóði fiskiðnaðarins.

Allar tölur í m.kr.	1990		1991	
	Verð- jöfnun	Verð- bætur	Verð- jöfnun	Verð- bætur
<i>Verðjöfnunarsjóður sjávarútvegsins</i>				
Unninn botnfiskur	425	–	1.770	–
Óunninn botnfiskur	123	–	295	–
Hörpudiskdeild	–	–	2	–
Aðrar deildir	–	–	–	–
<i>Verðjöfnunarsjóður fiskiðnaðarins</i>				
Rækjareikningur	0	190	–	–
Aðrir reikningar	0	–	–	–
Samtals	548	190	2.067	–

Í ársbyrjun 1991 námu innstæður á reikningum Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins alls 941,9 m.kr., þ.a. nam stofnfé frá Verðjöfnunarsjóði fiskiðnaðarins 533,6 m.kr. Innstæður í botnfiskeildum námu alls 405 m.kr. í byrjun árs, en á árinu greiddust inn samtals 1.888,8 m.kr., sem skiptust þannig, að 1.617,3 m.kr. greiddust inn á deild

Tafla V.5. Innstæður og sjóðshreyfingar Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins 1. janúar til 31. desember 1991.

Aðeins sýndar hreyfingar í virkum deildum.
(Í m.kr.)

	Innstæður 01.01.91	Inngr./útr. nettó	Vaxta- tekjur ¹⁾	Gengis- munur ²⁾	Innstæður 31.12.91
Botnfiskafurðir, unnar	313,4	1.617,3	90,8	25,1	2.046,6
Botnfiskafurðir, óunnar	91,6	269,7	18,1	2,8	382,2
Hörpudiskdeild	0	1,8	0,1	0	1,9
Skiptir reikningar	405,0	1.888,8	109,0	27,9	2.430,7
Óskiptur reikningur ...	533,6	–39,8	40,6	7,2	541,6
Þ.a. v/rækju	36,4	–35,5	2,2	1,0	4,1
Þ.a. v/freðfisks	27,8	0	2,2	0,4	30,3
Þ.a. v/humars	271,4	0	21,1	3,5	295,8
Þ.a. v/saltfisks	129,3	0	10,1	1,6	141,0
Þ.a. v/hörpudisks	17,1	0,5	1,3	0,2	19,1
Þ.a. v/skreiðar	23,0	–4,8	1,4	0,3	19,9
Þ.a. v/mjöls og lýsis ..	28,9	0	2,2	0,4	31,4
Rekstur	3,3	9,9	0	0,0	13,2
Samtals	941,9	1.858,9	149,6	35,1	2.985,5

1) Meðalvextir á árinu 1991 voru 7,9% þ.a.

2) Sjóðurinn er varðveittur í SDR-reikningseiningum.

unninna botnfiskafurða og 269,7 m.kr. inn á óunninn botnfisk. Lokið var við að greiða verðbætur á rækjuframleiðslu áráanna 1988-1990 eins og innstæða á rækjureikningi hrökk til. Alls námu afgreiddar verðbætur til rækjuframleiðenda rúmlega 40 m.kr. Lokið var við að greiða verðbæturnar, sem ákveðið hafði verið að greiða út á skreiðarframleiðslu áráanna 1981-83, en greiddar voru út 4,8 m.kr. í þessu skyni. Inngreiddar verðbætur á hörpudiskreikninga námu samtals 2,5 m.kr. Um áramót nam ógreidd verðjöfnun á útfluttar botnfiskafurðir um 295 m.kr.

VI. ÝMSIR ÞÆTTIR Í STARFSEMI BANKANS OG LAGABREYTINGAR

Breyting á lágmarks- tíma verðtryggingar og ýmsar lagabreytingar

Hinn 1. janúar 1991 tók gildi auglýsing Seðlabankans frá 21. desember 1990 um, að lágmarkstími verðtryggðra spariskírteina og útlána, sbr. 3. tölulið 1. mgr. 39. gr. laga nr. 13/1979 („Ólafslaga“), skuli lengdur um eitt ár, þ.e. úr tveimur árum í þrjú ár. Verðtrygging til skemmri tíma en þriggja ára hefur því verið óheimil frá þeim tíma.

Fellt er úr lögum um viðskiptabanka (nr. 86/1985) ákvæði þess efnis, að allt hlutfé viðskiptabanka skuli vera í íslenskri eigu. Í stað þess er nú í lögnum vísað til ákvæða laga um fjárfestingu erlendra aðila í atvinnurekstri (nr. 34/1991), en þar er heimilað, sbr. 4. gr. þeirra laga, að erlendir aðilar megi eiga allt að 25% hlutfjár í íslenskum viðskiptabönkum, sem reknir eru af hlutfélögum.

Lögum um sparisjóði (nr. 87/1985) er breytt á þann hátt, að nú geta erlendir ríkisborgarar, sem eiga lögheimili hér á landi samfelld í a.m.k. eitt ár, verið stofnendur sparisjóða og sparisjóðsaðilar, enda uppfylli þeir önnur lagaskilyrði.

Sú breyting er gerð á lögum um verðbréfaviðskipti og verðbréfasjóði (nr. 20/1989), að nú er leyfi til verðbréfamíðlunar ekki lengur háð því, að umsækjendur hafi íslenskan ríkisborgararétt eða ríkisborgararétt í öðru Norðurlandaráki til þess að geta öðlast leyfi til verðbréfamíðlunar. Nú getur ríkisborgari frá ríki utan Norðurlandanna einnig fengið leyfi til verðbréfamíðlunar, enda hafi hann átt lögheimili hér á landi í a.m.k. eitt ár.

Viðauki við lög um Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins

Í desember 1991 er lögum um Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins (nr. 39/1990) breytt á þann veg, að ekki skal inna af hendi greiðslur til sjóðsins vegna útflutnings á tímabilinu 1. janúar 1992 til 31. ágúst 1992. Ástæða þessara tímabundnu aðgerða eru rekstrarerfiðleikar þeir, sem sjávarútvegurinn stendur frammi fyrir.

Gjaldeyrismál

Í ársskýrslu Seðlabankans fyrir árið 1990 eru rakin helstu atriði reglugerðar nr. 312/1990, um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála, sem tók gildi 1. sept. 1990. Hinn 15. des. sama ár gengu í gildi sérstakar reglur

Seðlabankans um viðskipti með verðbréf í erlendri mynt. Með þeim breytingum, sem á urðu með hinni nýju reglugerð og fjórum auglýsingum Seðlabankans um tiltekna þætti gjaldeyrisviðskipta, urðu þáttaskil í skipan gjaldeyris- og viðskiptamála. Innan ramma laga nr. 63/1979 var mörkuð braut að því meginmarkmiði að afnema höft í gjaldeyrisviðskiptum. Öllu frelsi hljóta þó ætíð að fylgja skyldur, svo að það fái staðist. Í reglugerðinni og auglýsingum Seðlabankans er lögð rík áhersla á upplýsinga- og tilkynningaskyldu á sviði tiltekinnna fjármagnsflutninga vegna hagskýrslugerðar og stjórnunar.

Rýmkun á gjaldeyrisreglunum árið 1990 hefur ekki valdið umtalsverðum áhrifum á fjármagnshreyfingar til og frá landinu. Af sjálfu leiðir, að í kjölfar gildistöku reglugerðar nr. 312/1990 hafa orðið breytingar á starfsemi og starfsháttum gjaldeyriseftirlits Seðlabankans. Starfsfólki hefur fækkað og áherslur starfsins beinast að söfnun upplýsinga um eðli fjármagnshreyfinga í gjaldeyrisviðskiptum og á þeim sviðum, sem tilkynningarskyld eru samkvæmt ákvæðum reglugerðarinnar og þeim starfsreglum, sem Seðlabankinn hefur sett. Í nánustu framtíð hljóta að verða gerðar ríkar kröfur til öryggis í vinnubrögðum og til áreiðanleika upplýsinga í tölvukerfi gjaldeyrisviðskipta dag hvern.

Viðskiptaráðherra hefur lagt fram á Alþingi frumvarp til laga um breytingu á lögum um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála, nr. 63 31. maí 1979. Frumvarpið varðar breytingu á 4. gr. laganna og með því er lagt til, að sölu- og skilaskylda erlends gjaldeyris verði ekki fastákveðin í lögum, heldur verði viðskiptaráðherra heimilað að ákveða, hvaða reglur skuli gilda á því sviði. Samþykkt frumvarpsins er talin forsenda þess, að hefja megi uppbyggingu gjaldeyrismarkaðar hér á landi.

Í nóvember 1991 skipaði viðskiptaráðherra vinnuhóp til að semja drög að frumvarpi til laga um gjaldeyrismál og reglugerð um sama efni. Vinnuhópnum er ætlað að ljúka störfum eigi síðar en í mars 1992. Því frumvarpi, ef að lögum verður, er ætlað að leysa af hólmi lög nr. 63/1979 og er gert ráð fyrir, að ný reglugerð komi í stað reglugerðar nr. 312/1990.

Með lögum nr. 34/1991, um fjárfestingu erlendra aðila í atvinnurekstri, sem gefin voru út 25. mars 1991, er sú skylda á lögð að tilkynna Seðlabanka Íslands, gjaldeyriseftirliti, alla slíka erlenda fjárfestingu hérlendis jafnskjótt og samningur eða ákvarðanir þar að lútandi liggja fyrir. Þau ákvæði, er þetta varðar, er að finna í 5. gr. laganna. Seðlabankanum er gert að birta fyrri hluta hvers árs upplýsingar um fjárfestingu erlendra aðila í atvinnurekstri hérlendis næsta ár á undan ásamt upplýsingum um heildarfjárfestingu erlendra aðila eftir atvinnugreinum.

Ákvæði til bráðabirgða samkvæmt þessum lögum kveður á um tilkynningarskyldu fjárfestingar erlendra aðila, sem átt hefur sér stað samkvæmt heimildum eldri laga. Tilkynningum þar að lútandi þar að skila til Seðlabanka Íslands, gjaldeyriseftirlits, innan þriggja mánaða frá gildistöku hinna nýju laga.

Verulegur misbrestur varð á, að sú tímasetning stæðist, sem sett var með ákvæðum til bráðabirgða. Með fáum undantekningum tóku lögskyldar tilkynningar ekki að berast Seðlabankanum fyrir en að undangengnum sérstökum auglýsingum í blöðum og bréflögum upplýsingum, sem Seðlabankinn sendi þeim aðilum, sem talið var að málið varðaði. Eðlilegt getur talist, að sú löggjöf, sem hér um ræðir, hafi þurft nokkru lengri aðlögunartíma en ætlað var, en vænta verður þess, að aðlögunartíma sé nú lokið, svo að héðan í frá megi treysta því, að tilkynningarskyldu verði fullnægt á lögboðinn hátt.

*Tilkynnt fjárfesting erlendra aðila í atvinnurekstri hérlendis
31. desember 1991.*

Skipt eftir atvinnugreinum og fyrir og eftir 25. mars 1991, þúsundir króna.

	Samtals hlutafé eða annað eigið fé viðkomandi fyrirtækja	Hlutfjárframlag eða annað framlag erlendra aðila		Samtals framlag erlendra aðila	
		fyrir 25/3/91	eftir 25/3/91	þús.kr.	%
Verslun,					
þjónusta	4.337.810	1.411.000	68.992	1.479.992	34,12
Iðnaður	5.469.449	3.930.060	47.316	3.977.376	72,72
Útgerð, fiskvinnsla	18.693	4.758		4.758	25,46
Fiskeldi	195.425	78.188		78.188	40,01

Tekið skal fram, að af þeirri fjárhæð, sem fellur undir iðnað, vegur þyngst eigið fé Íslenska Álfélagsins hf. eða kr. 3.094.120 þúsund.

Seðlar og mynt

Í árslok voru seðlar og mynt í umferð 3.703,8 mrð.kr. og höfðu aukist um 5,2% á árinu. Árið áður var aukningin 5,3% og árið 1989 13,1%. Tafla 16 í töflusafni sýnir skiptingu seðla og myntar eftir stærðum í árslok 1988-1991.

Þrjár og hálf millj. stk. 100 króna seðla voru pantaðar á árinu, kostnaðarverð var 19,4 m.kr. eða kr. 5,53 á seðil. Af mynt voru slegnar tvær millj. stk. af 5 króna mynt með ártalinu 1992, kostnaðarverð var 6,7 m.kr. eða kr. 3,34 á stk.

Seðlagreiningardeild bærust til vinnslu 14,4 millj. seðla á árinu samtals að fjárhæð 16.702 m.kr., en í mynttalningu voru taldar 34,3 millj. stk. að fjárhæð 641,6 m.kr.

Á árinu var tekin í notkun seinni seðlagreiningarvélin af tveimur

tölvustýrðum vélum, sem pantaðar voru árið 1990. Við vélina er tengdur seðlatætarei, sem eyðir jafnharðan öllum ónothæfum seðlum, og hefur brennslu slíkra seðla þar með verið hætt. – Eins og áður hefur verið greint frá voru á árinu 1989 teknar í notkun nýjar mynttalningar- og pökkunarvélar, sem pakka mynt í rúllur og síðan 10 rúllum í plastumbúðir. Þessi þjónusta stendur öllum peningastofnunum til boða gegn vægu gjaldi, og hefur eftirspurnin stöðugt farið vaxandi, en á árinu voru afgreiddar 647 þús. myntrúllur. Þar sem fyrirséð var, að núverandi vélbúnaður gæti ekki annað síaukinni eftirspurn, var á árinu pantaður nýr og fullkomnari talningar- og pökkunarbúnaður til afgreiðslu í ársbyrjun 1992. – Er þar með lokið endurnýjun á vélbúnaði í seðlagreiningu og mynttalningu svo og endurskipulagningu á starfsháttum þar.

Bankaeftirlit

Bankaeftirlitið hefur eftirlit með starfsemi innlánsstofnana, sem eru viðskiptabankar, sbr. lög nr. 86/1985; sparisjóðir, sbr. lög nr. 87/1985; innlánsdeildir samvinnufélaga, sbr. 29. gr. laga nr. 46/1937; og póstgíróstofan, sbr. lög nr. 33/1986. Ennfremur hefur bankaeftirlitið eftirlit með starfsemi verðbréfamíðlara, verðbréfafyrirtækja og verðbréfasjóða, sbr. lög nr. 20/1989; og eignarleigufyrirtækja, sbr. lög nr. 19/1989. Þá hefur bankaeftirlitið einnig eftirlit með starfsemi fjárfestingarfélagum, sbr. V. kafla laga nr. 9/1984; viðskiptum með húsbúðum, sbr. 66. gr. laga nr. 86/1988; og ársreikningum og endurskoðun lífeyrissjóða, sbr. lög nr. 27/1991. Um bankaeftirlitið gilda að öðru leyti ákvæði IV. kafla laga nr. 36/1986, um Seðlabanka Íslands, og IV. kafla reglugerðar nr. 470/1986.

Á árinu 1991 voru sett lög um ársreikninga og endurskoðun lífeyrissjóða, lög nr. 27/1991. Samkvæmt lögum skal bankaeftirlitið hafa eftirlit með gerð ársreikninga lífeyrissjóðanna og endurskoðun þeirra og setja reglur þar að lútandi. Í lögum eru jafnframt ákvæði um afskipti bankaeftirlitsins af rekstri lífeyrissjóða í þeim tilvikum, þar sem ákvæðum laganna eða reglna, settra á grundvelli þeirra, er ekki fylgt. Á grundvelli þessara laga setti bankaeftirlitið í árslok reglur um gerð ársreiknings lífeyrissjóða og reglur um framkvæmd endurskoðunar hjá lífeyrissjóðum.

Meginhlutverk bankaeftirlitsins er að hafa eftirlit með því, að starfsemi þeirra stofnana, fyrirtækja og aðila, sem upp eru taldir hér að framan, fari að þeim lögum og reglum, sem um hana gilda, og sé að öðru leyti í heilbrigðum farvegi.

Eftirlitið er ýmist framkvæmt með beinum athugunum á starfsstöðviðkomandi eða með því, að óskað er eftir skriflegum upplýsingum um ákveðna rekstrar- og efnahagsþætti, eftir því sem ákveðið er

hverju sinni. Jafnframt er flestum framangreindra aðila gert að skila bankaeftirlitinu reglubundnum upplýsingum um rekstur og efnahag. Niðurstöður eftirlitsaðgerða bankaeftirlitsins eru settar fram í bréfum eða skýrslum til hlutaðeigandi stofnana eða aðila og jafnframt ræddar við stjórnendur þeirra, eftir því sem aðstæður leyfa. Alvarlegar athugasemdir eru þegar í stað tilkynntar viðskiptaráðherra.

Bankaeftirlitið sinnir erindum einstaklinga, fyrirtækja og annarra, sem óska athugunar eftirlitsins á viðskiptum sínum við aðila, sem eru undir eftirliti þess. Aflað er upplýsinga um slík mál og óskað leiðréttinga á viðkomandi efnispáttum, ef tilefni þykir til að mati bankaeftirlitsins. Mismunandi er, hversu mörg slík mál berast bankaeftirlitinu árlega, en fjöldi þeirra hefur farið vaxandi á undanförunum árum.

Bankaeftirlitið tekur árlega saman í skýrslu efnahags- og rekstrarreikninga stofnana og fyrirtækja, sem það hefur eftirlit með samkvæmt lögum. Í skýrslunni er ennfremur að finna ýmsar kennitölur úr rekstri og efnahag þessara aðila og aðrar fróðlegar upplýsingar. Skýrslan kom síðast út í september 1991 vegna ársins 1990.

Bankaeftirlitið hefur um árabil haft reglubundin samskipti og samstarf við hliðstæða eftirlitsaðila annars staðar á Norðurlöndum. Haldnir eru reglubundnir fundir með þessum aðilum, þar sem skipst er á upplýsingum um þróun löggjafar og framkvæmd eftirlits. Einn slíkur fundur var haldinn í Reykjavík í júní 1991.

Miklar breytingar hafa orðið á sl. tveimur árum í skipulagi bankamála hér á landi. Breytingar þessar hófust með sameiningu fjögurra hlutafélagsbanka í ársbyrjun 1990 og yfirtöku Landsbanka Íslands á Samvinnubanka Íslands hf. í árslok 1990. Í kjölfar þessara breytinga hafa orðið nokkrar tilfærslur á afgreiðslustöðum þessara stofnana, en óverulegar breytingar á heildarfjölda þeirra.

Nýr sparisjóður tók til starfa á árinu 1991, Sparisjóður Hornafjarðar og nágrennis.

Í árslok voru starfandi þrír viðskiptabankar og 33 sparisjóðir. Heildarfjöldi afgreiðslustaða innlánsstofnana í árslok 1991 er óbreyttur frá árslokum 1990 og skiptist þannig milli innlánsstofnana:

	<i>Árslok 1990</i>	<i>Árslok 1991</i>
Viðskiptabankar	130	128
Sparisjóðir	45	48
Innlánsdeildir samvinnufélaga	21	20
Póstgíróstofan	1	1
Samtals	197	197

Í árslok 1991 höfðu 46 einstaklingar leyfi viðskiptaráðherra til verðbréfamiðlunar samkvæmt lögum nr. 20/1989. Þá höfðu 5 verðbréfa-fyrirtæki rekstrarleyfi viðskiptaráðherra í árslok 1991 og á vegum þeirra voru starfræktir 7 verðbréfasjóðir, sem allir eru deildaskiptir. Í árslok 1991 voru starfandi 6 eignarleigufyrirtæki í landinu samkvæmt lögum nr. 19/1989.

Fjöldi starfandi lífeyrissjóða í árslok 1991 var alls 88.

Starfsmenn bankaeftirlitsins í árslok 1991 voru alls 12 í ellefu og hálfu starfi.

Þjóðhátíðarsjóður

Árið 1991 var fjórtánda starfsár Þjóðhátíðarsjóðs, en hann starfar samkvæmt skipulagsskrá nr. 361 frá 30. september 1977. Stjórn sjóðsins ákvað, að verja skyldi allt að 4 m.kr. á árinu til styrkja. Samkvæmt skipulagsskrá rennur fjórðungur úthlutunarfjár til Friðlýsingarsjóðs til náttúruverndar á vegum Náttúruverndarráðs og fjórðungur til varðveislu fornminja, gamalla bygginga og annarra menningarverðmæta á vegum Þjóðminjasafns. Úthlutað var 13 styrkjum samkvæmt umsóknum, samtals að fjárhæð 2 m.kr.

Höfuðstóll sjóðsins í árslok var 54,5 m.kr.

VII. ANNÁLL PENINGA- OG GJALDEYRISMÁLA 1991

Janúar

Hinn 1. janúar varð óheimilt að verðtryggja lán til skemmri tíma en þriggja ára. Lágmarkslánstíminn var áður 2 ár.

Gefinn var út nýr flokkur spariskírteina (1. fl. D 1991) til 5 ára með 6% nafnvöxtum. Áfram voru til sölu bréf úr 2. flokki D 1990 til 10 ára með 6% nafnvöxtum. Áskrifendum og þeim, sem skipta vilja gömlum spariskírteinum fyrir ný, buðust spariskírteini með afföllum, þannig að ávöxtun varð 6,6%. Önnur sérkjör, sem boðin höfðu verið stórkaupendum, féllu niður.

Fjárhæðartakmarkanir samkvæmt reglugerð um gjaldeyrismál frá júlí 1990 voru rýmkaðar um 50%.

Febrúar

Gefinn var út nýr flokkur húsbréfa (HÚSBR 91/1) að fjárhæð 5 ma.kr. með 6% vöxtum. Önnur ákvæði eru hin sömu og á fyrri flokkum.

Viðskiptaráðherra sendi Seðlabankanum bréf, þar sem skýrt var frá samþykkt ríkisstjórnarinnar um, að bankanum verði falið að ná fram lækkun raunvaxta með óbeinum aðgerðum eða fyrirmælum.

Mars

Í svari við bréfi viðskiptaráðherra frá febrúar taldi Seðlabankinn ekki rétt, að hann hlutaðist til um vaxtaákvæðanir bankanna.

Apríl

Sett voru lög, nr. 27 frá 2. apríl 1991, um ársreikninga og endurskoðun lífeyrissjóða. Fela þau í sér, að ársreikningar sjóðanna skuli vera í samræmi við reglur, sem bankaeftirlit Seðlabankans setur. Skal endurskoðun reikninganna vera lokið og reikningunum skilað banka-
eftirlitinu eigi síðar en fjórum mánuðum eftir lok reikningsárs.

Með lögum nr. 44 2. apríl 1991 var lækkuð fjárhæð hlutafjárkaupa, sem draga má frá skattskyldum tekjum skv. lögum nr. 9/1984. Fyrir einstakling lækkaði fjárhæðin úr 115 þús. kr. í 86 þús. kr. Fyrir hjón

gildir tvöföld fjárhæð einstaklings. Að auki gera löginn nú ráð fyrir, að bréfin séu í eigu kaupandans í minnst tvö ár.

Seðlabankinn endurskoðaði reglur um erlendan lánakvóta, sem bankar og Lánastofnun sparisjóðanna hf. geta dregið á vegna gengisbundinna afurðalána. Heildarkvótinn var lækkaður úr 50 m. SDR í 40 m. SDR.

Seðlabankinn gaf út reglur um fyrirgreiðslu bankans við viðskiptavaka ríkisverðbréfa og ríkistryggðra bréfa, skráðra á Verðbréfaþingi Íslands.

Hinn 30. apríl tók ný ríkisstjórn við stjórnartaumum. Meðal meginstefnumiða hennar er að tryggja stöðugleika í efnahagslífinu og örva efnahagslegar framfarir án verðbólgu og án ofnýtingar náttúruauðlinda. Kannað skuli, hvernig stuðla megi að auknum stöðugleika í efnahagslífinu með tengingu krónunnar við evrópska myntkerfið. Stuðlað skuli að lækkingu raunvaxta með því að stöðva hallarekstur, skuldaför og útgjaldaþenslu. Meðal meginverkefna skuli vera að einkavæða ríkisfyrirtæki, breyta þeim í hlutafélög, selja þau, ef hægt er að koma við samkeppni, og breyta þjónustustofnunum í sjálfstæðar stofnanir, sem taki gjald fyrir þjónustuna. Húsbréfaakerfið verði fest í sessi, jafnvægi komið á húsbréfamarkað og fjárhagsstaða opinberu byggingasjóðanna styrkt. Samið skuli um þátttöku Íslendinga í Evrópska efnahagssvæðinu til þess að tryggja aðgang fyrir sjávararafurðir að Evrópumörkuðum án þess að gefa eftir forræði yfir íslenskri fiskveiðilögsögu. Í alþjóðasamstarfi skuli Íslendingar verða þátttakendur í hinni miklu umsköpun í átt til frelsis, sem nú einkennir þróun stjórn mála í Evrópu.

Maí

Hinn 15. maí var gefinn út nýr flokkur húsbréfa (HÚSBR91/2) að fjárhæð 5 ma.kr. með 6% vöxtum. Önnur ákvæði voru hin sömu og á fyrri flokkum.

Ávöxtun spariskírteina í almennri sölu var hækkuð í 7,9%, en áskrifendum og stórkaupendum boðin 8,1% ávöxtun.

Vextir ríkisvixla hækkuðu hinn 6. maí í 14,5%, en höfðu verið 11% frá ársbyrjun.

Reglum um lausafjárhlutfall innlánsstofnana var breytt þannig, að til áramóta er heimilt að telja húsbréf með lausu fé á sama hátt og spariskírteini.

Júní

Spariskírteini í 2. flokki D 1990 voru tekin úr almennri sölu hinn 30. júní, en þó áfram seld áskrifendum.

Vextir ríkisvixla voru hækkaðir úr 14,5% í 17% hinn 3. júní.

Júlí

Vextir á flestum flokkum útlána Byggingarsjóðs ríkisins voru hækkaðir hinn 1. júlí í 4,9% og nær þessi hækkun til allra lána, sem veitt hafa verið frá 1. júlí 1984.

Hinn 3. júlí hækkuðu vextir stuttra ríkisvixla úr 17% í 18,5%, en vextir lengri vixla héldust óbreyttir, 17%.

Birt var skýrsla um verðbréfamarkaðinn á Íslandi, skrifuð af Enskilda Corporate Finance, London, fyrir Seðlabankann, Verslunarráð og Iðnþróunarsjóð. Höfundar skýrslunnar telja það meginvandamál, hve litlar upplýsingar birtast hér á landi um verðbréfavíðskipti. Leggja þeir til, að Verðbréfaþing komi upp miðlægu upplýsingakerfi, þar sem safnist upplýsingar um öll víðskipti með bréf, skráð á þinginu. Ennfremur leggja þeir til, að gerðar verði skipulagsbreytingar á þinginu og útgefendur markaðsverðbréfa hvattir til að fá bréf sín skráð þar.

Ágúst

Um miðjan ágúst lækkaði gengi hlutdeildarskírteina þriggja verðbréfasjóða í umsjá Fjárfestingarfélagins. Er þetta í fyrsta sinn, sem gengi lækkar hjá starfandi verðbréfasjóðum, síðan þeir tóku fyrst til starfa árið 1985.

September

Í byrjun september auglýsti eitt verðbréfafyrirtæki lækkun á kaupgengi hlutabréfa nokkurra félaga. Var þetta fyrsta almenna verðlækkunin á hlutabréfamarkaðnum, síðan farið var að birta reglulega verðtilboð miðlara í hlutabréf.

Vextir ríkisvixla lækkuðu hinn 25. september um 1,5% og urðu 17% á stuttum víxlum.

Október

Hinn 1. október lækkuðu vextir ríkisvixla í 15,5% (stuttra) og 15% (langra).

Hinn 3. október birti víðskiptaráðuneytið fréttatilkynningu um gengisstefnuna, þar sem sagt er, að einn af hornsteinum efnahagsstefnu ríkisstjórnarinnar sé stöðugt gengi, ennfremur að hugað verði að tengingu krónunnar við ECU á árinu 1993, enda hafi reynslan sýnt, að slík tenging fái staðist. Þegar verði hafist handa við að þróa gjald-eyrismarkað fyrir krónuna. Skipt verði með hana á millibankamarkaði, þar sem Seðlabanki leitist við að halda gengi hennar innan tiltekinnar marka. Í þessu skyni verði lögum um skilaskyldu gjald-eyris svo og lögum um gengisskráningu breytt. Stjórnartæki Seðlabankans verði styrkt, einkum í því skyni, að hann geti haft áhrif á þróun vaxta á skammtíamarkaði. Loks verði gengisvoginni breytt um næstu ára-

mót, þannig að í henni verði einungis ECU, Bandaríkjadollar og japanskt yen í stað hinna sautján gjaldmiðla, sem nú eru í voginni.

Félagsmálaráðherra kynnti aðgerðir til að draga úr útgáfu húsbrefa. Hámarkslán vegna notaðra íbúða var fært niður í 5 m.kr., en 6 m.kr. vegna nýbygginga. Jafnframt var sett 3 m.kr. þak á lán vegna greiðsluferfiðleika og ákveðið að hætta að taka við umsóknum um þau 1. nóvember 1991.

Gefinn var út nýr flokkur húsbrefa (HÚSBR91/3) með 6% vöxtum, alls að fjárhæð 3 ma. kr. Útgáfudagur var 15. október 1991. Önnur ákvæði hin sömu og í fyrri flokkum.

Hinn 22. október náðist samkomulag um Evrópskt efnahagssvæði, sem mun hafa víðtæk áhrif, verði það staðfest af þjóðþingum aðildarlandanna.

Hinn 24. október gaf viðskiptaráðuneytið út reglugerð um útreikning innlausnarvirðis hlutdeildarskírteina verðbrefasjóða.

Seðlabankinn lækkaði bindiskyldu innlánsstofnana 31. október úr 7% í 6% og lýsti því yfir, að hún yrði hækkuð á ný í 7% í janúar nk. Væri þetta gert til að mæta árstíðabundinni lækkun lausafjárstöðu banka og sparisjóða.

Hinn 31. október hóf Norræni fjárfestingarbankinn útboð á skuldaþréfum í íslenskum krónum á Evrópumarkaði. Bréfin eru í tveim flokkum, annars vegar hálfur annar ma.kr. til 5 ára, verðtryggt með 6,75% vöxtum, hins vegar einn ma.kr. til þriggja ára með 13% föstum vöxtum.

Nóvember

Hinn 11. nóvember lækkuðu vextir ríkisvixla í 13,5%.

Desember

Lánskjaravísitala lækkaði um 0,2% milli nóvember og desember og er það í annað sinn, sem það gerist frá upphafi verðtryggingar.

Hinn 21. desember lækkuðu vextir ríkisvixla í 12,5%.

TÖFLUR

I. tafla. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun.

Á verðlagi hvers árs í millj. kr.	Einka- neysla	Sam- neysla	Fjár- muna- myndun	Birgða- breyt- ingar	Þjóðar- út- gjöld	Útfl. vöru og þjón. ¹⁾	Innfl. vöru og þjón. ¹⁾	Verg lands- framl.	Þátta- tekjur nettó	Við- skipta- jöfnu- uður	Verg þjóðar- framl.
1981	14.361	4.039	5.929	253	24.582	8.724	8.936	24.370	-811	-1.023	23.559
1982	22.923	6.644	9.251	913	39.731	12.714	14.329	38.116	-1.495	-3.110	36.621
1983	39.432	11.559	14.127	-1.070	64.048	27.078	25.275	65.851	-3.066	-1.263	62.785
1984	53.930	14.056	18.356	786	87.128	34.295	33.871	87.552	-4.554	-4.130	82.998
1985	74.689	20.136	24.460	-978	118.307	49.534	48.663	119.178	-5.584	-4.713	113.594
1986	96.072	27.291	29.684	-2.094	150.953	62.888	55.880	157.961	-6.229	779	151.732
1987	129.795	36.791	41.042	-416	207.212	73.085	73.965	206.332	-6.203	-7.083	200.129
1988	156.203	47.468	48.414	1.850	253.935	83.548	84.100	253.383	-8.333	-8.885	245.050
1989	184.534	56.369	56.051	-578	296.376	108.335	99.240	305.471	-13.217	-4.122	292.254
1990	213.218	65.271	66.896	-1.787	343.598	126.003	119.146	350.455	-14.611	-7.754	335.844
1991 ²⁾	238.500	73.829	72.700	1.233	386.262	126.718	130.474	382.506	-14.974	-18.730	367.532
<i>Hlutföll af landsframleiðslu</i>											
1981	58,9	16,6	24,3	1,0	100,9	35,8	36,7	100,0	-3,3	-4,2	96,7
1982	60,1	17,4	24,3	2,4	104,2	33,4	37,6	100,0	-3,9	-8,2	96,1
1983	59,9	17,6	21,5	-1,6	97,3	41,1	38,4	100,0	-4,7	-1,9	95,3
1984	61,6	16,1	21,0	0,9	99,5	39,2	38,7	100,0	-5,2	-4,7	94,8
1985	62,7	16,9	20,5	-0,8	99,3	41,6	40,8	100,0	-4,7	-4,0	95,3
1986	60,8	17,3	18,8	-1,3	95,6	39,8	35,4	100,0	-3,9	0,5	96,1
1987	62,9	17,8	19,9	-0,2	100,4	35,4	35,8	100,0	-3,0	-3,4	97,0
1988	61,6	18,7	19,1	0,7	100,2	33,0	33,2	100,0	-3,3	-3,5	96,7
1989	60,4	18,5	18,3	-0,2	97,0	35,5	32,5	100,0	-4,3	-1,3	95,7
1990	60,8	18,6	19,1	-0,5	98,0	36,0	34,0	100,0	-4,2	-2,2	95,8
1991 ²⁾	62,4	19,3	19,0	0,3	101,0	33,1	34,1	100,0	-3,9	-4,9	96,1
<i>Magnaukning frá fyrra ári í %</i>											
1981	6,4	7,3	1,0	.	5,7	2,0	5,7	4,4	.	2,8	4,4
1982	5,1	6,2	-0,5	.	5,0	-9,7	-0,4	1,7	.	1,1	1,3
1983	-5,8	4,7	-12,3	.	-8,7	11,7	-8,3	-2,3	.	-3,8	-3,1
1984	3,8	0,2	9,2	.	6,4	1,7	7,8	4,2	.	3,6	4,0
1985	4,4	6,2	2,0	.	2,9	11,2	8,8	3,8	.	3,6	3,5
1986	7,2	6,9	-1,2	.	4,7	6,3	1,4	6,5	.	8,4	6,5
1987	16,6	6,1	19,0	.	16,0	4,7	23,0	9,2	.	12,2	9,6
1988	-4,3	4,2	-0,6	.	-1,0	-3,0	-4,7	-0,3	.	-1,4	-0,8
1989	-4,2	2,4	-8,3	.	-4,8	2,4	-10,2	-0,2	.	-2,1	-0,4
1990	-0,6	4,1	2,8	.	0,9	-0,4	0,7	0,5	.	0,0	0,5
1991 ²⁾	5,6	4,6	3,0	.	5,7	-5,9	5,9	1,4	.	2,8	1,3
<i>Verðbreytingar frá f. ári í %</i>											
1981	51,0	47,8	49,5	.	50,1	48,8	49,6	49,8	.	.	48,7
1982	51,9	54,9	56,8	.	53,9	61,3	60,9	53,8	.	.	53,5
1983	82,6	66,2	74,1	.	76,5	90,7	92,3	76,9	.	.	76,9
1984	31,8	21,4	19,0	.	27,8	24,5	24,3	27,6	.	.	27,1
1985	32,6	34,9	30,6	.	31,9	29,9	32,1	31,1	.	.	32,2
1986	19,9	26,8	22,8	.	21,9	19,4	13,2	24,5	.	.	25,4
1987	15,9	27,1	16,2	.	18,4	11,0	7,6	19,6	.	.	20,3
1988	25,7	23,9	18,6	.	23,8	17,9	19,3	23,2	.	.	23,4
1989	23,3	16,0	26,2	.	22,5	26,6	31,4	20,7	.	.	19,7
1990	16,2	11,2	16,1	.	14,9	16,8	19,3	14,2	.	.	14,3
1991 ²⁾	5,9	8,1	5,5	.	6,4	6,9	3,5	7,6	.	.	8,0

1) Án vaxta og annarra þáttatekna.
2) Bráðabirgðatölur.

2. tafla. Fjármunamyndun.¹⁾

Í millj. kr.	Á verðlagi hvers árs								
	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ²⁾
Fjármunamyndun alls	14.127	18.356	24.460	29.684	41.042	48.414	56.051	66.896	72.700
Atvinnuvegir	5.888	7.961	12.230	16.090	22.148	23.959	24.697	29.686	31.400
Landbúnaður	621	978	1.609	2.226	2.367	2.560	2.448	1.791	1.890
Fiskveiðar	781	839	910	2.648	4.192	5.835	3.361	2.361	2.600
Vinnsla sjávarafurða	521	785	1.137	1.358	1.440	1.509	1.265	1.730	1.330
Álverksmiðjan	22	27	75	125	199	130	430	930	900
Járnblendiverksmiðjan	9	23	43	26	34	41	230	105	40
Annar iðnaður	1.233	1.970	2.905	3.306	4.028	4.500	5.205	4.352	5.380
Flutningatæki	832	790	1.734	1.403	1.774	1.387	3.846	9.640	9.300
Verslun, skrifstofur, veitingahús o.fl.	1.084	1.269	1.933	2.626	4.770	4.190	4.700	4.721	4.860
Ýmsar vélar og tæki	785	1.280	1.884	2.372	3.344	3.807	3.212	4.056	5.100
Íbúðarhús	3.495	4.714	5.380	5.770	7.752	10.488	13.280	15.555	15.900
Byggingar og mannvirki hins opinbera	4.744	5.681	6.850	7.824	11.142	13.967	18.074	21.655	25.400
Rafvirkjanir og rafveitur	1.510	1.550	991	899	1.177	1.882	3.103	4.881	6.000
Hita- og vatnsveitur	375	570	871	840	930	1.650	2.340	1.645	1.550
Samgöngumannvirki	1.764	2.229	3.062	3.625	5.634	5.409	6.288	7.159	9.450
Byggingar hins opinbera	1.095	1.332	1.926	2.460	3.401	5.026	6.343	7.970	8.400
Fjármunamyndun, % af VPF	22,5	22,1	21,5	19,6	20,5	19,8	19,2	19,9	19,8
Fjárfesting, % af VPF ³⁾	20,8	23,1	20,7	18,2	20,3	20,5	19,0	19,4	20,1
Innlendur sparnaður, % af VPF ⁴⁾	18,8	18,1	16,5	18,7	16,8	16,9	17,6	17,1	15,0

Í millj. kr.	Á verðlagi ársins 1980								
	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Fjármunamyndun alls	3.461	3.778	3.854	3.808	4.531	4.505	4.132	4.247	4.373 ²⁾
Atvinnuvegir	1.443	1.653	1.961	2.091	2.522	2.323	1.857	1.997	2.044
Landbúnaður	149	207	266	305	283	255	192	116	125
Fiskveiðar	196	173	147	330	461	542	244	148	151
Vinnsla sjávarafurða	131	161	177	168	158	139	93	112	85
Álverksmiðjan	5	5	12	16	21	12	31	57	52
Járnblendiverksmiðjan	2	5	7	3	4	4	17	7	2
Annar iðnaður	301	392	441	399	431	408	372	272	317
Flutningatæki	191	150	246	179	207	142	281	609	573
Verslun, skrifstofur, veitingahús o.fl.	269	257	296	323	499	372	339	318	304
Ýmsar vélar og tæki	199	303	369	368	458	449	288	358	435
Íbúðarhús	865	955	825	711	812	932	958	952	905
Byggingar og mannvirki hins opinbera	1.153	1.170	1.068	1.006	1.197	1.250	1.317	1.298	1.424
Rafvirkjanir og rafveitur	366	311	152	111	124	168	226	310	362
Hita- og vatnsveitur	93	115	133	104	97	146	169	106	91
Samgöngumannvirki	423	474	488	488	620	489	464	427	526
Byggingar hins opinbera	271	270	295	303	356	447	458	455	445

1) Samkvæmt þjóðhagsreikningakerfi Sameinuðu þjóðanna.

2) Bráðabirgðatölur.

3) Fjármunamyndun og birgðabreytingar.

4) Fjárfesting að frádregnum viðskiptahalla.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

3. tafla. Vísitölur verðlags.

Vísitala framfærslukostnaðar. Maí 1988=100¹⁾

Ársmeðaltöl			1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
1980	8,07	Janúar	49,87	66,90	75,47	95,2	112,6	139,3	149,5
1981	12,17	Febrúar	51,58	68,42	76,58	96,0	114,2	141,5	150,0
1982	18,38	Mars	52,98	67,37	77,72	96,9	117,4	142,7	150,3
1983	33,86	Apríl	53,87	67,78	78,80	98,3	119,9	143,1	151,0
1984	43,74	Maí	55,01	68,94	79,76	100,0	122,3	144,4	152,8
1985	57,90	Júní	56,02	69,40	81,36	103,4	125,9	145,4	154,9
1986	70,22	Júlí	57,37	69,70	82,78	107,0	126,8	146,4	156,0
1987	83,40	Ágúst	59,10	70,48	84,84	109,3	128,5	146,8	157,2
1988	104,6	September	60,64	71,32	85,80	110,0	131,1	146,8	158,1
1989	126,7	Október	61,98	71,63	87,22	110,4	133,7	147,2	159,3
1990	145,5	Nóvember	63,35	73,09	90,01	110,5	135,7	148,2	160,0
1991	155,4	Desember	64,98	73,76	91,79	110,7	138,6	148,6	159,8

Vísitala byggingarkostnaðar. Júlí 1987 = 100²⁾

Ársmeðaltöl			1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
1980	9,82	Janúar	57,9	78,0	91,5	107,9	125,4	159,6	176,5
1981	15,08	Febrúar	60,5	78,9	92,4	107,4	129,5	164,9	176,8
1982	23,19	Mars	60,9	80,7	93,0	107,3	132,5	168,2	177,1
1983	40,18	Apríl	62,5	82,8	95,4	108,7	136,1	167,4	181,2
1984	50,89	Maí	62,6	83,0	96,0	110,8	139,0	169,3	181,6
1985	66,60	Júní	64,3	84,4	98,1	111,9	141,6	170,3	183,5
1986	83,92	Júlí	67,6	85,3	100,0	121,3	144,3	171,8	185,9
1987	98,69	Ágúst	68,8	85,3	100,3	123,5	145,3	171,9	186,3
1988	116,4	September	70,7	85,8	101,3	124,3	147,3	172,2	186,4
1989	142,3	Október	71,6	87,8	102,4	124,5	153,7	172,5	187,0
1990	169,6	Nóvember	74,4	88,3	106,5	124,8	155,5	173,2	187,3
1991	183,1	Desember	77,3	89,1	107,5	124,9	157,9	174,1	187,4

Lánskjaravísitala 1. júní 1979=100³⁾

Ársmeðaltöl			1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
1980	164	Janúar	1.006	1.364	1.565	1.913	2.279	2.771	2.969
1981	249	Febrúar	1.050	1.396	1.594	1.958	2.317	2.806	3.003
1982	373	Mars	1.077	1.428	1.614	1.968	2.346	2.844	3.009
1983	669	Apríl	1.106	1.425	1.643	1.989	2.394	2.859	3.035
1984	895	Maí	1.119	1.432	1.662	2.020	2.433	2.873	3.070
1985	1.169	Júní	1.144	1.448	1.687	2.051	2.475	2.887	3.093
1986	1.457	Júlí	1.178	1.463	1.721	2.154	2.540	2.905	3.121
1987	1.711	Ágúst	1.204	1.472	1.743	2.217	2.557	2.925	3.158
1988	2.111	September	1.239	1.486	1.778	2.254	2.584	2.932	3.185
1989	2.500	Október	1.266	1.509	1.797	2.264	2.640	2.934	3.194
1990	2.886	Nóvember	1.301	1.517	1.841	2.272	2.693	2.938	3.205
1991	3.103	Desember	1.337	1.542	1.886	2.274	2.722	2.952	3.198

1) Framfærsluvísitalan var þá 31.563 miðað við 100 í janúar 1968, en 245,19 miðað við 100 í febrúar 1984.

2) Eldri vísitala var þá 319,84 miðað við 100 í janúar 1983 eða 4.379 m.v. 100 í nóvember 1975. Vísitala byggingarkostnaðar er jafnan mæld í byrjun þess mánaðar, er næstur fer á undan formlægum gildismánuði hennar.

3) Samsett að jöfnu af framfærsluvísitölu, byggingarvísitölu og launavísitölu frá og með febrúar 1989. Var áður samsett af framfærsluvísitölu að ⅔, en byggingarvísitölu að ⅓. Reiknuð mánaðarlega, fyrst fyrir júní 1979, og gildir í einn almanaksmánuð. Svígatala sýnir útreiknað gildi vísitölu fyrir formlaga gildistöku hennar.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands.

4. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd.

Í millj. kr.	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ¹⁾
Vöruskiptajöfnuður	3.980	-1.967	-329	7.469	4.800	-3.105
Útfluttar vörur f.o.b.	44.968	53.053	61.667	80.072	92.452	91.560
Sjávarafurðir	34.627	40.322	43.819	56.812	69.898	73.236
Al og kísiljárn	5.459	6.553	9.045	13.317	12.017	9.841
Annað	4.882	6.178	8.803	9.943	10.537	8.483
Innfluttar vörur f.o.b.	40.988	-55.020	-61.996	-72.603	-87.652	-94.665
Sérstakar fjárfestingarvörur	-2.001	-3.368	-5.520	-6.429	-8.390	-7.162
Skip og flugvélar	-1.862	-3.268	-5.405	-5.841	-7.968	-6.296
Aðrar fjárfestingarvörur	-139	-100	-115	-588	-422	-866
Rekstrarvörur stóriðju	-2.337	-2.576	-2.787	-4.399	-5.655	-5.945
Almennur innflutningur	-36.650	-49.076	-53.689	-61.775	-73.607	-81.558
Olía	-3.693	-3.724	-3.658	-5.990	-8.343	-7.406
Annað	-32.957	-45.352	-50.031	-55.785	-65.264	-74.152
Þjónustujöfnuður	-3.201	-5.116	-8.556	-11.591	-12.554	-15.625
Útflutt þjónusta alls	18.733	21.110	23.009	30.133	35.812	37.647
Tekjur af erlendum ferðamönnum	2.442	3.324	4.680	6.242	7.324	7.139
Tekjur af samgöngum	8.435	8.322	9.048	11.112	12.670	12.778
Vaxtatekjur og arður	727	893	957	1.617	1.813	1.783
Tekjur af varnarliðinu	4.428	4.790	5.110	7.308	9.234	9.439
Ýmsar tekjur	2.701	3.781	3.214	3.854	4.771	6.508
Innflutt þjónusta alls	-21.934	-26.226	-31.565	-41.724	-48.366	-53.272
Ferða- og dvalarkostnaður	-5.323	-8.215	-9.902	-11.712	-14.950	-17.460
Útgjöld vegna samgangna	-6.814	-7.109	-8.819	-10.263	-10.404	-11.134
Vaxtagjöld og arðgreiðslur	-6.953	-7.106	-9.130	-14.568	-16.190	-16.580
Ýmis útgjöld	-2.844	-3.796	-3.714	-5.181	-6.822	-8.098
Viðskiptajöfnuður í hlutfalli (%) af VLF	779	-7.083	-8.885	-4.122	-7.754	-18.730
	0,5	-3,4	-3,5	-1,3	-2,2	-4,9
Framlög án endurgjalds nettó	160	-24	-42	-185	6	-301
Fjármagnsjöfnuður	3.865	9.471	8.806	7.778	12.110	17.801
Bein fjárfesting nettó	236	47	-698	-1.916	-160	1.628
Verðbréfavíðskipti nettó	0	0	0	0	0	1.316
Erlendar langtímalántökur	12.036	12.465	16.398	25.165	27.735	29.588
Opinberir aðilar	5.704	2.796	4.862	9.209	8.169	14.890
Lánastofnanir	4.309	7.543	9.744	12.399	9.100	9.218
Einkaaðilar	2.023	2.126	1.792	3.557	10.466	5.480
Afborganir langra lána	-5.937	-5.725	-6.723	-9.220	-11.373	-15.016
Opinberir aðilar	-2.480	-2.288	-1.805	-2.758	-2.908	-3.940
Lánastofnanir	-2.389	-2.140	-2.851	-4.517	-6.190	-7.172
Einkaaðilar	-1.068	-1.297	-2.067	-1.945	-2.275	-3.904
Stuttar fjármagnshreyfingar nettó	-2.108	2.914	568	-5.944	-4.037	1.487
Opinberir aðilar	-264	2	39	7	-79	-1.377
Lánastofnanir	-2.317	2.743	3.275	-8.009	-2.085	1.964
Einkaaðilar	473	169	-2.746	2.058	-1.873	900
Lausafjárstaða innlánsstofnana	-362	-230	-739	-307	-55	-1.202
Skekkjur og vantið nettó	-1.423	-2.969	-417	325	-34	1.954
Heildargreiðslujöfnuður	3.381	-605	-538	3.796	4.328	724
Gjaldeyrisforði Seðlabankans	3.469	-1.247	182	2.574	4.280	889
Skammtímaskuldir Seðlabankans	-88	642	-720	1.222	48	-165
Meðalgengi USD 1 = krónur	79,80	38,60	43,09	57,14	58,23	59,04
Gengisvísitala (1983 = 100)	171,0	177,3	202,6	254,7	283,7	283,7

1) Bráðabirgðatölur.

5. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd — Ársfjórðungsfirlit.

Í millj. kr.	1990				1991 ¹⁾			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Vöruskiptajöfnuður	3.889	-790	3.278	-1.577	2.260	-4.775	388	-978
Útfluttar vörur f.o.b.	19.888	26.495	23.705	22.364	21.517	24.931	22.968	22.144
Innfluttar vörur f.o.b.	15.999	-27.285	-20.427	-23.941	-19.257	-29.706	-22.580	-23.122
Þjónustujöfnuður	-4.066	-3.605	-2.130	-2.753	-4.901	-4.871	-1.466	-4.387
Útflutt þjónusta alls	6.630	8.071	10.862	8.436	6.225	8.289	12.407	8.943
Innflutt þjónusta alls	-6.858	-8.005	-9.333	-7.980	-7.331	-9.043	-10.681	-9.637
Þjónustujöfnuður án vaxta	-228	66	1.529	456	-1.106	-754	1.726	-694
Ferða- og dvalarkostnaður	-2.665	-3.615	-4.835	-3.835	-3.044	-3.928	-5.396	-5.092
Samgöngur	2.435	3.420	3.969	2.846	2.274	3.493	4.501	2.510
Varnarliðið	1.874	2.036	2.699	2.625	1.693	1.937	3.012	2.797
Annað	1.126	1.122	1.188	1.335	1.421	1.402	1.750	1.935
Vaxtajöfnuður	-3.838	-3.671	-3.659	-3.209	-3.795	-4.117	-3.192	-3.693
Viðskiptajöfnuður	-177	-4.395	1.148	-4.330	-2.641	-9.646	-1.078	-5.365
Framlög án endurgjalds nettó	58	153	13	-218	-95	-12	-117	-77
Fjármagnsjöfnuður	50	9.050	-6.266	9.276	-4.699	8.337	-2.689	-16.852
Bein fjárfesting nettó	-2	210	-24	-344	381	552	-682	1.377
Verðbréfavíðskipti nettó	0	0	0	0	-171	-58	1	1.544
Innkomin löng lán	4.569	11.495	2.750	8.921	1.629	13.374	3.168	11.417
Afborganir langra lána	-3.049	-2.515	-3.070	-2.739	-3.935	-3.217	-3.958	-3.906
Stuttar fjármagnshreyfingar nettó	-1.907	-174	-4.291	2.335	-1.095	-2.425	-1.071	6.078
Lausafjárstaða innlánsstofnana	439	34	-1.631	1.103	-1.508	111	-147	342
Skekkjur og vantið	316	-981	1.475	-844	760	2.783	1.345	-2.934
Heildargreiðslujöfnuður	247	3.827	-3.630	3.884	-6.675	1.462	-2.539	8.476
Gengisvísitala (1983 = 100)	283,6	283,5	283,6	283,6	283,6	283,6	283,6	283,6

1) Bráðabirgðatölur.

6. tafla. Löng erlend lán.

Staða í lok tímabils í millj. króna	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ¹⁾
Erlend lán alls	66.112	75.966	83.103	112.685	166.262	176.347	190.743
Opinberir aðilar	45.006	50.505	51.505	66.261	93.619	96.368	107.131
Ríkissjóður og -stofnanir	25.538	29.202	29.837	40.081	58.247	59.519	65.756
Ríkisfyrirtæki	16.421	17.970	18.368	22.497	29.172	30.951	35.343
Bæjar- og sveitarfélög	3.047	3.333	3.300	3.683	6.200	5.898	6.032
Lánastofnanir	15.644	18.810	24.270	37.557	58.756	59.397	61.663
Seðlabankinn	500	356	207	221	228	149	100
Víðskiptabankar	6.165	7.271	9.892	16.445	27.011	25.288	25.082
Fjárfestingarlánasjóðir	8.979	11.183	14.171	20.891	31.517	33.960	36.481
Einkaaðilar	5.462	6.651	7.328	8.867	13.887	20.582	21.949
Gengi miðað við Bandaríkjadollar	42,00	40,18	35,60	46,16	61,09	55,31	55,54
Erlend lán (á meðalgengi ársins) sem							
hlutfall af vergri landsframleiðslu	51,1	47,5	40,6	41,6	49,5	51,2	51,2
hlutfall af vergri þjóðarframleiðslu	53,6	49,5	41,9	43,6	51,7	53,4	53,3
hlutfall af útflutningstekjum	121,2	117,9	113,0	124,6	137,1	139,8	151,6
Greiðslubyrði í % af útflutningstekjum	19,4	19,0	16,1	16,8	19,4	20,0	23,1
Afborganir	8,9	9,3	7,8	7,8	8,3	8,8	11,7
Vaxtagreiðslur	10,5	9,7	8,3	9,0	11,1	11,2	11,4

1) Bráðabirgðatölur.

7. tafla. Staða þjóðarbúsins út á við.

Í millj. kr. í árslok	Verðbréfa- eign-skuld	Löng erlend lán	Erl. skamm- tímastaða	Gjald- eyrisstaða	Nettóstaða við útlönd	Í hlutfalli (%) af VLF
1981	–	–8.469	–636	1.637	–7.468	27,3
1982	–	–19.866	–1.728	1.494	–20.100	39,6
1983	–	–36.336	–1.509	2.603	–35.242	47,4
1984	–	–52.244	–3.216	2.160	–53.300	49,6
1985	–	–66.112	–9.821	7.671	–68.262	52,8
1986	–	–75.966	–7.527	11.273	–72.220	45,2
1987	–	–83.103	–10.067	10.536	–82.634	40,8
1988	–	–112.685	–12.785	11.887	–113.583	42,0
1989	–	–166.262	–10.252	19.951	–156.563	46,6
1990	–	–176.347	–5.330	23.459	–158.218	46,0
1991 ¹⁾	–1.316	–190.743	–6.347	24.072	–174.334	46,8

1) Bráðabirgðatölur.

8. tafla. Gjaldeyrisstaða Seðlabankans og erlend skammtímastaða innlánsstofnana.

Í millj. kr. í lok tímabils	Seðlabankinn				Innlánsstofnanir			
	Gjald- eyris- forðri ¹⁾ (1)	Skuld við Alþj. gjald- eyrissjóðinn (2)	Aðrar skuldir (3)	Nettó- eign (4)	Lausa- fjárstaða nettó (5)	Stutt erl. endur- lán (6)	Skamm- tíma- staða nettó (7)	Gengi miðað við USD (8)
1981	1.890	–56	–197	1.637	73	–520	–447	8,16
1982	2.441	–409	–538	1.494	180	–1.397	–1.217	16,60
1983	4.321	–646	–1.072	2.603	–144	–2.944	–3.088	28,63
1984	5.234	–856	–2.218	2.160	371	–6.081	–5.710	40,49
1985	8.751	–990	–90	7.672	34	–10.056	–10.022	42,00
1986	12.531	–528	–730	11.273	427	–8.287	–7.860	40,18
1987	11.166	–	–630	10.537	715	–11.820	–11.105	35,60
1988	13.536	–	–1.649	11.887	1.730	–17.129	–15.399	46,16
1989	20.742	–	–791	19.951	2.748	–14.261	–11.513	61,09
1990	24.260	–	–800	23.460	2.805	–11.402	–8.597	55,31
1991	25.246	–	–1.027	24.219	3.409	–13.418	–10.009	55,54

1) P. e. gulleign, sérstök dráttarréttindi við IMF, gjaldeyrisstöðuframlag til IMF, verðbréf og innstæður hjá erlendum bönkum.

9. tafla. Þjóðarauðurinn.

Árslok	Verðlag hvers árs í milljónum króna				Magnvísitala 1980=100			
	Þjóðar- auður alls	Atvinnu- vegir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Íbúðar- hús	Þjóðar- auður alls	Atvinnu- vegir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Íbúðar- hús
1981	72.854	23.253	27.108	22.493	104,4	104,6	104,9	103,6
1982	125.116	37.829	45.191	42.096	108,5	108,8	109,0	107,6
1983	212.246	68.640	79.317	64.289	111,4	111,5	111,7	111,0
1984	263.216	85.463	96.436	81.317	114,9	115,5	114,4	114,8
1985	356.666	116.821	129.744	110.101	118,3	121,2	116,4	117,7
1986	449.439	150.138	159.886	139.415	121,5	127,3	118,0	119,7
1987	547.242	183.845	195.650	167.747	126,1	135,9	120,6	122,4
1988	674.742	228.793	237.941	208.308	130,6	143,2	122,4	125,8
1989	850.689	293.837	299.555	257.297	133,8	146,2	126,8	129,4
1990	1.021.840	337.968	372.779	311.093	137,2	150,0	129,8	132,8
1991 ¹⁾	1.114.939	359.350	413.307	342.282	140,6	153,6	133,4	135,8

1) Bráðabirgðatölur.
Heimild: Þjóðhagsstofnun.

10. tafla. Verðvísitölur og viðskiptakjör.¹⁾
 Ársmeðaltöl (1980=100)

	Útflutningsverð ²⁾		Innflutningsverð ²⁾		Viðskiptakjör	
	Alls	Án stóriðju	Alls	Án stóriðju	Alls	Án stóriðju
1981	109,8	112,6	110,6	110,4	99,3	102,0
1982	109,4	113,8	111,5	111,0	98,1	102,5
1983	115,5	117,4	119,4	119,7	96,7	98,2
1984	123,2	121,3	126,4	127,4	97,5	95,2
1985	124,1	126,2	128,9	131,1	96,3	96,3
1986	130,5	134,9	126,3	129,2	103,3	104,4
1987	142,3	148,5	130,8	134,6	108,8	110,3
1988	146,6	147,7	136,5	139,9	107,4	105,6
1989	146,4	144,9	142,6	145,8	102,6	99,4
1990	154,0	159,6	154,2	157,3	99,9	101,5
1991	165,6	176,8	158,7	162,2	104,3	109,0

1) Heimild: Þjóðhagsstofnun.

2) Verðvísitölur eru reiknaðar í erlendra mynt m.v. vísitölur meðalgengis.

11. tafla. Vísitala meðalgengis og raungengis krónunnar.

	Vísitölur meðalgengis ¹⁾ 1983 = 100			Raungengi krónunnar ²⁾ 1980 = 100			
	Meðaltal	Innfl.- vog	Útfl.- vog	Hlutfallslegt verðlag		Hlutfallslegur launakostnaður	
				Vísitala	Breyting ³⁾	Vísitala	Breyting ³⁾
1981	34,72	34,76	34,68	104,3	4,3%	106,3	6,3%
1982	54,54	54,29	54,80	95,8	-8,1%	102,2	-3,9%
1983	100,00	100,00	100,00	90,2	-5,8%	84,1	-17,6%
1984	116,32	116,42	116,22	94,6	4,9%	83,5	-0,7%
1985	148,66	149,27	148,05	93,1	-1,6%	84,7	1,4%
1986	171,02	175,82	166,34	94,9	1,9%	86,5	2,1%
1987	177,32	184,89	170,06	104,0	9,6%	109,3	26,4%
1988	202,56	211,40	194,05	109,3	5,1%	113,6	3,9%
1989	254,72	265,21	244,60	100,5	-8,1%	97,6	-14,1%
1990	283,66	297,96	269,99	97,3	-3,2%	88,0	-9,8%
1991	283,64	297,54	270,33	99,9	2,7%	90,8	3,1%
Ársfjórðungstölur:							
1990 I	283,61	298,05	269,81	97,4	0,0%	87,7	-4,8%
II	283,55	297,90	269,84	97,8	0,4%	87,3	-0,4%
III	283,55	297,37	270,32	97,3	-0,5%	86,7	-0,6%
IV	283,55	298,25	269,52	96,8	-0,5%	90,2	4,0%
1991 I	283,55	298,07	269,69	97,6	0,9%	90,6	0,4%
II	283,55	297,01	270,64	99,4	1,8%	90,9	0,3%
III	283,59	296,92	270,73	101,1	1,8%	91,7	0,9%
IV	283,56	297,86	269,88	101,6	0,5%	89,9	-1,9%

1) Vísitalan sýnir meðalgengi erlendra gjaldmiðla gagnvart íslenskrí krónu á hverju tímabili. Gjaldmiðlarnir eru vegnir saman með viðskiptavog, sem er byggð á hlutdeild einstakra landa í vöruinnflutningi og vöruútflutningi. 2) Byggt á ársfjórðungslegum upplýsingum um verðlag (framfærslukostnað), laun, atvinnu og framleiðslu í 15 viðskiptalöndum Íslands. 3) Breyting frá fyrra ári eða ársfjórðungi.

12. tafla. Yfirlit yfir fjármál rikissjóðs.
Rekstrargrunnur

Í millj. kr.	Greiðslujöfnuður								Greiðsluhreyfing v. bankakerfið	
	Lánsfjárbörf								Gagnv. Seðla- banka	Banka- innst. og sjóður
	Rekstrarjöfnuður			Hreinar lánveit- ingar ¹⁾	Lausa- skuldir og kröfjur ¹⁾	Hrein lánsfjár- þörf	Hreinar lántökur	Greiðslu- jöfnuður		
Tekjur	Gjöld	Tekju- afgangur								
1980	3.929	3.790	139	-8	-152	21	83	62	45	17
1981	6.304	6.129	175	-56	-113	-6	179	185	164	21
1982	10.328	9.479	850	-532	-804	486	652	166	124	42
1983	16.282	17.717	-1.435	-376	-863	2.674	1.484	-1.190	-1.258	68
1984	22.088	20.474	1.614	-725	-1.134	245	797	552	530	22
1985	28.746	30.617	-1.871	-217	-1.977	4.065	1.644	-2.421	-2.479	58
1986	40.177	46.374	-6.197	-288	2.089	4.396	7.133	2.737	2.847	-111
1987	52.324	53.581	-1.258	313	-3.327	4.272	2.441	-1.832	-1.864	32
1988	71.287	73.415	-2.128	-792	-6.016	8.936	5.494	-3.442	-3.816	374
1989 ²⁾	81.905	86.350	-4.445	-508	-2.201	7.154	11.121	3.967	4.101	-134
1990 ³⁾	92.453	96.899	-4.446	-645	-3.218	8.309	13.982	5.673	5.607	66
1991 ³⁾	99.952	112.488	-12.536	-1.859	74	14.321	9.287	-5.034	-5.013	-21
Hreyfingar frá ársbyrjun 1990 til loka mánaðar: ³⁾										
Janúar	3.572	6.695	-3.123	-581	-109	3.813	1.701	-2.112	-2.259	-147
Febrúar	13.412	14.238	-826	-894	-896	2.616	2.810	194	-535	729
Mars	18.703	22.418	-3.715	-1.442	-2.027	6.184	4.027	-2.157	-2.533	376
Apríl	27.446	30.271	-2.825	-1.461	-2.596	6.882	4.427	-2.455	-3.085	630
Máí	33.719	39.230	-5.511	-1.433	-2.973	9.917	8.536	-1.381	-1.876	495
Júní	44.523	47.049	-2.526	-1.302	-3.266	7.094	11.308	4.214	3.061	1.152
Júlí	49.598	56.043	-6.445	-938	-2.575	9.958	12.532	2.574	2.697	-124
Ágúst	56.575	64.169	-7.594	-902	-2.659	11.155	12.706	1.551	1.076	475
September	62.887	71.013	-8.126	-951	-2.729	11.806	13.771	1.965	1.558	406
Október	73.164	78.691	-5.527	-945	-3.028	9.500	11.128	1.628	1.250	379
Nóvember	79.279	86.395	-7.116	-749	-2.934	10.799	9.818	-981	-1.487	507
Desember	92.453	96.899	-4.446	-645	-3.218	8.309	13.982	5.673	5.607	66
Hreyfingar frá ársbyrjun 1991 til loka mánaðar: ³⁾										
Janúar	4.287	8.631	-4.344	32	-418	4.395	-1.810	-6.205	-6.605	400
Febrúar	13.814	18.398	-4.584	506	-831	4.909	-264	-5.173	-5.144	-29
Mars	20.360	26.956	-6.596	-68	-1.211	7.875	-299	-8.174	-8.334	160
Apríl	29.829	35.353	-5.524	-722	-1.515	7.761	-1.151	-8.912	-9.051	139
Máí	36.275	44.586	-8.311	-858	-1.966	11.135	308	-10.827	-10.868	41
Júní	48.535	53.491	-4.956	-1.038	-1.998	7.992	-109	-8.101	-8.074	-27
Júlí	55.317	63.330	-8.013	-1.148	-954	10.115	2.300	-7.815	-7.456	-359
Ágúst	63.003	72.272	-9.269	-1.464	-1.215	11.948	3.240	-8.708	-9.102	394
September	69.203	79.864	-10.661	-1.847	-901	14.169	3.989	-10.180	-10.530	350
Október	80.852	89.487	-8.635	-1.881	-1.512	12.028	1.896	-10.132	-10.641	492
Nóvember	87.599	99.478	-11.879	-1.587	-794	14.260	4.205	-10.055	-10.527	472
Desember	99.952	112.488	-12.536	-1.859	74	14.321	9.287	-5.034	-5.013	-21

1) Hreint innstreymi, innborgað umfram útborgað. 2) Skv. ríkisreikningi án skuldbindinga. 3) Greiðslugrunnur. Heimildir: Ríkisreikningur og mánaðaryfirlit Ríkisbókhalds.

13. tafla. Sala ríkisverðbréfa.¹⁾

Í millj. kr.	Spariskírteini			Ríkis- vixlar ³⁾	Ríkis- bréf ³⁾	Samtals sala ⁴⁾	Samtals nettósala
	Sala	Innlausn ²⁾	Nettósala				
1986	2.133	1.722	411	–	–	2.133	411
1987	2.140	1.130	1.010	932	–	3.082	1.942
1988	4.687	3.413	1.274	–219	–	4.468	1.055
1989	5.049	4.170	879	5.171	–	10.220	6.050
1990	7.332	1.825	5.507	2.166	75	9.573	7.748
1991	5.584	4.433	1.151	278	1.395	7.257	2.824
Ársfjórðungar: ⁵⁾							
1989 I	596	1.563	–967	538	–	1.134	–429
II	2.143	69	2.074	1.399	–	3.542	3.473
III	492	56	436	2.155	–	2.647	2.591
IV	1.818	2.482	–664	1.079	–	2.897	415
1990 I	1.107	1.439	968	3.885	–	4.992	4.853
II	558	142	–884	1.765	–	2.323	881
III	3.374	189	3.191	769	–	4.143	3.960
IV	2.293	55	2.233	–4.253	75	–1.885	–1.945
1991 I	1.287	2.309	–783	–1.565	11	–33	–2.337
II	449	142	68	1.525	54	1.794	1.647
III	2.149	1.146	104	4.159	161	5.570	4.424
IV	2.599	836	1.763	–3.841	1.169	–73	–909

1) Byggt á yfirlitum Ríkisábyrgðasjóðs og samsvarar tölum í töflu V.3 í Hagtölum mánaðarins. Tölur Ríkisbókhalds eru ekki endilega nákvæmlega hinar sömu. 2) Með vöxtum. 3) Breyting á stöðutölum, þ.e. sala umfram innlausn. 4) Sala spariskírteina og nettósala ríkisvixla og ríkisbréfa. 5) Sala og innlausn í hverjum ársfjórðungi.

14. tafla. Skuldir ríkissjóðs.

Í millj. kr.	Skuldir						Alls	Eignir	Viðskipta- reikningur nettó ²⁾	Hrein skuld ³⁾
	Skuld við Seðlabanka ¹⁾		Innlend lán			Erlend lán				
	Alls	þ.a. hlaupa- reikningur	Alls	þ.a. spari- skírteini	þ.a. ríkis- vixlar					
1982	316	38	3.180	1.912	–	6.732	10.228	8.703	1.206	319
1983	1.588	673	5.544	3.310	–	12.482	19.614	13.048	2.101	4.465
1984	2.222	325	5.519	3.244	–	19.497	27.238	18.182	3.232	5.824
1985	4.328	645	8.257	5.165	–	25.630	38.215	24.737	5.102	8.376
1986	1.799	106	13.290	8.541	–	29.304	44.393	22.985	6.728	14.680
1987	4.154	1.095	19.012	11.175	931	29.955	53.121	24.182	11.450	17.489
1988	8.958	5.510	24.620	16.659	725	40.205	73.783	29.967	17.602	26.214
1989	5.887	2.666	35.449	21.717	5.892	58.512	99.848	34.433	14.789	50.626
1990	1.466	–316	50.957	30.946	8.068	59.779	112.202	33.664	19.282	59.256
1991	6.328	5.592	55.800	34.700	8.030	66.000	128.128	36.700	21.000	70.428

1) Þar með talin skuld á hlaupareikningum, en hvorki spariskírteini, ríkisvixlar né ríkisbréf, sem talin eru með innlendum skuldum.

2) Önnheimtir áfallnir vextir, viðskiptaskuldir og skammtímakröfur nettó.

3) Skuldir að frádregnum veittum lánnum og viðskiptareikningum nettó.

Heimildir: Fjármálaráðuneyti og Seðlabanki Íslands.

15. tafla. Seðlar og mynt.

Í millj. kr.	1990			1991		
	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða
Janúar	3.118	3.363	2.419	3.418	3.727	2.549
Febrúar	3.091	3.291	2.399	3.428	3.585	2.573
Mars	3.271	3.267	2.634	3.769	3.732	3.085
Apríl	3.267	3.426	2.496	3.545	3.616	2.857
Mái	3.449	3.538	2.725	3.844	3.830	3.171
Júní	3.678	3.673	2.976	3.941	3.954	3.210
Júlí	3.679	3.798	2.811	3.974	4.089	3.102
Ágúst	3.766	3.983	3.046	3.988	4.199	3.254
September	3.604	3.721	2.881	3.785	3.923	2.882
Október	3.340	3.554	2.583	3.621	3.784	2.873
Nóvember	3.639	3.605	2.952	3.857	3.819	3.123
Desember	3.533	4.054	3.084	3.708	4.257	3.243

16. tafla. Skipting seðla og myntar eftir stærðum í árslok.

	1988		1989		1990		1991	
	Pús. kr.	%	Pús. kr.	%	Pús. kr.	%	Pús. kr.	%
Seðlastærð:								
5000 kr.	1.544.500	57,8	1.751.500	58,2	1.926.250	61,4	2.012.000	61,1
1000 kr.	722.600	27,0	798.950	26,5	766.900	24,4	787.500	23,9
500 kr.	191.250	7,2	227.250	7,5	196.250	6,3	231.850	7,0
100 kr.	196.360	7,4	216.450	7,2	232.469	7,4	248.050	7,5
50 kr.	11.500	0,4	10.600	0,4	10.325	0,3	10.325	0,3
10 kr.	6.096	0,2	6.079	0,2	6.530	0,2	6.570	0,2
Samtals	2.672.306	100,0	3.010.829	100,0	3.138.724	100,0	3.296.295	100,0
Myntstærð:								
50 kr.	100.000	35,4	127.800	38,5	156.600	40,9	189.600	43,6
10 kr.	107.550	38,1	123.850	37,2	139.540	36,4	152.820	35,2
5 kr.	33.495	11,9	35.895	10,8	38.775	10,1	41.905	9,6
1 kr.	31.024	11,0	33.904	10,2	37.305	9,7	40.545	9,3
50 aurar	5.405	1,9	5.501	1,7	5.591	1,5	5.189	1,2
10 aurar	4.463	1,5	4.481	1,4	4.513	1,2	4.307	1,0
5 aurar	612	0,2	588	0,2	576	0,2	570	0,1
Samtals	282.549	100,0	332.019	100,0	382.900	100,0	434.935	100,0

17. tafla. Ávísanavelta.¹⁾

	1989 (m.kr.)		1990 (m.kr.)		1991 (m.kr.)		1991 (þús. stk.)	
	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- tala tékka	Ávís- ana- skipti
Janúar	64.731	35.692	78.909	39.913	88.918	43.690	2.161	1.387
Febrúar	73.046	39.269	89.773	45.830	95.327	48.536	2.228	1.457
Mars	77.536	41.950	92.490	47.219	95.008	47.498	2.225	1.437
Apríl	75.457	40.405	92.304	46.742	102.335	50.924	2.517	1.636
Máí	88.695	48.352	101.538	52.282	105.877	52.795	2.633	1.710
Júní	93.014	50.439	104.799	54.856	104.568	52.477	2.382	1.547
Júlí	84.799	47.370	100.535	51.390	108.107	54.154	2.666	1.750
Ágúst	91.280	52.616	109.978	58.401	112.186	56.693	2.487	1.651
September	85.837	47.668	93.135	48.855	100.526	50.574	2.446	1.608
Október	101.782	55.575	109.834	57.147	110.815	55.783	2.451	1.603
Nóvember	92.875	51.882	105.326	55.725	101.137	50.232	2.376	1.559
Desember	110.246	60.740	122.191	65.471	120.394	60.044	2.824	1.838
Samtals	1.039.298	571.958	1.200.812	623.831	1.245.198	623.400	29.396	19.183

1) Í ávísanaskiptum teljast ávísanir, sem innlánsstofnanir skipta sín á milli, en í heildarveltu tékka eru þar að auki talðar ávísanir, sem afgreiddar eru af sömu stofnun og þær eru stílaðar á.

18. tafla. Úr reikningum Seðlabankans 1984 – 1991.

Staða í millj. kr. í árslok	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Gjaldeyrisstaða	2.160	7.640	11.273	10.536	11.919	20.005	23.412	24.066
Innlendir liðir, nettó ¹⁾	6.912	3.406	3.114	5.171	5.540	2.468	-5.040	-3.986
Kröfur á ríkissjóð, nettó	1.256	4.129	2.699	5.562	9.613	8.803	4.389	10.112
Bein lán til A-hluta	1.231	4.129	2.141	4.340	8.486	5.500	1.455	6.328
Ríkisvixlar	25	-	-	381	200	2.085	900	1.400
Markaðsskráð verðbréf	-	-	558	841	927	1.218	2.034	2.384
Kröfur á ríkisstofnanir, nettó	-97	-982	107	-12	-496	-566	-795	-1.364
Kröfur á fjárfestingarlánasjóði	594	670	860	1.091	1.196	873	1.866	603
Endurkaup	6.809	447	322	158	-	-	-	-
Aðrar kröfur á innlánsstofnanir	3.447	5.226	5.634	4.995	4.565	4.726	4.319	3.342
Kröfur á aðra aðila	48	77	221	361	466	944	677	413
Sjóðir í opinberri vörslu (-) ²⁾	-488	-530	-922	-1.887	-859	314	-934	-2.985
Innstæður fjárfestingarlánasj. (-) ²⁾	-1.543	-1.816	-1.432	-989	-1.848	-1.303	-2.875	-1.657
Annað, nettó	-3.114	-3.815	-4.375	-4.108	-7.097	-11.323	-11.687	-12.450
Samtals	9.072	11.046	14.387	15.707	17.459	22.473	18.372	20.080
Grunnfé	8.466	10.546	14.031	15.500	17.239	22.245	18.223	19.981
Sjóður og innstæður innlánsstofn.	7.521	9.320	12.340	13.313	14.688	19.270	15.166	16.738
Skyldubundnar innstæður	7.142	6.956	9.176	9.877	10.529	13.928	10.944	10.418
Aðrar bundnar innstæður	2	1.031	1.602	1.282	1.632	794	280	-
Sjóður og aðrar innstæður	377	1.333	1.562	2.154	2.527	4.548	3.942	6.320
Seðlar og mynt í umferð	945	1.226	1.691	2.187	2.551	2.975	3.057	3.243
Erlent lánsfé til langs tíma	606	500	356	207	220	228	149	99

1) Endurlánað erlent lánsfé með talið.

2) Innstæður og innstæðuaukning eru merktar með mínusmerki.

19. tafla. Úr reikningum innlánsstofnana 1984 – 1991.

Staða í millj. kr. í árslok	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Lausafjárstaða	-2.085	-2.009	-1.204	1.509	4.072	10.268	12.093	14.993
Gagnvart Seðlabanka	-2.368	-2.153	-1.665	448	2.204	4.492	3.844	6.320
Gagnvart útlöndum	283	144	461	658	1.700	2.943	2.379	3.465
Ríkisvixlar	-	-	-	403	168	2.833	5.870	5.208
Skyldubundnar innstæður	7.141	6.957	9.176	9.877	10.530	13.928	10.944	10.418
Aðrar innstæður í Seðlabanka	2	1.031	1.602	1.282	1.632	794	280	-
Lán og endurlán	40.461	52.485	62.507	88.835	121.845	152.562	169.351	189.057
Erlend endurlán	10.312	12.863	13.856	17.134	26.340	34.441	32.812	35.998
Gengisbundin afurðalán	6.898	5.808	4.342	7.260	11.621	12.212	9.524	9.594
Almenn útlán	23.251	33.814	44.309	64.441	83.884	105.909	127.015	143.465
Samtals	45.519	58.464	72.081	101.503	138.079	177.552	192.668	214.468
Heildarinnlán	25.637	38.001	51.249	69.414	86.252	110.024	126.745	145.202
Veltiinnlán	4.360	5.529	7.991	10.562	12.303	16.750	21.587	26.660
Óbundin spariinnlán	13.367	23.463	31.686	44.152	58.418	72.823	81.087	86.862
Bundin spariinnlán	7.910	9.009	11.572	14.700	15.531	20.451	24.071	31.680
Verðbréfaútgáfa	-	317	900	3.465	8.865	13.963	17.453	18.719
Aðrar innlendir lántökur	464	656	1.523	2.216	2.396	2.371	2.369	1.948
Lánafyrirgreiðsla Seðlabankans	7.510	2.187	2.143	3.359	4.241	4.669	4.222	3.342
Endurkaup	6.809	447	322	158	-	-	-	-
Verðbréf	701	1.117	1.059	1.165	1.865	2.058	2.399	1.871
Erlendir lánakvótar	-	623	762	2.036	2.376	2.611	1.823	1.471
Erlend lán v/afurðalána	1.374	3.946	2.614	4.971	8.359	8.153	5.271	5.247
Önnur erlend lán	9.950	12.124	13.662	16.113	25.806	33.786	31.692	33.370
Eigið fé og annað nettó	584	1.233	-10	1.965	2.160	4.586	4.916	6.640

20. tafla. Úr reikningum bankakerfisins 1984 – 1991.

Staða í millj. kr. í árslok	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Gjaldeyrisstaða	2.443	7.785	11.733	11.194	13.619	22.947	25.791	27.531
Lán og endurlán	42.262	56.379	66.393	96.240	132.792	165.449	181.357	204.033
Seðlabanka	1.707	3.836	3.674	6.625	10.369	9.647	4.514	8.888
Innlánsstofnana án ríkisvixla	30.149	39.622	48.651	71.701	95.505	118.121	136.539	153.058
Endurlánað erlent lánsfé	10.406	12.921	14.068	17.511	26.750	34.848	34.434	36.879
Ríkisvixlar innlánsstofnana	-	-	-	403	168	2.833	5.870	5.208
Ýmsir sjóðir (-) ¹⁾	-2.032	-2.346	-2.354	-2.876	-2.707	-990	-3.809	-4.642
Annað nettó	-3.697	-5.048	-4.326	-6.072	-9.255	-15.906	-16.603	-19.094
Samtals	38.976	56.770	71.446	98.486	134.449	171.500	186.736	207.828
Peningamagn og sparifé (M3)	26.582	39.227	52.977	71.602	88.802	112.999	129.802	148.445
Sparifé á uppsagnarreikn.	7.910	9.009	11.575	14.700	15.531	20.451	24.071	31.680
Pen.magn og óbundið sparifé (M2)	18.672	30.218	41.402	56.902	73.271	92.548	105.731	116.765
Óbundið sparifé	13.367	23.463	31.686	44.152	58.418	72.823	81.087	86.862
Peningamagn (M1)	5.305	6.755	9.716	12.750	14.853	19.725	24.644	29.903
Verðbréfaútgáfa	-	317	900	3.465	8.865	13.963	17.453	18.719
Aðrar innlendir lántökur	464	656	1.523	2.216	2.396	2.371	2.369	1.948
Erlend lán v/afurðalána	1.374	3.946	2.614	4.971	8.359	8.153	5.271	5.247
Erl. skuldir til endurlána	10.556	12.624	13.432	16.232	26.027	34.014	31.841	33.469

1) Auk sjóða í opinberri vörslu eru hér innstæður fjárfestingarlánasjóða í Seðlabanka. Innstæður og innstæðuaukning eru merktar með mínusmerki.

21. tafla. Innlán og útlán innlánsstofnana.¹⁾
Flokkun eftir tegundum og stofnunum

Staða í árslok í millj. kr.	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ²⁾
Innlán:								
Hlaupareikningar	3.134	5.392	7.891	10.475	12.167	16.625	21.458	25.748
Sparisjóðsávisanareikningar	1.189	20	48	46	44	74	0	693
Gíróreikningar	50	62	95	105	126	141	140	224
– millibankaveltiinnlán	-14	-33	-41	-60	-30	-75	0	-2
– úppgerðir tékkar	-5	-4	-2	-3	-5	-15	-12	-3
Almennar bækur	8.757	10.321	12.624	13.298	13.334	14.424	15.103	15.077
Annað óbundið sparifé	2.893	10.563	16.279	26.876	39.582	49.901	56.440	62.880
Sparisjóðsreikningar 3 mánaða	369	240	86	102	73	48	141	32
Sparisjóðsreikningar 6 mánaða	917	577	2.690	3.149	545	189	518	41
Sparisjóðsreikningar 12 mánaða	1.324	1.459	1.277	1.232	944	911	1.251	44
Orlofsreikningar o.fl.	4.332	5.702	5.455	6.084	1.391	1.667	1.677	1.834
Verðtryggð innlán 6 mán.					7.646	8.829	8.830	14.416
Annað bundið sparifé	948	1.007	2.016	4.064	4.799	8.639	11.543	15.246
– millibankaspariinnlán	-30	-74	-111	-143	-183	-231	-10	-4
Geymslufé v/innflutnings	19	24	47	68	83	66	-	19
Gjaldeyrirreikningar	1.746	2.654	2.894	4.121	5.685	8.729	9.553	8.908
Gengisbundnir krónureikningar	-	-	-	-	52	103	111	49
Heildarinnlán	25.631	37.909	51.249	69.415	86.252	110.024	126.745	145.201
Landsbanki	9.211	12.662	16.902	22.450	27.958	35.898	47.817	54.879
Útvegsbanki / Íslandsbanki	2.583	3.748	4.510	6.131	7.420	9.498	28.389	32.230
Búnaðarbanki	4.480	7.060	9.475	13.408	16.968	21.741	27.193	30.889
Iðnaðarbanki	1.798	2.759	4.004	5.412	6.437	7.967	-	-
Verslunarbanki	1.104	1.758	2.567	3.285	4.176	5.315	-	-
Samvinnubanki	1.599	2.578	3.595	4.743	5.863	7.147	-	-
Alþýðubanki	492	960	1.665	2.264	2.690	3.326	-	-
Sparisjóðir	3.860	5.718	7.714	10.585	13.261	17.650	21.246	24.841
Innlánsdeildir kaupfélaga	508	718	885	1.245	1.580	1.665	1.979	2.137
Póstgíróstofa	45	59	88	100	115	138	143	233
– úppgerðir tékkar	-5	-4	-2	-3	-5	-15	-12	-3
– millibankainnlán	-44	-107	-152	-203	-213	-306	-10	-6
Almenn útlán og afurðalán:								
Greiddar óinnleystar ábyrgðir	1.053	472	554	536	687	693	1.004	1.087
Yfirdráttarlán o.fl.	2.124	3.424	4.842	7.228	10.781	15.096	18.087	21.076
Gengisbundin afurðalán	6.898	5.808	4.342	7.260	11.621	12.212	9.524	9.594
Önnur afurðalán	2.908	3.917	4.272	4.638	5.194	5.786	5.730	5.825
Víxlar	3.495	5.891	8.572	11.815	13.942	16.240	17.830	18.737
Almenn skuldabréf og vaxtabréf	5.020	5.476	8.643	7.162	11.519	14.996	17.940	25.746
Skuldabréf í erlendum gjaldeyri	180	410	952	1.482	2.395	2.808	2.383	2.161
Vísitölubundin lán	8.126	13.730	15.983	31.231	39.395	51.190	64.939	69.594
Útlán innlánsdeilda kaupfélaga	366	546	693	1.027	1.347	1.414	1.811	1.977
– millibankaútlán	-36	-71	-202	-678	-1.376	-2.313	-2.708	-2.737
Almenn útlán og afurðalán alls	30.134	39.604	48.651	71.701	95.504	118.122	136.539	153.058
Landsbanki	13.636	16.842	18.999	27.409	36.149	43.508	54.433	58.260
Útvegsbanki / Íslandsbanki	3.721	4.225	4.458	6.102	7.827	10.753	32.918	35.965
Búnaðarbanki	4.751	6.614	8.039	12.035	16.580	20.344	25.780	30.250
Iðnaðarbanki	1.899	2.928	4.374	6.440	8.500	10.107	-	-
Verslunarbanki	716	1.276	2.134	3.491	4.819	5.854	-	-
Samvinnubanki	1.587	2.092	2.590	4.051	5.357	6.591	-	-
Alþýðubanki	423	778	1.515	2.214	2.969	3.692	-	-
Sparisjóðir	3.016	4.338	5.919	9.468	13.254	18.089	24.287	29.203
Innlánsdeildir kaupfélaga	366	546	693	1.027	1.347	1.414	1.811	1.977
Póstgíróstofa	55	37	133	142	80	83	19	141
– millibankaútlán	-36	-71	-202	-678	-1.376	-2.313	-2.708	-2.737

1) Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með útlánum.

2) Bráðabirgðatölur.

22. tafla. Lánaflokkun innlánsstofnana.¹⁾
Almenn útlán og afurðalán

Staða í árslok í millj.kr.	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ²⁾
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	556	646	667	1.926	3.300	5.202	12.571	14.231
Bæjar- og sveitarfélög	400	856	1.226	1.641	2.506	3.255	3.750	4.044
Lánastofnanir	1.013	1.312	1.774	2.364	2.752	3.460	3.941	4.777
Fjárfestingarlánasjóðir	978	1.267	1.696	2.173	2.455	2.607	3.035	3.761
Aðrar lánastofnanir	35	45	78	190	298	853	906	1.016
Fyrirtæki	22.477	28.606	33.187	47.789	62.571	74.999	78.781	84.868
Landbúnaður	2.860	4.028	4.972	6.367	7.681	9.254	10.589	10.548
Sjávarútvegur	8.857	8.537	7.602	11.699	17.161	19.261	17.938	19.265
Verslun	5.237	7.516	9.304	13.425	17.254	21.543	21.993	25.336
Samvinnuverslun	1.100	1.581	2.080	3.135	4.337	5.991	5.264	5.528
Olúfufélög	1.337	1.534	1.368	1.352	1.534	1.970	1.429	1.562
Önnur verslun	2.800	4.402	5.856	8.938	11.382	13.582	15.299	18.246
Iðnaður	3.457	5.050	6.478	9.171	11.484	12.975	14.045	14.334
Byggingarverktakar íbúðarhúsnæðis	314	645	470	700	930	1.406	1.660	1.601
Aðrir byggingarverktakar	197	304	584	957	1.151	1.244	1.573	1.895
Samgöngur	483	678	1.135	1.562	1.717	1.817	1.951	2.427
Raforkumál	51	50	5	107	9	47	20	18
Þjónustustarfsemi	1.021	1.796	2.637	3.801	5.185	7.453	9.012	9.444
Einstaklingar	5.687	8.184	11.798	17.981	24.375	31.206	37.496	45.138
Íbúðabyggingar	2.830	3.678	4.651	6.171	8.064	11.325	12.915	13.937
Annað	2.857	4.506	7.147	11.810	16.311	19.880	24.581	31.200
Útlán alls	30.133	39.603	48.652	71.701	95.504	118.121	136.539	153.058

1) Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með.

2) Bráðabirgðatölur.

23. tafla. Samandregið efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða.¹⁾

Staða í árslok í millj.kr.	Eignir			Skuldir							Eigið fé
	Útlán	Innstæður og sjóður	Annað nettó	Lántökur				Erlend lán	Alls		
				Ríkið	Bankakerfið	Lífeyris-sjóðir	Atvl.-trygg.-sjóður			Húsbréf, skyldu-sparn. o.fl.	
1980	2.646	78	341	397	156	691	54	186	363	1.847	1.218
1981 ²⁾	5.051	164	303	399	322	1.562	119	356	605	3.363	2.155
1982	9.630	338	523	598	497	2.850	389	598	1.744	6.676	3.815
1983	17.442	728	919	963	903	5.270	422	1.060	3.337	11.955	7.134
1984	25.082	1.555	1.075	1.758	1.484	6.222	934	1.351	6.412	18.161	9.551
1985	36.622	2.592	1.223	3.269	1.735	9.166	815	1.835	9.011	25.831	14.607
1986	47.705	2.633	1.463	4.918	2.509	11.372	910	2.153	11.224	33.086	18.715
1987	63.826	2.784	1.853	4.586	3.123	17.914	1.047	3.282	14.191	44.143	24.320
1988	87.707	3.233	2.383	4.881	3.546	27.889	1.176	4.480	20.811	62.783	30.540
1989	122.006	2.227	3.814	5.378	3.497	42.827	1.391	6.337	31.427	90.857	37.190
1990	143.037	5.161	3.794	6.330	3.073	53.932	1.436	12.041	34.424	111.236	40.756
1991 ³⁾	174.140	3.485	5.797	6.165	2.932	63.485	1.449	29.723	35.652	139.406	44.017

1) Veðdeildir, aðrar en Landsbankans og Búnaðarbankans, eru ekki taldir með.

2) Frá og með árslokum 1981 eru útlán og lántökur færðar að fullu með vísitölum og gengisuppfærslu.

3) Bráðabirgðatölur.

24. tafla. Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða.¹⁾

Staða í árslok í millj.kr.	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ²⁾
1 Ríkissjóður og ríkisstofnanir ..	545	658	669	737	896	1.467	800	474
2 Bæjar- og sveitarfélög	1.214	1.525	1.837	2.324	2.983	3.993	4.369	4.608
3 Bankar og sparisjóðir	223	3	1	1	57	94	571	1.707
4 Aðrar lánastofnanir	-	-	-	-	254	1.639	1.666	226
5 Fyrirtæki samtals	13.939	19.035	24.429	30.966	42.550	56.903	56.665	60.049
501 Landbúnaður	1.815	2.764	4.199	5.576	7.656	10.268	10.280	10.158
502 Sjávarútvegur	6.747	8.817	10.323	11.917	15.494	19.774	19.562	19.783
503 Verslun	1.161	1.556	1.794	2.308	2.232	2.598	2.603	2.537
504 Iðnaður	2.791	4.289	5.637	7.422	10.670	14.699	14.835	17.018
505 Bygg.verktakar íbúðarhúsn.	1.039	1.038	1.445	2.358	4.043	6.269	5.904	6.243
506 Aðrir verktakar	28	22	18	27	100	134	125	122
507 Samgöngur	50	68	68	77	103	105	85	68
508 Raforkumál	1	1	-	-	-	-	-	-
509 Þjónustustarfsemi	288	452	682	984	1.822	2.507	2.681	2.901
510 Annað ósundurliðað	19	28	263	297	430	549	590	1.219
6 Íbúðalán til einstaklinga	9.161	15.401	20.769	29.798	40.967	57.910	78.966	107.076
7 Útlán alls	25.082	36.622	47.705	63.826	87.707	122.006	143.037	174.140

1) Leiðrétt hefur verið fyrir innbyrðis viðskiptum sjóðanna. Veðdeildir, aðrar en Landsbankans og Búnaðarbankans, teljast ekki lengur með fjárfestingarlánasjóðum.

2) Bráðabirgðatölur.

25. tafla. Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða.

Staða í árslok í millj.kr.	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ¹⁾
Íbúðalánasjóðir samtals	10.083	16.480	22.355	32.467	45.450	65.299	85.631	114.155
Byggsj. ríkisins og Veðdeild L.Í. ²⁾	8.032	12.984	17.279	25.059	34.854	49.713	60.216	66.845
Húsbrefadeild						12	5.657	21.846
Byggingarsjóður verkamanna ..	2.051	3.496	5.076	7.408	10.596	15.574	19.758	25.464
Aðrir fjárfestingarlánasj. samtals ..	14.999	20.143	25.350	31.358	42.257	56.706	57.406	59.985
Stofnlánadeild landbúnaðarins ..	1.402	2.118	3.629	4.608	5.894	7.310	7.621	8.518
Veðdeild Búnaðarbankans	353	487	67	97	140	194	235	209
Framleiðnisjóður landbúnaðarins	9	6	25	60	130	157	183	222
Fiskveiðisjóður Íslands	5.698	7.263	8.101	9.167	11.272	14.420	14.229	15.865
Verslunarlánasjóður	557	872	1.059	1.494	1.822	2.213	2.218	2.331
Stofnlánadeild samvinnufélaga ..	472	658	724	797	870	967	973	823
Iðnlánasjóður	1.615	2.583	3.357	4.637	6.576	9.028	9.565	11.414
Iðnþróunarsjóður	1.264	1.417	1.652	2.062	3.070	4.655	4.524	5.090
Ferðamálasjóður	195	280	346	468	629	763	798	890
Lánasjóður sveitarfélaga	868	1.138	1.357	1.657	2.115	2.809	3.097	3.187
Byggðastofnun	1.690	2.329	3.285	4.124	6.216	8.491	8.861	8.598
Landflutningasjóður	45	58	65	68	91	94	77	73
Framkvæmdasjóður	831	934	1.683	2.119	3.432	5.605	5.025	2.765
Útlán alls til annarra en sjóða	25.082	36.623	47.705	63.825	87.707	122.005	143.037	174.140
Innbyrðis lán sjóðanna	8.384	12.374	15.089	17.978	22.717	29.016	27.769	33.339
Frá Framkvæmdasjóði	8.269	12.144	14.611	16.337	19.341	21.755	17.125	18.056
Frá Byggingarsjóði ríkisins	112	196	428	1.570	3.280	6.831	10.199	14.542
Frá Iðnþróunarsjóði	-	34	29	71	72	255	233	572
Frá öðrum sjóðum	3	-	21	-	24	175	212	169

1) Bráðabirgðatölur. 2) Án Húsbrefadeildar.

26. tafla. Greiðslufirlit lífeyrissjóða.

Í millj. kr.	Uppruni fjármagns											
	Eigið framlag				Framlög				Ráðstöfun fjármagns			
	Nettó	Innb. afb. og vextir	Rekst.-kostn.	Annað innstr.	Nettó	Iðgjöld	Líf.gr.	Endurgr. iðgjöld og rétt.fl.	Uppruni = ráðst.	Útlán og sk.br.-kaup	Innst.-og sj.breyt.	Annað útstr.
1980	287	309	-22	-	285	459	-171	-3	572	494	78	-
1981	479	502	-23	-	487	808	-320	-1	966	887	79	-
1982	719	763	-44	-	721	1.233	-510	-2	1.440	1.319	121	-
1983	1.282	1.317	-76	41	1.141	2.006	-859	-6	2.423	2.100	295	28
1984	1.752	1.807	-101	46	1.338	2.487	-1.141	-8	3.090	3.181	-126	35
1985	2.706	2.784	-155	77	2.007	3.641	-1.621	-13	4.713	3.990	644	79
1986	3.915	4.047	-212	80	2.952	5.256	-2.296	-8	6.867	6.277	489	101
1987	5.850	6.067	-299	82	4.005	7.397	-3.394	2	9.855	9.390	376	89
1988	9.273	9.509	-390	154	5.480	10.018	-4.520	-18	14.752	14.241	384	127
1989	12.806	13.044	-493	255	6.729	11.870	-5.120	-21	19.535	18.696	586	253
1990	15.040	15.165	-562	437	7.755	13.585	-5.816	-14	22.794	22.400	171	223
1991 ¹⁾	19.600	19.800	-650	450	8.400	14.900	-6.500	-	28.000	27.440	300	260

1) Áætlun, byggð á úrtaki ársfjórðungsgagna.

27. tafla. Lánakerfið.¹⁾

Staða í árslok í m.kr.	Eignir					Skuldir					Erlent láns- lánsmagn
	Útlán					Peningalegur sparnaður					
	Ríkissj. og -stofn.	Bæjar- og svfél.	Atvinnu- fyrirtæki	Heimili	Alls	Frjáls Innlán	Annar	Kerfisbundinn Lífeyrissj.	Annar	Alls fjármagn	
1970	27	20	260	103	410	178	19	30	90	317	93
1971	36	24	318	127	505	221	27	40	104	392	113
1972	55	29	379	158	621	260	45	55	133	493	128
1973	81	34	511	210	836	346	70	77	169	662	174
1974	177	59	865	277	1.378	450	125	114	243	932	446
1975	315	91	1.254	358	2.018	557	177	171	287	1.192	826
1976	451	121	1.586	509	2.667	746	243	260	365	1.614	1.053
1977	651	177	2.213	741	3.782	1.089	337	402	531	2.359	1.423
1978	1.193	308	3.579	1.077	6.157	1.690	536	649	882	3.757	2.410
1979	1.601	445	5.278	1.688	9.012	2.560	788	1.045	1.298	5.691	3.321
1980	2.637	927	9.109	2.746	15.419	4.242	1.240	2.087	1.784	9.353	6.066
1981	2.155	1.477	15.155	4.978	23.765	7.184	1.875	3.705	2.730	15.494	8.271
1982	3.991	3.122	31.207	9.255	47.575	11.269	3.013	6.978	4.696	25.956	21.619
1983	9.831	5.119	53.399	18.671	87.020	19.626	5.177	13.296	9.795	47.894	39.126
1984	15.047	6.348	74.349	26.264	122.008	25.831	5.207	17.903	13.980	62.921	59.087
1985	20.996	7.350	95.923	41.545	165.814	37.652	6.641	26.682	21.150	92.125	73.689
1986	28.851	8.790	108.062	55.773	201.476	50.754	10.164	35.109	27.239	123.266	78.210
1987	38.286	9.908	138.651	76.983	263.828	67.993	16.454	50.283	39.118	173.848	89.980
1988	52.265	12.750	186.623	101.270	352.908	84.247	25.016	72.086	46.995	228.344	124.564
1989	70.354	16.607	247.122	135.742	469.825	105.629	35.570	102.085	57.915	301.199	168.626
1990	77.106	18.253	261.949	171.000	528.308	120.079	47.697	126.361	63.165	357.302	171.006
1991	93.721	19.475	281.291	214.908	609.395	136.301	58.127	153.300	74.701	422.429	186.979

1) Með lánakerfi er átt við bankakerfi, fjárfestingarlánasjóði, lífeyrissjóði, lánasjóði ríkisins, tryggingarfélag, eignarleigur, verðbréfasjóði og útlönd. Tölur eru að nokkru áætlaðar.

28. tafla. Eignir lífeyrissjóða.

(Stöðutölur í lok árs í ma.kr.)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 ¹⁾
Útlán og verðbréf	1,7	3,1	6,2	11,9	16,6	25,8	33,6	47,9	67,4	95,5	118,0	145,0
Ríkissjóður	0,0	0,1	0,1	0,4	1,8	3,8	6,1	7,2	7,8	8,8	10,8	—
Sveitarfélög	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,7	1,1	—
Fjárfestingarlánasj. .	0,8	1,6	3,1	5,3	6,2	9,2	11,4	17,9	27,9	43,7	58,3	71,0
Fjármálastofnanir ..	—	—	—	—	—	—	—	2,9	7,1	10,3	11,2	—
Fyrirtæki	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,4	0,6	1,9	3,4	5,5	7,0	—
Hlutabréf	—	—	—	—	—	—	—	0,1	0,2	0,8	1,4	—
Sjóðfélagar	0,8	1,4	2,8	6,1	8,4	12,4	15,4	17,7	20,7	25,7	28,2	—
Innstæður og sjóðir ..	0,2	0,3	0,4	0,7	0,6	1,2	1,7	2,1	2,5	3,1	3,0	3,0
Aðrar eignir	0,2	0,2	0,4	0,6	0,9	1,4	2,0	3,2	4,7	6,5	8,0	8,0
Heildareignir	2,1	3,7	6,9	13,2	18,1	28,4	37,3	53,2	74,6	105,1	129,0	156,0
Heildareignir sem hlutf. af peningal. sparnaði .	22,2%	23,8%	26,5%	27,4%	29,1%	29,8%	30,2%	30,6%	32,6%	34,6%	36,0%	36,6%

1) Áætlun.

29. tafla. Gengi erlendra gjaldmiðla samkvæmt skráningu Seðlabanka Íslands.

		Meðalgengi				Árslokagengi	
		1988	1989	1990	1991	1990	1991
Bandaríkjadollar	kaup	43,090	57,144	58,226	59,040	55,310	55,540
	sala	43,210	57,295	58,386	59,200	55,470	55,700
Sterlingspund	kaup	76,486	93,254	103,826	104,156	106,085	103,974
	sala	76,699	93,501	104,112	104,439	106,391	104,273
Kanadadollar	kaup	35,086	48,300	49,9016	51,558	47,679	48,053
	sala	35,183	48,427	50,0387	51,698	47,817	48,192
Dönsk króna	kaup	6,3824	7,8220	9,4246	9,2381	9,5198	9,4016
	sala	6,4003	7,8430	9,4506	9,2632	9,5473	9,4287
Norsk króna	kaup	6,5951	8,2681	9,3141	9,1090	9,3603	9,2993
	sala	6,6135	8,2900	9,3397	9,1337	9,3874	9,3261
Sænsk króna	kaup	7,0148	8,8575	9,8437	9,7630	9,7894	10,0162
	sala	7,0344	8,8090	9,8708	9,7895	9,8177	10,0451
Finnskt mark	kaup	10,2716	13,3225	15,2468	14,6128	15,1930	13,4479
	sala	10,3003	13,3577	15,2887	14,6525	15,2369	13,4867
Franskur franki	kaup	7,2114	8,9616	10,7071	10,4722	10,8133	10,7282
	sala	7,2316	8,9853	10,7366	10,5007	10,8446	10,7591
Belgískur franki	kaup	1,1686	1,4509	1,7451	1,7297	1,7807	1,7778
	sala	1,1719	1,4548	1,7499	1,7344	1,7859	1,7830
Svissneskur franki	kaup	29,3528	34,9413	42,0536	41,2036	43,1604	41,0495
	sala	29,4349	35,0337	42,1695	41,3156	43,2852	41,1678
Hollensk flórína	kaup	21,7363	26,9566	32,0186	31,6037	32,6313	32,5176
	sala	21,7970	27,0279	32,1068	31,6896	32,7257	32,6112
Pýskt mark	kaup	24,4670	30,4076	36,0748	35,6128	36,7753	36,6238
	sala	24,5354	30,4880	36,1742	35,7096	36,8816	36,7293
Ítölsk líra	kaup	0,03301	0,04168	0,04864	0,04763	0,04879	0,04836
	sala	0,03310	0,04179	0,04877	0,04776	0,04893	0,04850
Austurrískur schillingur	kaup	3,4796	4,3207	5,1272	5,0608	5,2414	5,2052
	sala	3,4894	4,3322	5,1413	5,0746	5,2566	5,2202
Portúgalskur escudo	kaup	0,2981	0,3627	0,40902	0,4089	0,4115	0,4145
	sala	0,2989	0,3637	0,41014	0,4100	0,4127	0,4157
Spánskur peseti	kaup	0,3690	0,4824	0,5722	0,5685	0,5761	0,5749
	sala	0,3701	0,4836	0,5738	0,5700	0,5778	0,5766
Japanskt yen	kaup	0,33592	0,41319	0,40369	0,43923	0,40759	0,44397
	sala	0,33686	0,41428	0,40480	0,44042	0,40877	0,44524
Írskt pund	kaup	65,436	81,008	96,422	95,113	97,816	97,292
	sala	65,619	81,223	96,688	95,371	98,099	97,572
SDR	kaup	57,7763	73,1221	79,0058	80,7064	78,4971	79,5027
	sala	57,9374	73,3155	79,2232	80,9254	78,7241	79,7318
ECU	kaup	50,7537	62,8718	74,1848	73,0854	75,4428	74,3653
	sala	50,8955	63,0380	74,3891	73,2840	75,6611	74,5795

30. tafla. Helstu meðalnafnvextir hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum 1991.

	Meðalinnlánsvextir í % á ári								Meðalútlánsvextir í % á ári					
	Alm. sparisj.-bækur	Alm. tékka-reikn.	Vísitb. 6 mán.	reikn. 15-24 mán.	Sérkjarareikn. Vísit.-kjör ¹⁾	Óverðtr. kjör ¹⁾	Skiptikjarareikn. Vísit.-kjör ²⁾	Óverðtr. kjör ²⁾	Alm. víxlar, forv.	Yfir- dráttar-lán	Alm. skulda- bréf ³⁾	Vísit.- lán ³⁾	Viðsk.- víxlar, forv.	
I. ársfjórðungur:														
1. janúar	3,2	0,9	2,9	6,2	3,1	8,6	5,6	10,6	13,8	17,5	14,0	8,2	15,9	
11. janúar	3,2	0,9	2,9	6,2	3,1	8,9	5,6	12,4	13,8	17,5	14,0	8,2	15,9	
21. janúar	4,0	1,0	2,9	6,2	3,1	10,0	5,6	12,4	13,8	17,5	14,0	8,2	15,9	
1. febrúar	4,7	1,0	2,9	6,2	3,0	10,4	5,6	12,7	15,2	19,0	15,5	8,0	17,3	
11. febrúar	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	8,0	17,3	
21. febrúar	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	8,0	17,3	
1. mars	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	8,0	17,3	
11. mars	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	7,9	17,3	
21. mars	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	7,9	17,3	
II. ársfjórðungur:														
1. apríl	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	7,9	17,3	
11. apríl	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	7,9	17,4	
21. apríl	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	7,9	17,4	
1. maí	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	7,9	17,4	
11. maí	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	7,9	17,4	
21. maí	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	15,3	19,0	15,5	7,9	17,4	
1. júní	5,7	1,3	3,0	7,3	3,4	12,4	6,7	15,6	18,3	21,9	18,7	9,8	20,9	
11. júní	5,7	1,3	3,0	7,3	3,4	12,4	6,7	15,6	18,4	21,9	18,9	9,8	20,9	
21. júní	5,7	1,3	3,0	7,3	3,4	12,4	6,7	15,6	18,4	21,9	18,9	9,8	20,9	
III. ársfjórðungur:														
1. júlí	5,8	1,3	3,0	7,3	3,6	12,9	6,7	15,6	18,5	22,0	18,9	9,8	21,0	
11. júlí	5,8	1,3	3,0	7,3	3,6	12,9	6,7	15,6	18,5	22,0	18,9	9,8	21,0	
21. júlí	5,8	1,3	3,0	7,3	3,6	12,9	6,7	15,6	18,5	22,0	18,9	9,8	21,0	
1. ágúst	6,3	1,3	3,0	7,3	3,6	13,1	6,7	15,6	20,7	24,0	21,6	10,0	23,2	
11. ágúst	6,3	1,3	3,0	7,3	3,6	13,1	6,7	15,6	20,7	24,0	21,6	10,0	23,2	
21. ágúst	6,3	1,3	3,0	7,3	3,6	13,1	6,7	15,6	20,7	24,0	21,6	10,0	23,2	
1. sept.	6,3	1,3	3,0	7,3	3,6	12,7	6,7	15,6	20,7	24,0	21,6	10,0	23,2	
11. sept.	6,3	1,3	3,0	7,3	3,6	11,3	6,7	15,2	20,7	24,0	21,6	10,0	23,2	
21. sept.	6,3	1,3	3,0	7,3	3,6	11,3	6,7	15,2	20,7	24,0	21,6	10,0	23,2	
IV. ársfjórðungur:														
1. okt.	5,6	1,0	3,0	7,3	3,4	9,9	6,7	12,3	19,5	22,7	20,7	10,0	22,0	
11. okt.	3,9	1,0	3,0	7,3	3,4	8,1	6,7	10,8	18,3	21,5	19,0	10,0	20,9	
21. okt.	3,9	1,0	3,0	7,3	3,4	8,1	6,7	10,8	18,3	21,5	19,0	10,0	20,9	
1. nóv.	3,8	1,0	3,0	7,3	3,5	7,6	6,7	10,2	17,9	21,1	18,8	10,0	20,6	
11. nóv.	3,7	1,0	3,0	7,3	3,5	7,3	6,7	9,6	17,5	20,8	18,5	10,0	20,2	
21. nóv.	3,4	1,0	3,0	7,3	3,5	6,8	6,7	9,2	16,8	20,2	17,9	10,0	19,5	
1. des.	2,8	1,0	3,0	7,3	3,5	5,5	6,7	8,9	16,5	19,7	17,5	10,0	19,1	
11. des.	2,8	1,0	3,0	7,3	3,5	6,0	6,7	8,9	16,0	19,0	17,0	10,0	18,5	
21. des.	2,6	1,0	3,0	7,3	3,4	4,1	6,7	7,5	15,3	18,3	16,3	10,0	18,0	
Meðaltal 1991:	4,8	1,1	3,0	6,9	3,3	10,2	6,2	12,8	17,1	20,6	17,7	9,1	19,5	

1) Sérkjarareikningar: Óhreyfð innstæða á hverjum árshefningi er vísitölubundin og ber að auki auglýsta grunnvexti. Hreyfðar innstæður innan vaxtatímabils bera hins vegar óverðtryggð kjör. Gjald er tekið af úttekinni fjárhæð hjá viðskiptabönkum (vextir undangengin tvö vaxtatímabil undanskildir), en hjá sparisjóðum fær úttekin fjárhæð innan mánaðar sparisjóðsbókarvexti í úttektarmánuði. Í töflunni hér að ofan eru sýndir meðalgrunnvextir, sem geta hækkað að uppfylltum ákveðnum skilyrðum.

2) Skiptikjarareikningar: Bundnar innstæður, þar sem samanburður á óverðtryggðum og vísitölubundnum kjörum á sér stað 30/6 og 31/12. Reynist ávöxtun vísitölubundna reikningsins hærrí, leggst mismunurinn við höfuðstól reikninganna.

3) Á við, sé samið um breytilegt meðaltal vaxta á nýjum skuldabréfum.

31. tafla. Helstu vextir samkvæmt A- og B-tilkynningum Seðlabanka Íslands um almenn vaxtakjör viðskiptabanka og sparisjóða, sbr. 2. mgr. 8. gr. vaxtalaga nr. 25 frá 27. mars 1987, og um dráttarvexti, sbr. 10. og 11. gr. sömu laga.

Gildir gagnvart vaxtalögum frá:	Meðalinnlánsvextir í % á ári								Innlendir gjaldeyrisreikningar			
	Alm. sparisj.-bækur	Alm. tékka-reikn.	Vísit.b. 6 mán.	reikn. 15-24 mán.	Sérkjarareikn. Vísit.-kjör	Övtr. kjör	Skiptikj. reikn. Vísit.-kjör	Övtr. kjör	USD	GBP	DEM	DKK
	1. jan. 1991	2,8	0,6	2,9	6,3	3,1	8,1	5,4	10,9	6,9	12,0	7,5
1. febr.	4,0	1,0	2,9	6,2	3,1	10,0	5,6	12,4	6,1	12,5	7,8	8,6
1. mars	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	5,9	12,5	7,8	8,6
1. apríl	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	5,4	11,5	7,8	8,0
1. maí	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	5,0	11,0	7,8	8,3
1. júní	4,7	1,0	2,9	6,3	3,0	10,4	5,6	12,7	4,8	10,1	7,8	8,2
1. júlí	5,8	1,3	3,0	7,3	3,4	12,4	6,7	15,6	4,5	9,7	7,5	7,6
1. ágúst	5,8	1,3	3,0	7,3	3,6	12,9	6,7	15,6	4,8	9,4	8,3	7,6
1. sept.	6,3	1,3	3,0	7,3	3,6	13,1	6,7	15,6	4,8	9,2	7,5	7,6
1. okt.	6,3	1,3	3,0	7,3	3,6	11,3	6,7	15,2	4,4	9,0	7,5	7,8
1. nóv.	3,9	1,0	3,0	7,3	3,6	8,1	6,7	10,8	3,9	8,4	7,5	7,8
1. des.	3,4	1,0	3,0	7,3	3,5	6,8	6,7	9,2	3,9	8,5	7,7	7,4
Meðaltal 1991:	4,8	1,1	3,0	6,8	3,3	10,4	6,1	13,0	5,0	10,3	7,7	8,0

Gildir gagnvart vaxtalögum frá:	Meðalútlánsvextir í % á ári												
	Alm. vixlar, forv.	Yfirdráttarlán Nafn-vextir	Alm. P.a. grunnv. vextir	Alm. skuldabr. Meðal-tal	Vísit.b. lán Kjör-vextir	Viðsk.-Meðal-tal	Viðsk.-vixlar, forv.	Afurðalán í					
	ISK	SDR	USD	GBP	DEM								
1. jan. 1991	13,3	16,8	11,3	11,9	13,5	6,6	8,2	15,6	12,9	10,7	10,0	15,0	10,5
1. febr.	13,8	17,5	11,3	11,3	14,0	6,8	8,2	15,9	13,5	10,7	9,1	15,5	10,8
1. mars	15,3	19,0	12,3	13,9	15,5	6,5	8,0	17,3	14,9	10,2	9,0	15,5	10,8
1. apríl	15,3	19,0	12,3	13,9	15,5	6,5	7,9	17,3	14,9	10,0	8,6	14,5	10,8
1. maí	15,3	19,0	12,3	13,9	15,5	6,5	7,9	17,4	14,9	9,8	8,1	14,1	10,8
1. júní	15,3	19,0	12,3	13,9	15,5	6,5	7,9	17,4	14,9	9,6	7,9	13,7	10,8
1. júlí	18,4	21,9	13,4	17,2	18,9	8,3	9,8	20,9	18,1	9,5	7,8	13,3	10,7
1. ágúst	18,5	22,0	13,4	17,3	18,9	8,3	9,8	21,0	18,2	9,7	8,4	13,1	10,7
1. sept.	20,7	24,0	15,2	19,7	21,6	8,3	10,0	23,2	20,8	9,6	8,4	12,9	10,9
1. okt.	20,7	24,0	15,2	19,7	21,6	8,3	10,0	23,2	20,8	9,4	8,0	12,7	10,9
1. nóv.	18,3	21,5	14,3	17,2	19,0	8,3	10,0	20,9	18,5	9,1	7,4	12,2	11,0
1. des.	16,8	20,2	14,1	16,1	17,9	8,3	10,0	19,5	17,4	8,9	7,4	12,3	11,2
Meðaltal 1991:	16,8	20,3	13,1	15,5	17,3	7,4	9,0	19,1	16,7	9,8	8,3	13,7	10,8

Gildir gagnvart vaxtalögum frá:	Hæstu útlánsvextir og dráttarvextir í % á ári												
	Alm. vixlar, forv.	Yfir-dráttarlán	Alm. skulda-bréf ¹⁾	Vísit.-bund. lán ¹⁾	Afurða-Ávöxt. lán í alm. útlána	Dráttarvextir af peningakröfum í							
	ISK	USD	GBP	DEM	DKK	CHF	JPY						
1. jan. 1991	13,75	17,5	14,25	8,75	13,75	14,1	21,0	15,0	20,0	16,0	17,0	15,0	15,0
1. febr.	13,75	17,5	14,25	8,75	13,75	14,5	21,0	14,0	21,0	16,0	17,0	15,0	14,0
1. mars	15,25	19,0	15,75	8,25	15,50	16,4	23,0	14,0	21,0	16,0	17,0	15,0	14,0
1. apríl	15,25	19,0	15,75	8,25	15,50	16,4	23,0	13,0	20,0	16,0	17,0	15,0	14,0
1. maí	15,25	19,0	15,75	8,25	15,50	16,4	23,0	12,0	18,0	15,0	15,0	14,0	13,0
1. júní	15,25	19,0	15,75	8,25	15,50	16,4	23,0	12,0	17,0	15,0	15,0	14,0	13,0
1. júlí	18,50	22,0	19,00	10,25	18,50	20,1	27,0	11,0	17,0	14,0	15,0	13,0	12,0
1. ágúst	18,50	22,0	19,25	10,25	18,50	20,1	27,0	11,0	16,0	15,0	14,0	13,0	12,0
1. sept.	21,00	24,0	22,00	10,25	21,25	23,0	30,0	11,0	16,0	14,0	14,0	13,0	12,0
1. okt.	21,00	24,0	22,00	10,25	21,25	23,0	30,0	11,0	16,0	14,0	14,5	12,5	11,5
1. nóv.	19,00	22,5	20,00	10,25	19,25	20,1	27,0	10,0	15,0	14,0	14,0	12,5	10,0
1. des.	17,50	20,75	18,75	10,25	18,50	18,7	25,0	10,0	15,0	14,0	14,0	12,5	10,0
Meðaltal 1991:	17,0	20,5	17,7	9,3	17,2	18,3	25,0	12,0	17,7	14,9	15,3	13,7	12,5

1) Hæstu vextir í almennri notkun, sbr. 6. gr. laga nr. 25/1987.

32. tafla. Helstu innstæðuvextir við Seðlabanka Íslands 1991 í % á ári.

	Viðsk.r. banka og sparisj.	Vísit.b. reikn. 6 mán.	Óverðtr. innstæðubréf		Innláns- binding verðtr.	Innlendir gjaldeyrisreikningar				Gengisbundnir krónureikn.	
			1 mán.	3 mán.		USD	GBP	DEM	DKK	SDR	ECU
Frá:											
1. jan.	4,0	4,0	9,0	9,0	2,0	7,5	13,9	9,3	10,2	9,2	10,4
1. feb.	6,0	4,0	12,0	12,0	2,0	7,0	13,8	9,1	10,3	8,7	10,2
1. mars	6,0	4,0	12,0	12,0	2,0	6,8	12,8	9,0	10,1	8,4	9,4
1. apríl	6,0	4,0	13,0	13,0	2,0	6,3	12,4	9,0	9,9	8,1	9,4
1. maí	6,0	4,0	14,0	14,0	2,0	6,1	11,7	9,1	9,8	7,9	9,5
1. júní	6,0	4,0	15,0	15,0	2,0	5,9	11,4	8,9	9,4	7,7	9,6
1. júlí	6,0	4,0	17,5	17,5	2,0	6,1	11,2	9,0	9,3	7,8	10,0
1. ágúst	7,0	4,0	18,5	18,5	2,0	6,0	10,9	9,0	9,3	7,7	9,8
1. sept.	7,0	4,0	18,5	18,5	2,0	5,6	10,7	9,1	9,6	7,4	9,8
1. okt.	5,0	4,0	14,0	14,0	2,0	5,4	10,2	9,1	9,7	7,2	9,8
1. nóv.	4,0	4,0	11,0	12,0	2,0	5,4	10,4	9,3	9,4	7,2	9,8
1. des.	3,5	4,0	10,0	11,0	2,0	4,9	10,6	9,4	9,3	7,1	10,1
Meðaltal 1991:	5,5	4,0	13,7	13,9	2,0	6,1	11,7	9,1	9,7	7,9	9,8

33. tafla. Helstu útlánsvextir við Seðlabanka Íslands 1991 í % á ári.

Frá:	Stutt vixillán, forv.	Ríkis- vixlakaup Seðlab. Ávöxtun	Lán innan erlends lánakvóta			
			SDR	USD	GBP	DEM
1. jan.	21,0	16,0	9,6	7,9	14,3	9,7
1. febrúar	21,0	17,5	9,1	7,4	14,3	9,5
1. mars	21,0	17,5	8,8	7,2	13,2	9,4
1. apríl	23,0	17,5	8,5	6,8	12,8	9,4
1. maí	23,0	17,5	8,3	6,5	12,2	9,5
1. júní	23,0	21,0	8,1	6,4	11,8	9,3
1. júlí	27,0	24,0	8,3	6,5	11,7	9,4
1. ágúst	29,0	26,5	8,1	6,4	11,4	9,4
1. sept.	29,0	26,5	7,9	6,0	11,2	9,5
1. okt.	26,0	23,0	7,7	5,9	10,7	9,6
1. nóv.	23,0	20,0	7,6	5,8	10,8	9,7
1. des.	21,0	18,0	7,5	5,3	11,1	9,8
Meðalt. 1991:	23,9	20,4	8,3	6,5	12,1	9,5

34. tafla. Lausafjár- og bindiskylduhlutföll (%)¹⁾

Gildistími frá:	Lausafjár- hlutfall	Bindiskyldu- hlutfall
1. júní 1979	.	28,0
17. apríl 1985	.	18,0
1. mars 1987	7,0	13,0
1. júlí	7,5	13,0
1. ágúst	8,0	13,0
1. ágúst 1988	9,0	12,0
1. jan. 1989	10,0	12,0
1. mars	10,0	11,0
1. apríl	9,0	11,0
1. maí 1990	11,0	10,0
1. júní	12,0	7,0
31. október 1991	12,0	6,0
1. jan. 1992	12,0	7,0

1) Lausafjárhlutfall af innlendu ráðstöfunarfé, svo og bindiskylda frá og með 1. mars 1989, en af heildarinnstæðum fyrir þann tíma.

35. tafla. Forvextir ríkisvíxla 1991 í % á ári.
Almenn kjör

Frá og með:	Dagafjöldi	
	45-60	61-120
1. janúar	10,0	10,0
3. janúar	11,0	11,0
6. maí	14,5	14,5
3. júní	17,0	17,0
3. júlí	14,5	14,5
25. september	17,0	15,5
1. október	15,5	15,0
11. nóvember	13,5	13,5
21. desember	12,5	12,5

36. tafla. Ávöxtun ríkisbréfa 1991 í % á ári.

Frá og með:	
1. janúar	12,1-13,1
1. febrúar	12,5-13,5
1. mars	14,4-15,4
11. mars	15,4
1. júlí	19,1
1. september	22,0
1. nóvember	19,1
1. desember	17,7

37. tafla. Efnahagsreikningur

Í millj. kr.	Árslok					
	1985	1986	1987	1988	1989	1990
<i>Eignir:</i>						
<i>Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri</i>	8.723	12.531	12.531	11.166	20.796	24.260
Gull	78	83	86	105	137	133
Sérstök dráttarréttindi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins	18	8	96	62	2	22
Gjaldeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn	186	198	203	249	323	316
Erlendir bankar o.fl.	2.787	4.551	3.635	4.672	6.836	9.929
Erlend verðbréf og ríkisvixlar	5.654	7.691	7.146	8.474	13.498	13.860
<i>Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i>	2.564	2.731	2.802	3.443	4.465	4.362
<i>Innlánsstofnanir</i>	5.673	5.956	5.153	4.565	4.726	4.319
Reikningsskuldir	982	209	—	—	—	—
Önnur stutt lán	2.504	3.018	1.705	323	57	97
Verðbréf	1.117	1.059	1.165	1.865	2.058	2.399
Önnur endurkaup	447	322	158	—	—	—
Kvótalán í erlendri mynt	623	762	2.036	2.377	2.611	1.823
Endurlánað erlent lánsfé	—	586	89	—	—	—
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	670	859	1.091	1.196	873	1.866
Reikningsskuldir	—	—	—	8	—	—
Verðbréf	648	855	1.091	1.188	873	1.866
Endurlánað erlent lánsfé	22	4	—	—	—	—
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	4.636	3.143	6.014	10.317	9.716	5.327
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	645	106	1.095	5.510	2.666	387
Ríkisvixlar	—	—	381	200	2.085	900
Viðskiptareikningar ríkisstofnana	—	8	—	7	—	—
Markaðsskráð verðbréf	—	558	841	927	1.218	2.034
Önnur verðbréf	3.487	2.270	3.463	3.450	3.566	553
Endurlánað erlent lánsfé	504	201	234	223	181	1.453
<i>Aðrir aðilar</i>	242	249	361	835	2.005	456
Ýmsir reikningar	28	94	3	20	22	5
Verðbréf bæjar- og sveitarfélaga	32	120	209	253	696	279
Verðbréf sjóða í opinberri vörslu	166	27	—	369	1.061	3
Endurlánað erlent lánsfé	16	8	149	193	226	169
<i>Ýmislegt</i>	522	480	575	566	948	714
<i>Eignir = skuldir</i>	23.030	25.949	27.162	34.484	43.529	41.304
<i>Skuldir:</i>						
<i>Seðlar og mynt</i>	1.363	1.896	2.494	2.955	3.343	3.536
<i>Innlánsstofnanir</i>	9.183	12.134	13.006	14.284	18.905	14.686
Almennar innstæður	783	1.085	637	884	1.047	798
Innstæður á uppsagnarreikningum	6	1	—	—	—	—
Bundnar innstæður	6.491	8.655	9.440	9.908	13.008	10.314
Gjaldeyrissinnstæður	878	791	1.647	1.860	4.054	3.294
Innstæðubréf	1.025	1.602	1.282	1.632	796	280
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	1.816	1.432	989	1.848	1.303	2.875
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	1.489	338	464	1.200	1.478	1.510
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	96	146	120	344	565	532
Reikningar ríkisstofnana	1.393	192	344	856	913	978
<i>Sjóðir í vörslu opinberra aðila</i>	696	949	1.887	1.228	748	938
<i>Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans</i>	31	48	45	2	—	47
<i>Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i>	3.556	3.260	2.803	3.443	4.465	4.363
Erlendar skuldir til skamms tíma	59	682	584	1.641	791	801
Erlend lán til langs tíma	500	356	207	220	228	149
<i>Mótvirði úthlutunar SDR</i>	757	807	827	1.017	1.318	1.288
<i>Ýmislegt</i>	467	477	558	1.330	2.241	2.594
<i>Eiginfjárreikningar</i>	3.113	3.570	3.298	5.316	8.709	8.517

Seðlabankans 1985–1991.

Mánaðarlok 1991

Jan.	Febr.	Mars	Apríl	Maí	Júní	Júlí	Ágúst	Sept.	Okt.	Nóv.	Des.
20.998	18.984	18.482	19.081	19.083	19.756	20.076	18.805	18.033	18.656	20.060	25.247
133	134	137	138	138	140	139	139	138	138	138	137
34	6	6	6	30	56	29	3	3	29	4	4
315	317	325	328	327	333	329	329	325	327	326	320
6.155	3.986	3.847	4.459	4.495	4.797	5.752	4.440	3.613	4.336	5.928	7.771
14.361	14.541	14.167	14.150	14.093	14.430	13.827	13.894	13.954	13.826	13.664	17.015
4.352	4.372	4.482	4.522	4.516	4.597	4.546	4.543	4.494	4.511	4.497	4.418
4.315	4.304	4.579	4.228	3.891	3.842	3.738	4.172	4.231	2.751	3.225	3.342
230	382	–	–	–	–	–	–	68	–	–	–
–	–	–	82	–	–	135	46	15	–	134	–
2.273	2.072	2.068	2.011	2.011	1.978	1.680	1.680	1.680	1.670	1.669	1.871
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1.812	1.850	2.511	2.135	1.880	1.864	1.923	2.446	2.468	1.081	1.422	1.471
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
618	2.327	1.255	877	619	617	617	617	635	617	617	603
3	–	–	–	4	–	–	–	18	–	–	–
615	2.327	1.255	877	615	617	617	617	617	617	617	603
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
10.782	10.832	14.396	15.118	17.782	15.387	14.918	16.570	20.340	21.106	20.263	10.880
6.631	7.125	10.722	11.328	13.566	11.478	11.042	12.719	15.006	15.783	16.432	6.360
450	100	–	–	250	200	200	300	1.900	1.500	–	1.400
56	70	36	51	68	62	125	11	47	–	–	–
1.972	1.857	2.039	2.127	2.287	2.392	2.309	2.299	2.264	2.296	2.307	2.384
223	223	106	106	106	106	106	106	–	400	400	–
1.450	1.457	1.493	1.506	1.505	1.149	1.136	1.135	1.123	1.127	1.124	736
456	421	477	434	435	436	448	442	436	426	428	413
7	12	47	6	9	6	19	25	25	14	20	1
278	264	265	259	258	257	257	257	256	256	256	271
5	4	14	15	14	13	16	5	5	5	3	–
166	141	151	154	154	160	156	155	150	151	149	141
722	712	716	708	709	715	716	712	716	717	701	664
42.243	41.952	44.387	44.968	47.035	45.350	45.059	45.861	48.885	48.784	49.791	45.567
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
3.418	3.428	3.769	3.545	3.844	3.941	3.974	3.988	3.785	3.621	3.857	3.708
15.126	14.098	15.492	16.233	15.303	14.103	14.123	14.050	13.963	14.702	13.045	16.273
762	349	1.309	1.005	1.576	754	729	820	630	2.547	940	4.048
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
10.195	9.774	10.221	10.384	10.565	10.806	10.726	10.917	11.030	9.600	9.543	9.902
3.975	3.781	3.368	3.535	3.162	2.543	2.668	2.313	2.303	2.555	2.562	2.323
194	194	594	1.309	–	–	–	–	–	–	–	–
2.547	1.397	1.174	963	1.538	2.437	1.929	2.272	2.298	1.776	2.296	1.657
2.376	3.026	3.456	3.748	5.137	4.226	4.527	4.809	6.736	6.819	8.189	2.133
1.176	1.891	2.097	2.282	2.561	2.793	3.046	3.534	5.008	4.877	6.043	568
1.200	1.135	1.359	1.466	2.576	1.433	1.481	1.275	1.728	1.942	2.146	1.565
1.036	1.169	1.412	1.674	1.931	2.227	2.405	2.534	2.613	2.742	2.822	2.985
47	47	47	47	155	162	162	155	155	154	154	154
4.352	4.373	4.483	4.523	4.517	4.598	4.546	4.544	4.495	4.512	4.497	4.418
812	1.635	1.370	765	1.389	768	782	769	1.960	1.361	1.548	1.028
147	149	160	163	163	169	165	109	106	106	105	99
1.285	1.291	1.323	1.335	1.334	1.357	1.342	1.341	1.327	1.332	1.328	1.305
2.580	2.822	3.184	3.455	3.207	2.845	2.587	2.773	2.930	3.142	3.433	2.084
8.517	8.517	8.517	8.517	8.517	8.517	8.517	8.517	8.517	8.517	8.517	9.723

**ÁRSREIKNINGUR SEÐLABANKA ÍSLANDS
FYRIR ÁRIÐ 1991**

Seðlabanki Íslands

<i>Eignir</i>	1991 krónur	1990 þús.kr.
Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri	25 247 117 225	24 260 660
a) Gullmynt (1)	136 882 041	133 495
b) Sérstök dráttarréttindi við Alþjóðagjaldeyrissj. (2)	4 229 464	22 170
c) Gjalddeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (2)	319 998 368	315 951
d) Erlendir bankar o.fl. (6)	7 771 008 377	9 928 811
e) Erlend verðbréf og ríkisvixlar (3) (6)	17 014 998 975	13 860 233
Innlánsstofnanir	3 342 231 139	4 318 965
a) Stutt lán	-	97 000
b) Verðbréf	1 871 088 074	2 399 170
c) Kvótalan í erlendri mynt	1 471 143 065	1 822 795
Fjárfestingarlánastofnanir	603 322 072	1 865 797
a) Stutt lán	-	1 200 000
b) Verðbréf (3)	603 322 072	665 797
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	10 880 422 931	5 326 955
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	6 360 163 359	387 326
b) Ríkisvixlar	1 400 000 000	900 000
c) Markaðsskráð verðbréf	2 384 331 783	2 033 822
d) Önnur verðbréf	-	552 569
e) Endurlánað erlent lánsfé	735 927 789	1 453 238
Sjóðir í vörslu opinberra aðila	-	3 221
Aðrir aðilar	413 338 391	452 724
a) Ýmsir reikningar	1 479 617	4 993
b) Verðbréf	270 832 786	279 201
c) Endurlánað erlent lánsfé	141 025 988	168 530
Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (2) .	4 418 362 553	4 362 476
Ýmsir skuldunautar	3 261 843	9 334
Ógreiddir vextir	622 003 314	676 273
Peningar í sjóði	37 230 952	27 956
	Kr. 45 567 290 420	41 304 361

Tölur í svigum (1–11) vísa til skýringa á blaðsíðum 118–120, sem eru hluti ársreikninganna.

Efnahagur 31. desember 1991

<i>Skuldir og eigið fé</i>	1991 krónur	1990 þús.kr.
Seðlar og mynt	3 707 538 950	3 535 923
Innlánsstofnanir	16 272 837 658	14 686 070
a) Almennar innstæður	4 048 003 533	797 888
b) Bundnar innstæður	9 902 189 561	10 313 979
c) Mótreykingar gjaldeyrisreikninga (6)	2 322 644 564	3 294 587
d) Innstæðubréf	-	279 616
Fjárfestingarlánastofnanir	1 656 791 294	2 874 890
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	2 132 617 791	1 510 038
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	567 658 711	532 215
b) Ríkisstofnanir	1 564 959 080	977 823
Sjóðir í vörslu opinberra aðila	2 985 249 825	937 707
Aðrir aðilar	214 616 936	847 826
Erlendar skuldir til skamms tíma	1 027 800 564	800 999
Erlend lán til langs tíma	99 474 627	148 594
Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (2)	4 417 965 889	4 362 772
Mótvirði sérstakra dráttarréttinda við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (2)	1 304 559 804	1 288 059
Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans	153 713 014	47 297
Ýmsir skuldheimtumenn	1 056 221 587	916 615
Fyrirfram greiddir vextir	40 530 384	82 187
Lífeyrisskuldbindingar (9)	774 000 000	748 500
Arðsjóður (8)	624 000 000	507 500
Stofnfé og annað eigið fé (7) (10)	9 099 372 097	8 009 384
	<hr/> Kr. 45 567 290 420	41 304 361

Reykjavík, 3. mars 1992

SEÐLABANKI ÍSLANDS

Jóhannes Nordal

Tómas Árnason

Birgir Ísl. Gunnarsson

Ingvar A. Sigfússon

Seðlabanki Íslands

<i>Gjöld</i>	1991 krónur	1990 þús.kr.
Vaxtagjöld	2 053 279 644	2 118 267
a) Vextir af innstæðum (5)	1 845 546 764	1 904 484
b) Vextir af skuldum erlendis	207 732 880	213 783
Kostnaður	708 863 512	605 333
a) Kostnaður við seðla og mynt	31 956 990	25 098
b) Þátttaka í kostnaði Þjóðhagsstofnunar og Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins	59 257 901	51 469
c) Rekstrarkostnaður (4) (11)	617 648 621	528 766
Gjöld til opinberra aðila	103 608 958	93 671
a) Gjöld af gjaldeyrisviðskiptum	46 940 599	43 243
b) Landsútsvar	22 542 221	18 873
c) Fasteignagjöld	34 126 138	31 555
Framlag til lífeyrisskuldbindinga (9)	25 500 000	22 000
Framlag í Arðsjóð (8)	172 000 000	160 000
Verðbætur af eigin sjóðum (10)	612 300 000	593 305
Gengisendurmat (6)	–	713 944
Hagnaður fyrir skatt	1 163 939 914	–
a) Skattur til ríkissjóðs (7)	686 251 568	–
b) Hagnaður til eigin sjóða (10)	477 688 346	–
	Kr. 4 839 492 028	4 306 520

Tölur í svigum (1–11) vísa til skýringa á blaðsíðum 118–120, sem eru hluti ársreikninganna.

Ársreikning þennan fyrir Seðlabanka Íslands höfum við endurskoðað. Endurskoðunin var framkvæmd í samræmi við góða endurskoðunarvenju og voru í því sambandi gerðar þær kannanir á bókhaldi, sem nauðsynlegar þóttu.

Að okkar áliti gefur ársreikningurinn áreiðanlega mynd af afkomu og efnahag bankans í samræmi við góða reikningsskilavenju.

Reykjavík, 26. febrúar 1992

Stefán Svavarsson,
lögg. endurskoðandi.

Gunnlaugur Arnórsson,
aðalendurskoðandi.

Halldór V. Sigurðsson,
ríkisendurskoðandi.

Sigurður Þórðarson,
vararíkisendurskoðandi.

Rekstrarreikningur árið 1991

<i>Tekjur</i>	1991 krónur	1990 þús.kr.
Vaxtatekjur	4 307 501 710	4 005 575
a) Vextir af innlendum lánum (5)	2 720 056 604	2 248 339
b) Vextir af erlendum innstæðum og verðbréfum ..	1 587 445 106	1 757 236
Aðrar tekjur	184 466 067	175 803
a) Tekjur af sölu gjaldeyris	53 764 863	50 590
b) Umboðslaun af gjaldeyrisyfifærslum	50 603 280	45 505
c) Ýmsar tekjur	80 097 924	79 708
Viðurlög vegna lausafjárstöðu	68 924 750	7 495
a) Heildarálagning viðurlaga	275 699 000	29 978
b) Þar af hluti ríkissjóðs (7)	-206 774 250	-22 483
Gengisendurmat (6)	278 599 501	-
Gjöld umfram tekjur	-	117 647
a) Skattur til ríkissjóðs (7)	-	-770 555
b) Lækkun eigin sjóða (10)	-	888 202
	Kr. 4 839 492 028	4 306 520

Reikningurinn staðfestist hér með.

Bankaráð Seðlabanka Íslands
Ágúst Einarsson,
formaður.

Geir Gunnarsson
Davíð Aðalsteinsson

Ólafur B. Thors
Guðmundur Magnússon

Með skírskotun til framanskráðra yfirlýsinga endurskoðenda og bankaráðs úrskurðast reikningurinn réttur.

Reykjavík, 24. apríl 1992

Jón Sigurðsson,
viðskiptaráðherra.

SKÝRINGAR VIÐ ÁRSREIKNING SEÐLABANKANS 1991:

(1) Gulleign.

Í lok ársins 1991 var gulleign Seðlabankans um 49.192 únsur. Þær voru metnar samkvæmt verðskráningu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins í árslok, og samkvæmt því er únsan metin á 2.783 krónur og gulleignin alls á 137 m. kr.

(2) Kvóti Íslands og staðan við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn.

Kvóti Íslands við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn nam 59,6 millj. SDR, og var hann óbreyttur frá fyrra ári. Úthlutun sérstakra dráttarréttinda var óbreytt, en hún nemur nú alls 16,4 millj. SDR. Heildarkrónuinnstæða sjóðsins við Seðlabankann var jafnvirði 55,6 millj. SDR í árslok 1991. Gjaldeyrisstæða Seðlabankans við sjóðinn nam 4,0 millj. SDR í árslok.

(3) Eignarhluti í stofnunum.

Hlutabréf í Bank for International Settlements að upphæð rúmlega 296 þús. dollara eru talin með erlendum verðbréfum. Hlutdeildarbréf fyrir framlögum til Útflutningslána sjóðs að upphæð 11,65 m. kr. eru talin með innlendum verðbréfum fjárfestingarlánastofnana. Aðild Seðlabankans að Reiknistofu bankanna er ekki eignfærð í ársreikningi. Að formi til er um að ræða sameiginlega starfrækslu á vegum allra banka landsins samkvæmt samstarfssamningi þar um. Samkvæmt efnahagsreikningi Reiknistofu bankanna 31. desember 1991 var hlutdeild Seðlabankans í eigin fé stofnunarinnar 3,2% eða 14,4 m. kr.

(4) Fastafjármunir.

Kostnaðarverð fastafjármuna Seðlabankans er gjaldfært að fullu á kaupári samkvæmt venju. Í árslok 1991 átti bankinn eftirtaldir fasteignir (tölur í þús. kr.):

	<i>Eignar- hluti %</i>	<i>Fasteigna- mat</i>	<i>Lóðarmat 31/12/91</i>	<i>Brunabóta- mat 1/1/92</i>
Kalkofnsvegur 1	100	1.233.248	83.810	1.933.556
Einholt 4 (LI)	100	53.294	7.974	119.423
Ægisíða 54 (LI)	50	10.679	2.245	16.046
Aðrar eignir			883	
Samtals		1.297.221	94.912	2.069.025

Auk þess átti bankinn eftirtalda fjármuni í árslok (tölur í þús. kr.):

Bifreiðar - kostnaðarverð	21.265
Vélar, tölur og húsbúnaður (tryggingamat)	324.124
Bóka- og myntsafn (tryggingamat)	52.944

(5) Verðtryggðar eignir og skuldir.

Verðtryggðar eignir og skuldir bankans eru færðar með áföllnum verðbótum í árslok, og er í því sambandi miðað við viðeigandi vísitölur í janúar 1992. Verðbóttagjöld og -tekjur eru taldir með vöxtum af innstæðum eða innlendum lánnum, eftir því sem við á.

(6) Gengistryggðar eignir og skuldir.

Gengistryggðar eignir og skuldir eru færðar miðað við kaupgengi í lok hvers árs. Gengishagnaður eða -tap er fært á rekstrarreikning í liðnum gengisendurmat.

(7) Annað eigið fé.

Eigið fé bankans að frátöldu stofnfé var 8.008,4 m.kr. í ársbyrjun 1991, en 9.098,4 m.kr. í árslok. Þessi hækkun skýrist af eftirfarandi yfirliti:

	<i>Millj. kr.</i>
Staða 1. janúar 1991	8.008,4
Verðbreytingafærsla	612,3
Tekjur umfram gjöld	1.163,9
Skattur til ríkissjóðs	(686,2)
Staða 31. desember 1991	9.098,4

Samkvæmt lögum um Seðlabanka Íslands skal greiða helming af meðalhagnaði næstliðinna þriggja ára í ríkissjóð, að frádregnu framlagi í Arðsjóð.

Ennfremur ber að greiða í ríkissjóð þrjá fjórðu hluta innheimtra viðurlaga vegna lausafjárstöðu innlánsstofnana. Greiðslur þessar skal inna af hendi 1. júní ár hvert fyrir næstliðið ár.

(8) Arðsjóður.

Samkvæmt lögum um Seðlabanka Íslands skal árlega leggja í Arðsjóð a.m.k. jafngildi 40 m.kr. miðað við verðlag í árslok 1984. Helmingur tekna Arðsjóðs skal renna til Vísindasjóðs. Í ársbyrjun 1991 nam Arðsjóður 507,5 m.kr. Vextir ársins námu 61 m.kr. og arður 172 m.kr. Hluti Vísindasjóðs varð því 116,5 m.kr. Staða Arðsjóðs í árslok var 624,0 m.kr.

(9) Ábyrgðaskuldbindingar.

Til að mæta þeirri skuldbindingu, sem hvílir á bankanum vegna eftirlauna starfsmanna, hefur bankinn lagt til hliðar samtals 774,0 m.kr. í árslok 1991, og er sú fjárhæð sérgreind í efnahagsreikningi. Til samræmis við venjur viðskiptabankanna í þessu efni var framlagið 10% af iðgjaldslaunum ársins eða um 25,5 m.kr.

(10) Afkoma bankans.

Verðbreytingafærsla er miðuð við breytingar á lánskjaravísitölunni, en hún hækkaði um rösk 7,6% á árinu. Færslan er reiknuð af eigin fé í ársbyrjun 1991.

*Þróun afkomu bankans hefur verið eftirfarandi:
(Millj. kr.)*

	<i>1987</i>	<i>1988</i>	<i>1989</i>	<i>1990</i>	<i>1991</i>
Eigið fé í ársbyrjun	3.419	3.084	5.022	8.303	8.008
Verðbreytingafærsla	760	590	1.084	593	612
Tekjur umfram gjöld	(1.095)	1.443	2.670	(118)	1.164
Skattur til ríkissjóðs	—	(95)	(473)	(770)	(686)
Eigið fé í árslok	3.084	5.022	8.303	8.008	9.098

Eigið fé sem hlutfall af heildareignum var eftirfarandi í lok sömu ára:

Heildareignir (m. kr.)	27.162	34.484	43.528	41.304	45.567
Hlutfall eigin fjár af heildareignum	11,4%	14,6%	19,1%	19,4%	20,0%

Framhald

(11) Rekstrarkostnaður Seðlabankans 1991.

Laun og launatengd gjöld:

Laun	kr.	256.774.085	
Föst yfirvinna	“	15.443.071	
Önnur yfirvinna	“	23.762.794	
Bifreiðastyrkir	“	14.339.455	
Eftirlaunagreiðslur	“	21.196.919	
Launatengd gjöld	“	37.773.294	
Áunnið orlof og orlofsframlag	“	19.946.254	389.235.872
Aðkeypt þjónusta:			
Sérfræðistörf	“	3.206.584	
Póst- og símgjöld	“	11.133.864	
Tryggingar	“	2.418.443	
Auglýsingar	“	3.104.073	
Tölvuvinnsla	“	13.770.927	
Öryggisvarsla	“	6.674.119	40.308.010
Bifreiðakostnaður:			
Bifreiðakaup	“	5.961.432	
Bifreiðarekstur	“	4.407.391	
Aðkeyptur akstur	“	3.074.117	13.442.940
Fasteignarekstur:			
Rafmagn og hiti	“	6.204.954	
Ræsting og ræstivörur	“	6.231.805	
Viðhald o.fl.	“	12.292.021	
Húsnæðisbreytingar	“	5.860.829	30.589.609
Ýmsir rekstrarliðir:			
Skrifstofubúnaður	“	17.614.858	
Viðhald og viðgerð búnaðar	“	9.698.264	
Prentun, smááhöld o.fl.	“	7.631.100	
Gestamóttaka og fundahöld	“	10.071.964	
Ferðakostnaður	“	22.037.534	67.053.720
Annar kostnaður:			
Fræðslumál	“	10.493.098	
Starfsmannþjónusta	“	9.682.830	
Gjafir og styrkir	“	5.462.119	
Útgáfustarfsemi	“	16.368.969	
Bóka- og myntsafn, listaverk o.fl.	“	14.792.697	
Óskiptur kostnaður	“	20.218.757	77.018.470
			<u>617.648.621</u>
	Samtals kostnaður:		

STJÓRN BANKANS OG STARFSLIÐ

Stjórn bankans

Hinn 1. febrúar 1991 tók Birgir Ísleifur Gunnarsson við starfi seðlabankastjóra í stað Geirs Hallgrímssonar, fyrrverandi forsætis- og utanríkisráðherra, er lést 1. september 1990.

Birgir Ísleifur Gunnarsson er fæddur 1936. Hann var hæstaréttarlögmaður, borgarstjóri Reykjavíkur 1972-1978 og menntamálaráðherra 1987 til 1988.

Bankastjórnin var óbreytt að öðru leyti á árinu og auk Birgis skipað Tómasi Árnasyni og Jóhannesi Nordal, sem er formaður bankastjórnar, kjörinn til marsloka 1994.

Bankaráðið var óbreytt, skipað til fjögurra ára frá 1. nóvember 1990.

Starfslíð og deildaskipting

Í árslok 1991 voru starfsmenn Seðlabankans 156 að tölu, 86 karlar og 70 konur, og er það fjórum færri en í árslok 1990. Starfsgildi voru 144, en 14 starfsmenn voru í hlutastarfi eða í 9 starfsgildum, og af 17 störfum við sameiginlegt mótuneyti, öryggis- og húsvörslu eru 7 vegna hlutdeildar Reiknistofu bankanna, Þjóðhagsstofnunar og Iðnþróunarsjóðs. Eftirfarandi yfirlit sýnir skiptingu starfslíðs eftir viðfangsefnum í árslok.

	1990	1991
Við alþjóðadeild, erlend viðskipti, lögfræðideild og skrifstofu bankastjórnar	15	15
Við aðalbókhald, rekstrardeild, tölvudeild og safnadeild	26	26
Við afgreiðsludeild og fjárhirslur	21	21
Við endurskoðun	6	7
Við bankaeftirlit og gjaldeyriseftirlit	22,5	18
Við hagfræðideildir og peningamáladeildir	25,5	24,5
Við sjóðadeild	10	12
Við þjónustustörf, þ. m. t. húsvarsla og sameiginlegt mótuneyti	21	20,5
	<hr/> 147,0	<hr/> 144,0

Á árinu voru 15 nýir starfsmenn ráðnir til starfa og 19 létu af störfum, þar af fóru 5 á eftirlaun. Starfsgildi voru hins vegar 3 færri, sem er vegna áframhaldandi breytinga á starfsháttum í gjaldeyriseftirliti í kjölfar nýrra reglna um gjaldeyrisviðskipti. Til sumarstarfa voru ráðnir 32 starfsmenn, og er það einum fleira en árið áður.

Meðal þeirra, sem létu af störfum, voru þrír forstöðumenn: Jóhann T. Ingjaldsson, aðalbókari, Ólafur Tómasson, forstöðumaður greiðslujafnaðardeildar, og Sigurður Jóhannesson, forstöðumaður gjaldeyriseftirlits, en þeir áttu allir áratuga farsæl störf að baki í Landsbanka og Seðlabanka. Jafnframt voru á árinu ráðnir tveir forstöðumenn: Ingvar A. Sigfússon, viðskiptafræðingur, tók við starfi aðalbókara, og Már Guðmundsson, hagfræðingur, var ráðinn forstöðumaður í hagfræðideild, en auk þess var Stefán M. Gunnarsson settur forstöðumaður í gjaldeyriseftirliti.

STJÓRN SEÐLABANKA ÍSLANDS 31. DESEMBER 1991

Bankastjórn

Jóhannes Nordal, formaður
Tómas Árnason
Birgir Ísl. Gunnarsson

Bankaráð

Aðalmenn

Ágúst Einarsson, prófessor, formaður
Geir Gunnarsson, fyrrv. alþingismaður
Davíð Aðalsteinsson, bóndi
Ólafur B. Thors, forstjóri
Guðmundur Magnússon, prófessor

Varamenn

Margrét Heinreksdóttir, lögfræðingur
Leó Löve, lögfræðingur
Davíð Sch. Thorsteinsson, forstjóri
Halldór Ibsen, framkvæmdastjóri
Birgir Björn Sigurjónsson, hagfræðingur

Aðstoðarbankastjórar

Björn Tryggvason   Bjarni Bragi Jónsson
Eiríkur Guðnason

Forstöðumaður bankaefirlits

Pórður Ólafsson

AÐRIR HELSTU STARFSMENN

Aðalskrifstofa

Björn Tryggvason, aðstoðarbankastjóri
Sigurður Örn Einarsson, skrifstofustjóri

Erlend viðskipti

Axel Pálmason, hagfræðingur

Skrifstofa bankastjórnar

Ágústa Johnson, deildarstjóri

Alþjóðadeild

Ólafur Ísleifsson, forstöðumaður
Porsteinn M. Jónsson, hagfræðingur

Lögfræðideild

Sveinbjörn Hafliðason, forstöðumaður
Sigfús Gauti Þórðarson, lögfræðingur

Aðalbókhald

Ingvar A. Sigfússon, aðalbókari
Árni Þórðarson, deildarstjóri

Aðalfjárhirsla

Stefán B. Stefánsson, aðalféhirðir
Auður Gísladóttir, deildarstjóri seðlagreiningar

Afgreiðsludeild

Skúli Sigurgrímsson, forstöðumaður
Pétur Urbancic, deildarstjóri

Hagfræðideildir

Bjarni Bragi Jónsson, aðstoðarbankastjóri

Hagrannsóknadeild

Már Guðmundsson, forstöðumaður
Guðmundur Guðmundsson, tölfræðingur
Markús Möller, hagfræðingur

Greiðslujafnaðardeild

Jakob Gunnarsson, deildarstjóri

Útgáfudeild

Valdimar Kristinsson, ritstjóri

Peningamáladeildir

Eiríkur Guðnason, aðstoðarbankastjóri
Ólafur K. Ólafs, viðskiptafræðingur

Markaðsdeild

Sveinn E. Sigurðsson, forstöðumaður

Gagnavinnsludeild

Yngvi Örn Kristinsson, forstöðumaður
Oddrún Jónasdóttir, forritari

Rekstrardeild

Stefán Þórarinsson, rekstrarstjóri
Jón H. Friðsteinsson, deildarstjóri

Tölvudeild

Björn Gunnarsson, forstöðumaður
Ingunn S. Þorsteinsdóttir, tölvunarfræðingur

Safnadeild

Ólafur Pálmason, forstöðumaður
Jónas Finnbogason, deildarstjóri

Bankaefirlit

Þórður Ólafsson, forstöðumaður
Ragnar Hafliðason, aðstoðarforstöðumaður
Porsteinn Marinósson, deildarstjóri
Jóhann Albertsson, deildarstjóri

Endurskoðunardeild

Gunnlaugur Arnórsson, aðalendurskoðandi
Bjarni Kjartansson, deildarstjóri

Gjaldeyrisefirlit

Stefán M. Gunnarsson, forstöðumaður
Jón V. Halldórsson, deildarstjóri

Ríkisábyrgðasjóður

Harald S. Andrésson, forstöðumaður
Sigurður G. Thoroddsen, deildarstjóri
Ólafur Örn Klemenzson, hagfræðingur

